

Česká zemědělská univerzita v Praze
Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů
Katedra zahradní a krajinné architektury

Autenticita japonských zahrad v České republice a Německu a návrh japonské zahrady ve vybraném zahradním prostoru

Diplomová práce

Bc. Tereza Slabá

Zahradní tvorba

Vedoucí práce: Ing. Miroslav Kunt, Ph.D.

© 2020 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Autenticita japonských zahrad v České republice a Německu a návrh japonské zahrady ve vybraném zahradním prostoru" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne _____

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu práce Miroslavu Kuntovi za rady a mnohé konzultace. Děkuji Ingrid Schegk a Ellen Fetzer za poskytnutí zázemí a poskytnutí kontaktu na specialistu na japonské zahrady. Velké díky patří Kristen Faurest, specialistce na japonské zahrady, za mnohé diskuze, cenné rady, konzultace ohledně návrhu a za poskytnutí materiálů. Poděkování patří i knihovně v Hochschule Weihenstephan za přístup k literatuře.

Autenticita japonských zahrad v České republice a Německu a návrh japonské zahrady ve vybraném zahradním prostoru

Souhrn

V současné době je velmi diskutovaným tématem autenticita japonských zahrad nacházejících se mimo území Japonska, jak mezi specialisty na japonské zahrady, tak mezi nadšenci do japonských zahrad. Práce odkazuje na stejný problém ve střední Evropě, především se zaměřením na Německo a Českou republiku. Cílem této práce bylo charakterizovat kritickým způsobem autentickou Japonskou zahradu v České republice a Německu skrze nastínění výzev a problémů v této oblasti.

Na základě literární rešerše byla autenticita rozdělena do dvou hlavních směrů: tradiční japonské zahrady vybudované dle tradičních učení a principů Sakuteiki; a japonské zahrady navazující na principy tradičních japonských zahrad, ale nabírajících odlišných forem. Druhý směr autenticity japonských zahrad je dále rozdělen na moderní japonské zahrady, kde jsou používány nové materiály a tvary. Další podobou japonských zahrad v České republice a Německu by mohla být japonská zahrada jako metafora. Jsou zde použity principy tvorby tradičních japonských zahrad, avšak s využitím lokálních materiálů a sortimentu. Kvantitativní metodou byly zjištěny nejvíce doporučované estetické a kompoziční principy pro tvorbu japonských zahrad. Na základě vybraných estetických principů (metodiky) byl vytvořen návrh japonské zahrady pro ověření principů předchozího výzkumu. Výsledky práce ukázaly, že vytvoření autentické japonské zahrady v České republice a Německu podle těchto estetických a kompozičních principů by mělo být doplněno a rozšířeno o návod či manuál k realizaci a také k následné údržbě. V této části je také zapotřebí dalších výzkumů, především propojení mezi návrhem, realizací a údržbou. Dále je nutné, aby vzniklo více současných publikací o japonských zahradách, aby mohlo být porovnáno ještě více názorů na téma autenticita japonských zahrad.

Klíčová slova: japonská zahrada, zenová zahrada, čajová zahrada, buddhismus, symbolismus

Authenticity of Japanese gardens in the Czech Republic and Germany and design of a Japanese garden in a selected garden space

Summary

Among garden society and Japanese enthusiasts, the topic of authenticity of Japanese gardens outside of Japan is discussed. This research addresses the same problematic in Central Europe with focus on the Czech republic and Germany. Aim of this study is to characterise an authentic Japanese garden in the Czech Republic and Germany through addressing challenges in this field in a critical way.

Based on the literature review authenticity was divided in two main directions: traditional Japanese gardens which follow traditional teachings especially Sakuteiki; and Japanese gardens in which are followed principles of traditional Japanese gardens, but the form is different. The second type of authenticity is divided in modern Japanese garden where mainly new materials and shapes are used. Another way of an authentic Japanese garden in Central Europe can be Japanese garden as a metaphor – there are used principles of traditional Japanese gardens as well yet including local plants and materials. Through quantitative method the most recommended aesthetic principles (a methodology) for creating a Japanese garden were determined. A test design of a traditional Japanese garden was made on the basis of these principles. However, the results show that creating an authentic traditional Japanese garden in the Czech Republic or Germany according to these aesthetic and design principles should be extended by guides for realisation and maintenance. Further researches are needed, mainly connection between design, realisation of a garden and maintenance. There are also needed publications from current time about Japanese gardens to gather even more opinions about this topic.

Keywords: Japanese garden, Zen garden, Tea garden, Buddhism, symbolism

Obsah

1 Úvod	4
2 Cíle práce a metodika	4
2.1 Motivace	5
2.2 Cíle práce	5
2.3 Metodika	5
3 Literární rešerše	6
3.1 Atraktivita japonských zahrad	6
3.1.1 Historické důvody	6
3.1.2 Člověk a příroda	6
3.1.2.1 Užití smyslů v zahradě	7
3.1.2.2 Propojení architektury a zahrady	7
3.1.3 Kulturní prostředí	8
3.1.3.1 Symbolismus	8
3.1.3.2 Kontrast	9
3.1.3.3 Pomíjivost	9
3.1.4 Trendy a budoucnost	10
3.1.4.1 Minimalismus	10
3.1.4.2 Relaxace	10
3.2 Autenticita japonských zahrad	11
3.2.1 Tradiční japonské zahrady	11
3.2.1.1 Sakuteiki	11
3.2.1.2 Podnebí	12
3.2.1.3 Kultura	14
3.2.2 Zahrady s japonskými principy	16
3.2.2.1 Omezení kreativity	16
3.2.2.2 Autentičnost japonských zahrad mimo Japonsko	16

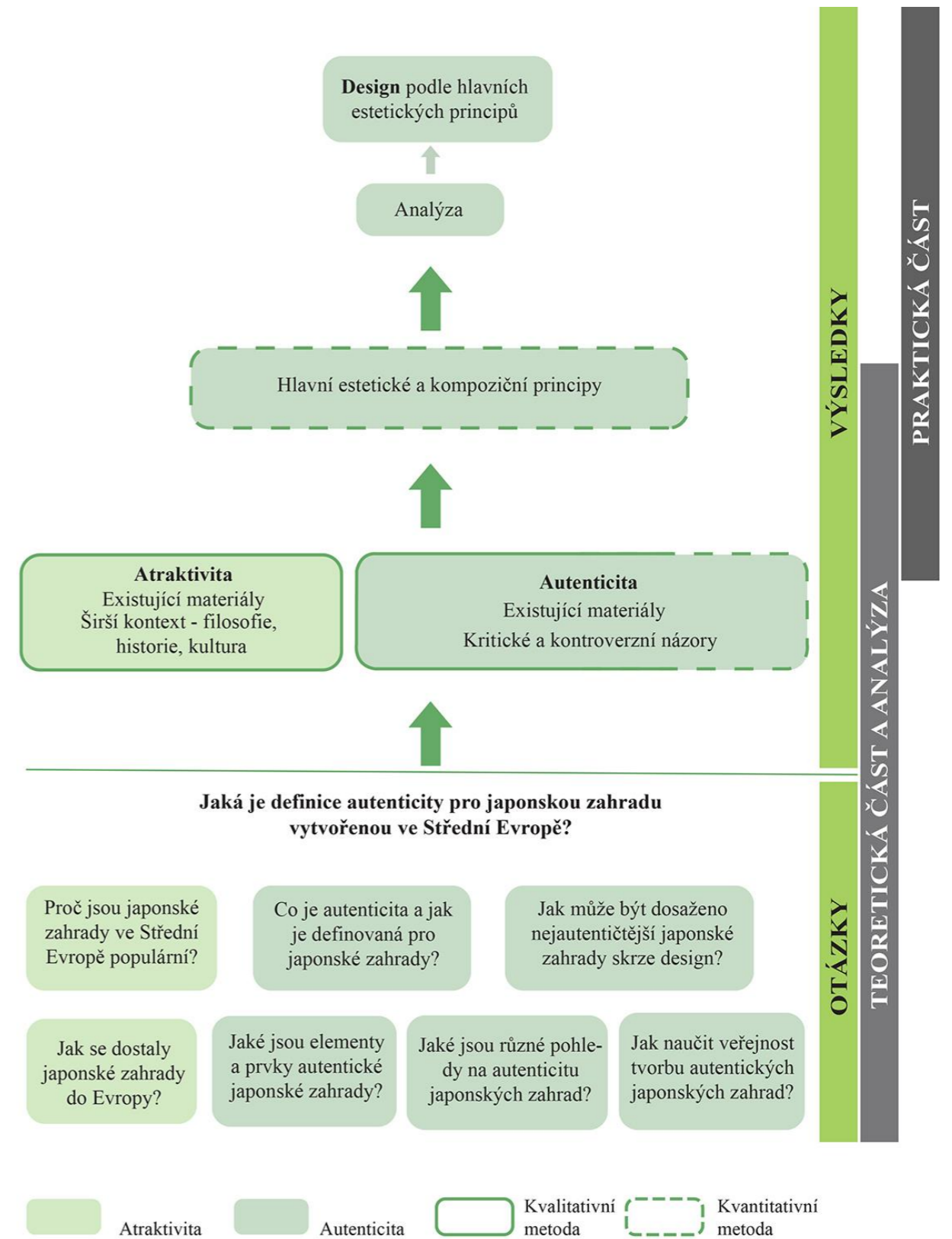
3.2.2.3 Funkčnost	17
3.2.2.4 Nový vývoj japonských zahrad	17
4 Vlastní projekt	20
4.1 Základní principy tvorby japonských zahrad	20
4.2 Návrh na místě japonské zahrady Aizen	26
4.2.1 Lokace	26
4.2.2 Historie místa	26
4.2.3 Širší vztahy	27
4.2.3.1 Zelená a modrá infrastruktura	27
4.2.3.2 Šedá infrastruktura	27
4.2.3.3 Nadmořská výška a profil	28
4.2.3.4 Geologické a půdní podmínky	28
4.2.3.5 Potenciální přirozená vegetace	29
4.2.4 Současný stav japonské zahrady Aizen	30
4.2.5 Nový design japonské zahrady	32
4.2.5.1 Kompoziční řešení	34
4.2.5.2 Detail návrhu jezera	36
4.2.5.3 Čajová zahrada	38
4.2.5.4 Rostlinný materiál	39
4.2.5.5 Stavební materiály	39
4.2.5.6 Estetické a kompoziční principy v návrhu	39
5 Diskuze	49
6 Závěr	50
7 Literární zdroje	51
8 Vizualní zdroje	53
9 Samostatné přílohy	55

1 Úvod

Japonská kultura je často popisována jako jedinečná a odlišující se. Je to pravděpodobně kvůli vývoji této prastaré společnosti, který probíhal daleko a izolovaně od ostatních národů. Zdejší podmínky a doba umožnily Japonsku vývoj charakteristického a velmi odlišného životního stylu a vyjádření. Jedna z nejvíce obdivovaných částí japonské kultury je japonské umění. Vedle moderních stylů jako manga či anime jsou také například populární gejši, samurajové, japonská architektura či japonské zahrady. Skrze přejímání prastarého umění do 21. století a zároveň východního na západ mohou být očekávány občasné rozdíly, změny či nové výzvy. Jednou z nich je dnes aktuální téma autenticity, především v umění japonských zahrad. Tento výzkum je zaměřen na autenticitu japonských zahrad mimo území Japonska, konkrétně na Českou republiku, Německo a podmínky střední Evropy.

Rozsah výzkumu je od tradičního po moderní, jejich porovnání a interakce. Zvláštní pozornost je věnována problémům, nepochopením a kontroverzním tématům. Hlavní otázkou práce je, jak lze definovat autentickou japonskou zahradu ve střední Evropě (v Německu či České republice). Definováním směrů a možností v tématu autenticity by mělo přinést větší srozumitelnost a porozumění na teoretické, ale i praktické úrovni. Tento výzkum nabízí mírně kritický pohled na téma autentičnosti japonských zahrad, zejména ve srovnání s tradičními literárními prameny o japonských zahradách. Nosnou literaturou pro tradiční část je Earle et al (2013), Engel (1961), Hrdlička & Hrdličková (1998) a Nitschke (2003). Nejdůležitější zdroje pro část o moderních japonských zahradách jsou Nosé (2006), Slawson (2001) a Tschumi (2005).

2 Cíle práce a metodika

Tabulka 1: Cíle práce a metodika práce

2.1 Motivace

Motivace pro psaní této práce sahá do mých dvanácti let, kdy jsem začala praktikovat bojová umění. Od té doby se zajímám o asijskou kulturu. Spolu se začátkem studia zahradní architektury se můj zájem rozšíří i na japonské zahrady. Při psaní mé bakalářské práce jsem proto navštívila některé japonské zahrady v České republice, avšak nejsilnějším dojmem z návštěv byl zmatek. Pouze málo navštívených zahrad vypadalo podobně jako skutečné japonské zahrady v Japonsku. Bylo to poprvé, kdy jsem se setkala s tématem autentičnosti u japonských zahrad v České republice a samotné téma mě začalo více zajímat.

2.2 Cíle práce

V návaznosti na Tabulku 1 zde byla uvedena hlavní otázka a zároveň cíl této práce, který se snaží zjistit definici autentičnosti japonských zahrad v České republice a Německu. Tato otázka je podepřena dalšími dílčími otázkami a cíli: zaměření na atraktivitu japonských zahrad a na rozmanitost a diverzitu autentičnosti. Předpokladem pro tuto práci bylo, že existuje více než jedna varianta autentičnosti japonských zahrad a následně také nové typy a varianty japonských zahrad. Jedním z cílů tohoto výzkumu je tedy definovat autentičnost japonských zahrad v České republice a Německu z různých perspektiv a hledisek. Dalším cílem práce je pomoci širší veřejnosti pochopit potřeby japonské zahrady v našich podmínkách.

2.3 Metodika

K zodpovězení otázek tohoto výzkumu byl použit přístup smíšených metod. Kvalitativní metoda byla v teoretické části použita především ke srovnání různých názorů a teorií od mnoha autorů. Srovnání proběhlo metodou literární rešerše. Dále bylo použito kulturní, filozofické a historické pozadí japonské společnosti i společnosti střední Evropy, pro znázornění sociálních odlišností mezi nimi. Kvantitativní metoda byla použita za účelem sběru dat o estetických a designových principech v japonských zahradách a následně k určení, které z těchto principů jsou nejdůležitější. V tomto výzkumu byla vybrána kombinace kvalitativních a kvantitativních metod. Hlavní jádro práce je doplněno kvalitativní metodou a tyto výstupy, které byly v předchozí části analyzovány a porovnány, doplnila kvantitativní metoda prací s přesnými čísly.

Materiály

Z již existujících materiálů byly použity knihy a odborné články se zaměřením na teorii a kontext japonských zahrad. V teoretické části byly vybrány hlavně zdroje s rozdílnými či kontroverzními názory, jako je Slawson (2001). Existující materiály byly použity také pro kvantitativní část tohoto výzkumu. Významnou součástí tvořily odborné knihy a knihy o japonské estetice s cílem vytvoření metodiky pro návrhovou část tohoto výzkumu a pro celkové navrhování japonských zahrad.

Analytická část

Shromážděné informace byly roztrženy do skupin (kapitol) a následně do menších kategorií (podkapitol) podle hlavních tématických celků – hmotných i nehmotných hodnot. Každá kategorie a každé téma byly analyzovány s cílem poukázat na problematické oblasti dané oblasti. V souladu s tím byla nabídnuta řešení nebo položeny doplňující otázky pro další výzkum.

Styl a metoda tohoto výzkumu se liší od běžné literatury o japonských zahradách. Účelem této studie je zaměřením se na řešení problémů a odlišná stanoviska o japonských zahradách. S cílem odpovědět na otázky o různých perspektivách na autenticitu a význam autenticity výzkum obsahuje také jiné názory než pouze tradiční.

Během výzkumu došlo k určitým potížím při shromažďování údajů. Zdá se, že v poslední době neexistují zdroje o moderních japonských zahradách či knihy o tradičních japonských zahradách napsaných v současné době – po roce 2000. K vyřešení tohoto problému byly použity knihy ze sousedních oborů, například o moderních japonské architektuře nebo umění.

3 Literární rešerše

3.1 Atraktivita japonských zahrad

Japonská kultura je vysoce obdivována lidmi ve střední Evropě. To lze vidět v množství čajoven ve větších městech, četnosti festivalů o japonské kultuře a dalším příkladem může být několikero japonských zahrad, které byly postaveny v zemích střední Evropy.

V České republice se nachází 12 veřejných japonských zahrad a více než 36 japonských zahrad bylo postaveno v Německu (Google Maps). Doposud však probíhala jen skromná diskuse o tom, proč jsou japonské zahrady tak oblíbené a proč nadále zůstávají populární na území Střední Evropy. Zkoumáním atraktivity lze dosáhnout větší srozumitelnosti a pochopení, proč lidé v evropských zemích staví japonské zahrady a jak se různé perspektivy na japonské zahrady mohou lišit vzhledem k tradicím, historii, filozofii a jiným kulturním aspektům.

3.1.1 Historické důvody

Japonská kultura a architektura nebyly vždy dostupné jiným zemím. Ve skutečnosti bylo Japonsko až do roku 1845 uzavřeno světu s výjimkou některých období komunikace s Koreou, Čínou a krátce také s Holanďany. Po roce 1845 to bylo poprvé, kdy se tato exotická a neznámá kultura dostala do Evropy a Ameriky, mezi běžnou populaci (Reischauer, Craig 2000). Již před otevřením Japonska byla populární čínská kultura a čínské zahrady. Mezi příklady patří návrhy Sira Williama Chamberse a nového čínského pavilonu v designu od Lancelota Capability Browna. Avšak i několik let poté byly čínské i japonské zahrady považovány za umělé, nikoli přírodní jako je tomu dnes.

Důležitou roli, při uvádění japonské kultury a zahrad na západ, hrálo umění. Významným dílem byla kniha Madame Chrysanthème z roku 1887, později také na jevištích známá jako opera Madame Butterfly. Příběh se odehrává v Japonsku a hlavní postavou je madam Butterfly, malá Japonka s motýlími rukávy – v japonském kimonu. Dalším důležitým dílem z již pozdější doby byla Geisha, kniha plná barvitých popisů japonské kultury, japonského prostředí a japonské společnosti před první světovou válkou a během ní. Před první světovou válkou přinesli cestovatelé a botanici jako Carl Pehr Thunberg nebo Philipp Franz von Siebold japonské rostliny za hranice Japonska, například javor či kerii (Goto 2007).

První japonské zahrady byly vybudovány v Británii, na které navázalo vydání prvních publikací o japonských rostlinách a japonských zahradách. Krátce poté se japonské zahrady staly populární mezi

anglickou buržoazií. Nový styl zahrad byl inspirací pro obrazy Clauda Moneta a L. A. Hornela, zejména jezera v japonských zahradách. Ve Spojených státech se naopak japonské zahrady proslavily veletrhy (Kawaguchi 2016). První veletrh se konal v roce 1876 ve Philadelphii a poslední veletrh na prahu války v roce 1915 v San Diegu. Další světový veletrh pořádaný v Londýně byl dokonce sponzorován japonskou vládou a jako dárek postavili japonský pavilon pro propagaci japonské tradice a autentičnosti (Goto 2007). Čajové zahrady a gejši se staly nedílnou součástí slavností a událostí ve Spojených státech a Evropě a některé ze zahrad postavených pro veletrhy zůstaly zachovány dodnes (Kawaguchi 2016). Období veletrhů, prvních japonských zahrad a přejímání japonského umění se často nazývá první japonská vlna, která byla ukončena první světovou válkou (Číhal, Číhalová 2004).

Na počátku 20. století otrásl svět dvě světové války. Krajina a města napříč kontinenty byla zničena. Ekonomika, země a lidé potřebovali čas na zotavení, aby se situace na konci 50. let mohla obrátit k lepšímu. Lidé se již nemuseli starat o své primární potřeby, jako jsou bezpečnost či obživa a životní podmínky znovu vytvořily prostor pro umění (Wiese 1982). Nemělo by se však hovořit ani o období „spícího umění“ během válečného období. Slavný příklad japonské architektury a umění z této doby je funkcionalistické dílo Falling water house. Jedná se o dům z roku 1937, jenž byl navržen Frankem Lloydem Wrightem, který je známý pro svou organickou architekturu, inspirací japonskou kulturou a jejími principy (Nadace Franka Lloyda Wrighta). Poválečné období je nazýváno druhá japonská vlna, která trvala do roku 1980 (Číhal, Číhalová 2004). Nakonec se japonské zahradní umění rozšířilo také do Střední Evropy. Japonské zahrady byly tvořeny vyškolenými specialisty, ale také netrénovanými nadšenci.

3.1.2 Člověk a příroda

Díky šintoismu, buddhismu a taoismu se pohled na přírodu mezi japonskou a evropskou kulturou značně odlišuje. Šintoismus uctívá přírodní bohy, a právě tak si od raného období japonské kultury příroda získala velmi zvláštní postavení v celé společnosti (Hrdlička & Hrdličková 1998). Byl to také začátek samotných japonských zahrad – od šintoistických posvátných prostor vznikl jen málo odlišný typ – první zahrada neboli oddělený posvátný prostor. Buddhismus a taoismus podporují oceňování přírody a respekt k ní. Zejména zen buddhismus ovlivnil japonské zahrady a díky celé filosofii bylo rozšířeno spektrum často používaných materiálů, zároveň byla také navracena myšlenka, že i neživé materiály jako kámen jsou živými organismy stejně jako strom nebo pták (Nosé 2006). Proto se japonská civilizace vždy snažila žít v rovnováze s přírodou (Hrdlička & Hrdličková 1998).

Další důležitou charakteristikou japonského umění obecně je oceňování přírodních materiálů a textur. Jedním z příkladů je kimono, tradiční oblečení v Japonsku. Kimono je elegantní kus oblečení, díky kterému každá žena vypadá nejlépe. Hlavní kus kimona však tvoří jeden celek, který vypadá buď jako obdélník, nebo jako písmeno T. Ovíví se kolem těla a látka si stále udržuje svůj tvar skladů do pravých úhlů. Sklady a textura kimona tvoří právě jednu z kvalit kimona, která je skutečně oceněna a jež kontrastuje s jemnou ženskou siluetou (Winkelhöferová 1999). V japonské zahradě jsou všechny přírodní materiály a textury ceněny právě tak, jako přirozené sklady látky kimona.

Evropský pohled na přírodu je poněkud odlišný. Lidé začali formovat přírodu do umělých tvarů a příroda obvykle není a nebyla vnímána jako něco posvátného, co by stálo za zachování v přírodní či přírodě blízké formě. Tento rozdíl je patrný zejména mezi tradičními evropskými zahradami a tradičními japonskými zahradami. Zahrady v Evropě prošly mnoha obdobími a různými styly. Až do 19. století však existuje jeden společný znak, a to formování přírody do geometrických tvarů a symetrií. Postoj lidí v Evropě je nadřazený přírodě.

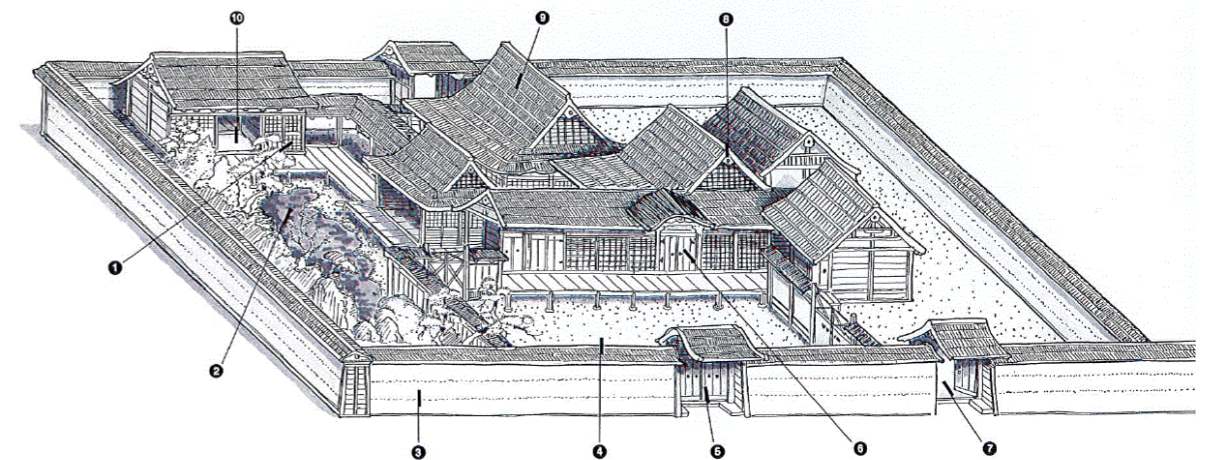
Naopak, tradiční japonské zahrady jsou asymetrické a jsou zde sledovány především organické linie a tvary, kde inspirací je samotná příroda a přírodní scenerie. Byl zde nalezen způsob, jak zůstat v rovnováze s přírodou (Goto 2003). Je nutné podotknout často opomíjený fakt, že i v Japonsku jsou prvky v zahradě tvarovány, avšak pouze v návaznosti a respektování přírody. Práce člověka měla být skrytá jakoby neviditelná (Saito, Sen, Yagi 1989). Japonští zahradníci tvarovali stromy, aby zdůraznili jejich přirozené vlastnosti, například tvarování kmenů či korun. Přírodní prvky v Evropských zahradách byly tvarovány především kvůli požadované kompozici a trendům (Číhal, Číhalová 2004).

3.1.2.1 Užití smyslů v zahradě

Japonské zahrady jsou také formovány mnoha naukami a filozofiemi; jedna z významných nauk je učení feng-šuej. Ve feng-šuej je důležité být v kontaktu se všemi lidskými smysly. V nejlepším případě různé funkce zahrady podněcují všech pět smyslů (Webster 2010). Dotyk může být aktivován různými materiály a strukturami; sluch zpěvem ptáků, šumem potůčku nebo pohybem bambusu ve větru; zrak širokou barevností, kontrastem a světlem a vůně kvetoucími stromy a keři. V evropských tradicích se v historických zahradách často nacházely obdobné prvky a typy materiálů, avšak místo zaměření na smysly, byla jejich působnost především orientována na ohromení majitele zahrady, návštěvníků a hostů (Hrdlička & Hrdličková 1998).

3.1.2.2 Propojení architektury a zahrady

Japonská zahrada vznikla původně za účelem ochrany domu, který by měl být tradičně situován v jejím středu. A právě díky klimatu, které se v Japonsku nachází, mohly dům a zahrada vždy existovat v bezprostřední blízkosti a návaznosti (Goto 2003). V období Heian byl představen architektonický styl shinden-zukuri, nazývaný také lehká architektura, a to právě kvůli svým vlastnostem. Stavby jsou lehké a mají pohyblivé zdi. Shinden-zukuri se vyvinul v shoin-zukuri. Architektura shoin byla ještě flexibilnější, se zdmi se dalo více manipulovat a bylo možné je i polohovat. Je nezbytné zmínit, že právě pohyb a polohování zdí byl důvod, díky kterému byly paláce a domy přímo propojené s terasami, venkovními chodbami či rovnou se zahradou jako takovou. V architektuře shoin došlo také ke změně pozice vchodu do domu a byla přesunuta i vstupní brána. Změna kompozice dala vzniknout malým vstupním prostorům obohaceným o zahradnické umění (Keane 1997). Dále Nosé (2006) tvrdí, že ideální vztah mezi domem a zahradou je, když se stanou jedním. Futagawa (1963) nahlíží na spojení zahrady a domu ještě blíže a popisuje je jako jednotu. Tvrdí, že architektura bez zahrady není ničím jiným než stavbou.

Obrázek 1: Zenový chrám se zahradou ve stylu shinden

Zdroj: Keane (1997)

Naopak v Evropě se v průběhu staletí vztahy mezi architekturou a jejím okolím proměňovaly. Často se jednalo o zahradu, která obklopovala důležité budovy. V Evropě to bylo poprvé v baroku, kdy se architektura přímo propojila se zahradou prostřednictvím sally terreny. Do té doby a často i v budoucích letech byly v zahradách k vidění pouze balkony nebo terasy. Sloužily jako významná výhledová místa či jako místa k odpočinku (Otruba et al 2009). V současné době se trend ubírá jiným směrem a více architektů hledá způsoby, jak lépe propojit dům se zahradou.

První hybná změna nastala po vynalezení ocelových konstrukcí a jejich zkombinování se sklem. Vznikly tak první celoskleněné stěny, kterými byl pro lidský zrak odstraněn pocit oddělenosti exteriéru a interiéru (Kuck 1984). Možná se budoucí technologický vývoj dovolí inspirovat jednotou japonských zahrad a architektury, a následně implementovat integritu prostorů i do podmínek České republiky, Německa či ostatních zemí Střední Evropy.

Obrázek 2: Valdštejnská zahrada, sala terrena

Zdroj: Prague.eu

3.1.3 Kulturní prostředí

3.1.3.1 Symbolismus

Většina stylů evropské architektury a zahradní architektury se zrodila pod vlivem křesťanství. Kromě toho se lidé vždy dívali zpět do času rozkvětu řecké a římské kultury. Propojením tehdejších náboženství i filosofie byl vytvořen pevný základ pro vlastní symbolismus. Existují například rostliny, které se často používaly v historických zahradách za účelem symboliky biblických příběhů či postav. Z řeckých bájů a mýtů se časem vytříbily skupiny důležitých postav z mytologie. Proto je běžné, že se od období baroka v různých zemích Evropy objevují sochy Herkula, jakožto symbolu síly či tří grácií, nesoucích symboliku krásy a kreativity (Goto 2003).

Naopak symbolika v japonské kultuře byla postavena na odlišných náboženstvích a filosofiích, a proto se stejně jako jednotlivé filosofie liší i symbolika samotná. Již hlavní myšlenka japonské zahrady je vnímána z jiné perspektivy, neboť zahrada zpodobňuje obraz ideální přírody či krajiny (Engel et al 1980; Nosé 2006). O japonské zahradě lze říct, že každý element (prvek, materiál, barva, tvar...) má vlastní symboliku. Pokud vezmeme v úvahu, že japonská zahrada je zrcadlem nebo obrazem přírody, pravděpodobně jsou zde také ukryté zlomky krajiny nebo dokonce celé scenerie. Krajina je tak metaforicky uložena v kamenných kompozicích, v terénních modelacích, ve výběru rostlin a dalších prvcích. Symboliku lze pozorovat i v detailech – konkrétní tvar stromu nebo umístění kamene má také svůj skrytý význam. Obecně lze říct, že v japonských zahradách neexistuje část vytvořená člověkem, která by byla umístěna bez hlubšího smyslu – bez vlastní symboliky (Engel et al. 1980).

Pro Japonsko jsou zvláště důležité staré legendy, pověry a mytologie. Stará víra říká, že špatní duchové volí přímé cesty. Proto je možné vidět v tradičním návrhu japonské zahrady hlavně cesty v organických tvarech (Hrdlička & Hrdličková 1998). Dalším příkladem může být výběr stromů. Každý strom vysazený v japonské zahradě symbolizuje víru. Borovice jsou stromy dlouhověkosti a vytrvalosti, symbolizují mužnost. Na druhé straně je sakura – krásná, s křehkými listy, symbolizující ženskost. Pro každý strom existují specifická a předem vybraná vhodná místa a při správné výsadbě přináší podle pověry štěstí do domu (Hrdličková, Trnka 2010). Zen buddhismus vnesl do symboliky zcela novou úroveň s karesansui – suché zahrady. V suchých zahradách je vše složeno z kamenů nebo písku. Ale i pískem a kameny jsou symbolizovány a zobrazeny celé scenerie a rysy krajiny – od potoků až po hory. Při výběru záleží na velikosti kamenů, jejich tvaru, postavení, nasměrování, jemnosti, hranách a na mnoha dalších aspektech (Engel et al 1980).

Lze tedy usuzovat, že symbolika v japonských zahradách je mnohem komplikovanější než v evropských zahradách a za každým prvkem je nejen jeden důležitý příběh a význam, ale hned několik mýtů, legend a pověr. To je také jeden z důvodů, proč jsou japonské zahrady tak „chytlavé“. Zdá se, že jsou záhadné a plné skrytých tajemství. Především pro člověka, který nepochází z Japonska, není tak snadné všechno smysl a metafory odhalit (Lim 2001).

3.1.3.2 Kontrast

Japonské umění bývá svým charakterem lehce rozpoznatelné a zapamatovatelné. Ať už se jedná o make-up gejši, vzor na japonském kimonu, japonskou malbu nebo zahradu. Typickým spojovacím prvkem je kontrast (Kato 2001). Podle feng-šuej existují dva póly. Jeden je jin – přijímající, klidný, pasivní. Ten druhý je jang – aktivní, živý a výrazný. Vždy existují v rovnováze – tai-ji, ale také spolu koexistují, což může být viděno například na japonských obrazech. Většina obrazu je pokryta nevýraznými a jemnými barvami a poté je zde zvýrazněn určitý bod či malá plocha, obvykle v zářivé červené barvě. Mohlo by se zdát, že prostorově převládají nevýrazné barvy, ale kvantita nevýrazných barev je vyvážena intenzitou syté barvy. Kontrast je tak znatelný a silný, že uvádí opět oba póly do stavu vyvážení. Tento princip je do japonského umění převzat ze samotné přírody v Japonsku. Tamější příroda je protkána výrazně kvetoucími rostlinami, mlžnými opary, zelenými lesy či výraznými západy slunce (Webster 2010). Říká se, že japonská zahrada je obrazem přírody. Zahradníci často pracovali se skutečnými scenériemi a vytvářeli je v menším měřítku na zahradách císařů. Pracovali se skutečnými i metaforickými kontrasty (Hrdlička & Hrdličková 1998).

Vzhledem k tomu, že barvy v přírodě České republiky a Německa netvoří takové kontrasty, odráží se tak i v evropském tradičním umění. Barvy na obrazech jsou obvykle v harmonii; i jejich distribuce na plátně je obvykle vyváženější v porovnání s japonským malířstvím. Kontrast je zas znatelnější v gestech nebo výrazech, hlavně u barokního umění. V zahradách jsou všechny tvary obvykle geometrické, a naopak v parcích bývá většina tvarů organického charakteru. Jen opravdu vzácně se v jednom stylu mísily, aby byl vytvořen kontrast (Otruba et al. 2009).

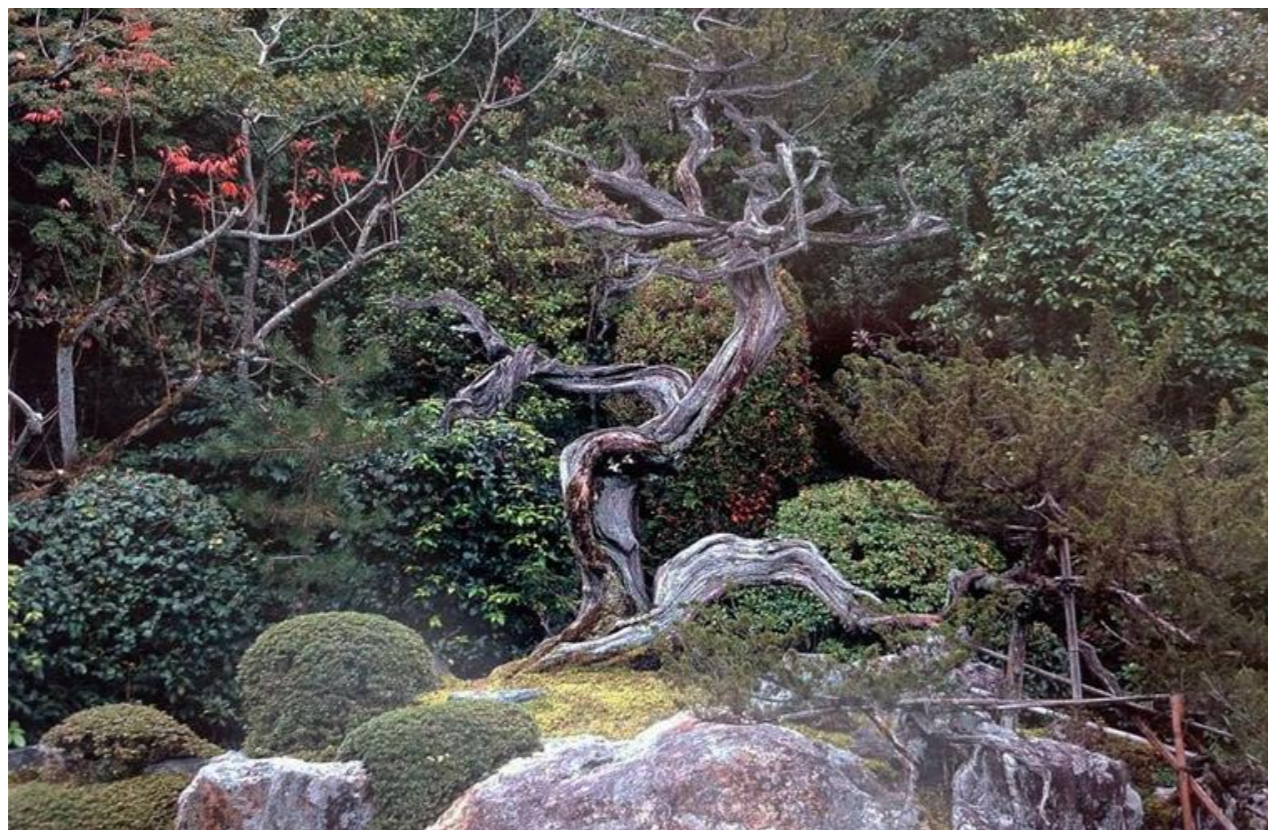

Obrázek 3: Kontrast mezi materiály, strukturou, výškami, barvami a využitím prostoru

Zdroj: Alex Ramsey

3.1.3.3 Pomíjivost

V evropských zahradách je často oslavován život, ale také radost, síla a krása. Tyto oblasti jsou pak často propojeny s programem v zahradách. Stavěla se divadla, místa pro oslavy, pro lov, který symbolizuje sílu, anebo se například pěstovaly exotické rostliny k vyjádření krásy (Goto 2003). Život je také oslavován v Japonsku, pro který existuje bohatá symbolika například dlouhověkost (vyobrazení jeřába nebo želvy) a také věčný život či nesmrtelnost, jež jsou symbolizovány ostrovem uprostřed jezera. Zároveň se v některých obdobích Japonské kultury oslavoval život více než v jiných a zahrady pak byly plné míst zábavy a oslav. Avšak vždy byl v každém období v zahradách přítomen i protipól – pomíjivost. Že vše stejně jako život jednou končí. Listy javoru opadají, květy sakury odvané větrem (Hrdličková a Trnka 2010). Na japonské kultuře a japonských zahradách je pak zajímavé, že i pomíjivost je oslavována. V japonských zahradách se tradičně slaví například opad javorových listů (Hrdlička & Hrdličková 1998).

Obrázek 4: Kompozice pomíjivosti se starým senescentním stromem

Source: Alex Ramsey

3.1.4 Trendy a budoucnost

V předchozích kapitolách byly shrnuty hlavní rozdíly mezi japonskými a evropskými zahradami s krátkou exkurzí do filosofie i náboženství. Je ale důležité zmínit, že i s proměňující moderní společností se mění preference. Je nutné si uvědomit, že oblíbenost japonských zahrad mohou ovlivňovat současné trendy, ale také změny, které určité aspekty moderního životního stylu nyní vyžadují, aby byl ve společnosti zachován fyzický i psychický komfort.

3.1.4.1 Minimalismus

Není to dávno, kdy se minimalismus začal pohybovat s dnešní materialistickou společností po celém světě. Pro někoho zůstává trendem, pro mnohé se stal životním stylem. Podle Cambridge University Press (2019) je minimalismus styl umění, který je opravdu jednoduchý. Využívá pouze omezené množství materiálů, barev a tvarů. Japonské zahrady fungují na podobných principech. Spektrum materiálů je obvykle omezeno na místní přírodní materiály. Každý prvek v zahradě je zároveň umístěn kvůli svému významu a nutnosti umístění (Kuck 1984). Někteří zahradníci říkají, že japonská zahrada je hotová,

když není nic, co by mohlo být ze zahrady vzato, aniž by došlo k narušení rovnováhy (Engel et al 1980). Japonská zahrada je styl umění stejně tak jako minimalismus a většinou je vše drženo v jednoduchosti například materiály či množství prvků. Proto lze japonskou zahradu nazvat také minimalistickou zahradou.

Minimalismus se zrcadlí i ve velikosti japonských zahrad. Japonsko, jakožto ostrovní země, je známé pro nedostatek místa. Geografické dispozice přiměly Japonce, aby se naučili vytvářet i zahrady menších velikostí. Taková zahrada v minimálním měřítku však stále zachovává ducha přírodní krajiny (Hrdlička & Hrdličková 1998). Situace v Evropě, především v Německu, se poprvé alespoň letmo dotkla problému rozlohy a nedostatku místa již ve druhé polovině 20. století. Pozemky začaly být dražší a stavba velkých parků byla často zamítnuta kvůli různorodým zájmům zúčastněných stran (Wiese 1982). V dnešní době ve 21. století se mnoho evropských zemí (především hlavní města a metropole) postupně blíží situaci v Japonsku. Pro velká umělecká díla je stále méně půdy. V důsledku toho by se mohla hodit japonská znalost budování krásných a funkčních zahrad na značně limitovaných plochách.

3.1.4.2 Relaxace

Engel (1961) poukazoval již v 60. letech minulého století na spěch společnosti a materialistickou závislost. Varoval před tímto životním stylem a radil, aby se společnost navrátila k přírodě. Nabízeným řešením je podívat se blíže na japonský vztah k přírodě a zahradám. Nyní, 60 let od vydání této publikace, se rychlost života nesmírně zvýšila a v důsledku toho se také společnost ještě více odpojila od přírody.

Je známo, že příroda a zeleň poskytují člověku mnoho benefitů. Jedním z nich je pozitivní vliv na psychiku (Vacek et al. 2014). V japonských zahradách se však nenachází jen zeleň, která ovlivňuje psychickou stránku. Zahrady jsou svou podstatou budovány jako místa rovnováhy a toku pozitivní energie. Již od počátku byly japonské zahrady tvořeny pomalu. Proces navrhování, výstavby i údržba byly neuspěchané činnosti. Vlivem zen buddhismu se začal proces tvorby zahrady pojímat jako meditace. Toto zpomalení může být lékem, který dnes společnost na celém světě potřebuje více než kdy předtím. Hrdlička & Hrdličková (2004) také docházejí k závěru, že japonská zahrada poskytuje vše, co moderní člověk hledá.

3.2 Autenticita japonských zahrad

Japonské zahrady byly založeny před stovkami let a stále jsou dodnes navrhovány po celém světě. Objevily se však otázky, zda nejsou tradiční japonské zahrady historismem a jestli jsou vhodné pro přítomnost a dnešní společnost (Slawson 2001). Dále jsou zahradní architekti ze střední Evropy a ze Západu znepokojeni ohledně navrhování japonských zahrad mimo Japonsko. Obavy podporuje také porozumění či neporozumění dané problematice jak profesionály, tak širší veřejností. Často je možné vidět příklady takzvané japonské zahrady, ve které ale není dodržena většina principů japonské zahrady, což vede ke zpochybňování autenticity japonských zahrad mimo Japonsko.

V Cambridge slovníku je autentičnost definována jako kvalita bytí pravý či skutečný (Cambridge University Press). V současné době je vedeno nespočet diskuzí, zda je možné vytvořit japonskou zahradu mimo území Japonska, která je stále autentická. Často se uvažuje o rozdílech kulturního a filozofického prostředí, stejně jako o klimatických faktorech a rostlinném materiálu. V centrální Evropě je téma autentičnosti často skryto v diskusích o rozdílu mezi japonskými zahradami, zahradami s japonskými prvky a zahradami v japonském stylu (Goto 2003; Engel 1961; Hrdlička & Hrdličková 1998). Navzdory mnoha diskusím a názorům nebyla ve světě krajinářské a zahradní architektury přijata žádná jasná řešení či směry pro současnost ani pro budoucí vývoj japonských zahrad mimo území Japonska.

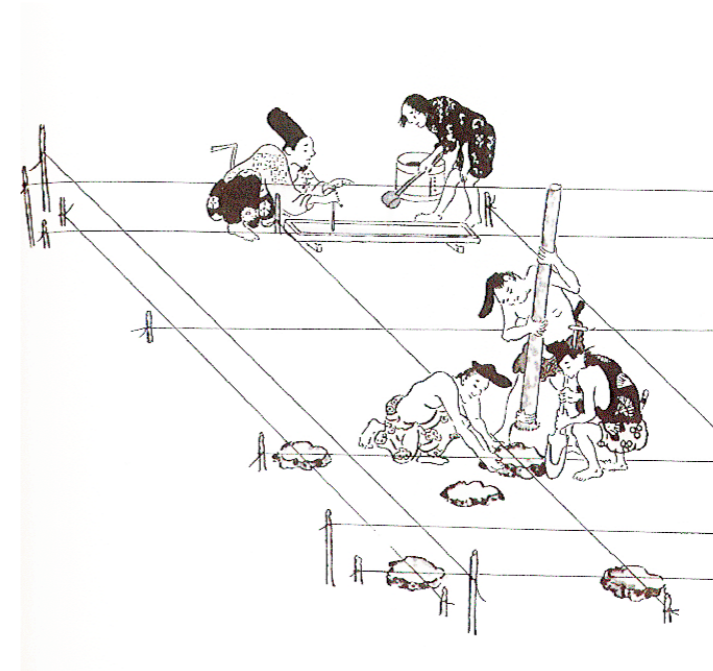
Autentičnost japonských zahrad je v tomto výzkumu rozdělena do dvou hlavních kategorií: Tradiční japonské zahrady a zahrady s japonskými principy. Existuje více postojů k autentičnosti japonských zahrad. Ať už se však jedná o materiály, tvary nebo barvy, nakonec vždy záleží, zda se chceme přiklonit k tradičnímu proudu nebo k novému pohledu.

3.2.1 Tradiční japonské zahrady

Inspirováno Čínou, zahradnické řemeslo bylo přivezeno do Japonska v 7. století. Od té doby se vyvinul samostatný a jedinečný styl – japonská zahrada, odlišná od zahrad čínských (Engel et al 1980). V reakci na historické změny a potřeby vyšší společnosti začaly být japonské zahrady považovány za umění, a proto také za součást japonské kultury. Současně se japonské zahradní umění rozdělilo do různých stylů a typů. Každý typ zahrady měl poněkud odlišnou funkci, přesto se však většinou jedna vyvíjela z té předchozí. Ve skutečnosti se hovoří o téměř 1300letém vývoji, který byl závislý na stabilnějších faktorech, jako je klima, ale také na proměnlivějších faktorech, jako jsou vládnoucí třídy, rozvoj nových myšlenkových směrů a nové náboženské vlivy. Avšak vše se kombinovalo s prvotní a zakořeněnou vírou v přírodu, její respektování a obdiv (Kuck 1984).

3.2.1.1 Sakuteiki

První popis japonských zahrad má svůj původ v 11. století. Příručka se nazývá Sakuteiki, která se původně sestávala ze dvou svitků a autorem byl pravděpodobně Tachibano no Toschitsuna (Nitschke 2003). Stejně jako u spisů Tao-te-ting (průvodce taoismem) se zdroje různí v názoru, kdo byl původním autorem. Je možné, že autorů bylo více, anebo se jedná o jméno posledního autora, který do příručky přispěl (Wilhelm 2018). Ať tak či onak, Sakuteiki byly první spisy založené na shromážděných zkušenostech s vytvářením japonských zahrad v předcházejících stoletích.

Obrázek 5: Ilustrace ze Sakuteiki, budování zahrady

Zdroj: Keane & Takei

V Sakuteiki, známé také jako poznámky k zahradnímu navrhování, jsou popsány jak principy navrhování, tak praktické rady. Jedná se o základnu pro japonský zahradní design, který se skládá ze skic a učení, předávaných ústně od učitelů k učňům, udržovanou v tajnosti jako poklad. Průvodce začíná základy, kde je popsáno propojení zahrady s okolím (Earle et al 2013). Druhým základním principem je vytvoření zahrady podle učení předchozího mistra, ale také podle přání majitele domu. Navíc je doporučováno přidat do návrhu i trochu vlastního vkusu. Při popisu procesů jsou často psány přesné body, které je třeba následovat například při stavbě jezera, které se musí nacházet 20 metrů od paláce. Na druhé straně nabízí Sakuteiki čtenáři či architektovi prostor pro vlastní interpretaci a svobodu v navrhování, protože zahradník by měl například sám rozhodnout, jaký tvar zvolí pro dané jezero. V takových případech se přidávají pouze rady, ať architekt či zahradník pevně váží svůj výběr (Keane & Takei 2008).

Dokonce i dnes, o deset století později, slouží Sakuteiki obvykle jako nejpoužívanější reference při psaní o principech japonské zahrady nebo o tom, jak by měla být japonská zahrada postavena. Kromě toho je většina zahradních architektů v Japonsku principy Sakuteiki stále ovlivněna i v dnešní době (Earle et al 2013). Dalším důvodem, proč jsou Sakuteiki významné i dnes, je jejich deklarace autentičnosti. Když se diskutuje o tom, jak vypadá autentická japonská zahrada ve smyslu tradiční japonské zahrady, měla by být založena právě na původních principech Sakuteiki.

Vedle principů ze Sakuteiki je japonská zahrada v tradičním smyslu obvykle popisována jako bezpečné místo a únik z reality. Jedná se o útěk k ideálnímu pohledu na přírodu – do nejkrásnějších scénérií. Na jednom místě se setkávají tradice, mýty a symbolika v podobě přírodních prvků a materiálů. Řádem a harmonií je vyjádřena láska ke všemu živému a přirozenému. Tradiční japonská zahrada je věnována meditaci, souladu člověka a přírody a hledání cesty k sobě. Jedná se o místo plné plynulé energie zvané qi nebo čchi, která udržuje každý prvek zahrady ve vysokých vibracích a rovnováze (Engel 1961).

Po celém světě byly vybudovány tradiční japonské zahrady a mezi různými kulturami jsou stále velmi populární. S ohledem na komplikovanou evoluci však může být obtížné pochopit skutečnou tradiční japonskou zahradu, a navíc ji umět navrhnout a postavit. V důsledku toho zůstává téma autentičnosti tradičních japonských zahrad otevřené a další kapitoly odkrývají témata, kde by mohlo dojít k častějším nedorozuměním při navrhování japonských zahrad a proč.

3.2.1.2 Podnebí

Jedno ze stěžejních témat v diskuzích o autentičnosti japonských zahrad mimo území Japonska je užití rostlin, které se tradičně používaly v japonských zahradách (Japanese Garden Society). A právě klimatické podmínky, které jsou rozhodujícím vlivem na přežití rostlin, jsou rozebrány v následující kapitole.

Od prvního pohledu na mapu se Japonsko výrazně liší od střední Evropy. Jedná se o souostroví ovlivněné mnoha okolními faktory a také skuteností, že se samotné skládá z mnoha dílčích ostrovů.

Především je klima v Japonsku vysoce ovlivněno Japonským mořem sousedícím s ostrovy na západě, na východní straně jsou ostrovy zasaženy zejména Tichým oceánem. V důsledku toho se zima ve východním Japonsku skládá z více slunečných dnů a menším množstvím sněhových přeháněk, ve srovnání se západní stranou, kde je mohutnější sněhová pokrývka a převládají silné severozápadní větry. Kromě toho se podnebí odlišuje také mezi severem a jihem.

Dalším stěžejním faktorem je horský reliéf Japonska, který pojímá okolo 75 % povrchu země (Levy-Yamamori & Taaffe 2004). Společně s oceánem, mořem, rozdílem mezi severem a jihem a také hornatým reliéfem, olivňují klima dva proudy: Oyashio, který přináší chladnější počasí, a Kuroshio, který přináší teplejší počasí (Mayer & Pohl 1995).

Když hovoříme o autentičnosti japonských zahrad, často se vedou diskuze o rostlinách a stromech a jejich možnostech přežití v jiných zemích než v Japonsku a zároveň tak v jiných klimatických podmínkách. Následně se schopnost přežití původních japonských druhů odvíjí hlavně od klimatu a počasí.

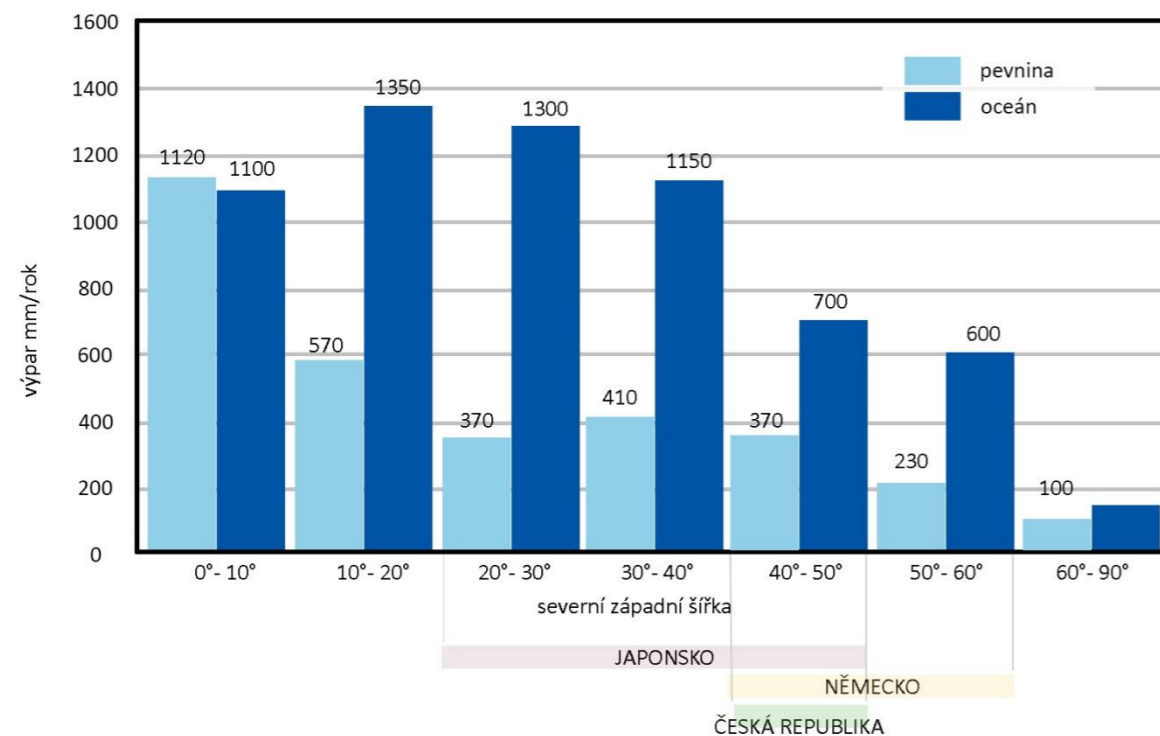
Klima je definováno třemi hlavními faktory: roční úhrn srážek, teplota a výpar.

Roční úhrn srážek

Roční úhrn srážek se skládá z ročních srážek a sněžení. Je to faktor, který ovlivňuje vlhkost oblasti nebo v tomto případě země. Roční srážky v Německu a České republice se pohybují od 400 do 1800 mm. Na druhé straně se srážky v Japonsku obvykle nachází mezi 700 a 3000 mm (oddělení vývoje Fao OSN). Podle výše uvedených dat jsou roční srážky v Japonsku ve srovnání s Českou republikou a Německem téměř dvojnásobné.

Výpar

Vlhkost je množství vodní páry ve vzduchu, anebo může být definována také jako schopnost vzduchu absorbovat více vodní páry. Vodní pára je klíčovým prvkem hydrologického cyklu a odpařování. Koncentrace vodní páry je závislá na teplotě – s rostoucí teplotou vzduchu se snižuje stupeň nasycení vzduchu vodní parou. Zvyšuje tedy také schopnost vzduchu absorbovat více vodní páry a současně také zvyšuje výpar. Je důležité si uvědomit, že se jedná o dynamický jev a množství vodní páry ve vzduchu se vždy mění (Klabzuba & Kožnarová 2010).

Graf 1: Geografické rozdělení průměrných ročních množství výparu na severní polokouli v závislosti na zeměpisné šířce (mm/rok)

Upraveno podle: Klabzuba & Kožnarová

V grafu 1 jsou uvedena skutečná množství výparu a jejich geografické rozložení podle zeměpisné šířky. V případě Japonska a Německa je třeba zvážit obě stupnice – vypařování z oceánu a pevniny. Na druhou stranu platí pro Českou republiku pouze údaje o pevnině. Podle zeměpisné šířky by měl největší výpar na území Japonska činit 1300 mm/rok, v Německu 700 mm/rok a v České republice 370 mm/rok. Pro srovnání, roční reálný výpar je dvakrát větší v Japonsku než v Německu a 3,5krát větší než v České republice.

Roční srážky a výpar jsou důležitou součástí vodního cyklu na Zemi. Odpařování a transpirace je množství vodní páry, která odchází do atmosféry a vrací se zpět ve formě ročních srážek (Klabzuba & Kožnarová 2010). Rozdíl v ročních srážkách a vypařování je třeba pokrýt, aby se zajistily vhodné podmínky pro rostliny pocházející z Japonska (Mansfield 2017). Vzniklý problém lze však pravděpodobně vyřešit vytvořením mikroklimatu s častějším zaléváním, rosením a mlžením. Navíc se říká, že japonská zahrada je po dešti nejkrásnější. Proto může jako vedlejší účinek používání vodní mlhy poskytnout podobu „jako po dešti“ a zajistit autentičtější vzhled japonské zahrady.

Teplota

Dalším klíčovým a určujícím faktorem pro klima je teplota. V tomto výzkumu je teplota považována za jeden z hlavních problémů klimatu, neboť se práce zaměřuje na použití původních japonských rostlin v České republice a Německu. Rozdíl v ročních srážkách a vlhkostních poměrech je možné vyřešit technikou a vytvořením mikroklimatu. Teplota se však obtížně reguluje v otevřeném prostoru. Rovněž je náročné kompenzovat teplotní rozdíl mezi horkým Japonskem a nízkými teplotami v řešených oblastech (Levy-Yamamori & Taaffe 2004).

Argumenty hovořící o možném použití původních rostlin z Japonska v Evropě jsou zóny mrazuvzdornosti. Jedná se o teplotní limity všech druhů, konkrétně o nejnižší možnou teplotu, která je obvykle pro konkrétní druh únosná. Jinými slovy, když je druh v této teplotě příliš dlouho nebo je teplotní limit překročen, znamená to pro daného jedince smrt. Při porovnání zón mrazuvzdornosti Japonska, České republiky a Německa, byl nalezen společný rozsah zón – společné limity. Na obrázku 6 ohraničuje modrý rámček několik zón. Zóny v Německu sahají od 5 do 9, v České republice od 6 do 8 a v Japonsku od 6 do 12 (Plant map). Při práci s knihou Garden plants of Japan (Levy-Yamamori & Taaffe 2004) byla vytvořena příloha k této práci, seznam japonských rostlin (stromy, keře, popínavé rostliny, byliny, trávy a další), které lze v podmínkách České republiky a Německa použít podle zón mrazuvzdornosti a také dle výběru rostlin, které se používaly pro tvorbu tradičních japonských zahrad. Rostliny jsou sepsány v příloze na konci práce.

Obrázek 6: Zóny mrazuvzdornosti s vyznačením společných zón na území Japonska, České republiky a Německa

Upraveno podle: PRISM Climate Group Oregon State University

3.2.1.3 Kultura

Kulturní aspekt hraje v otázce autentičnosti japonských zahrad významnou roli a je zároveň velmi širokým tématem. Vzhledem k japonské historii a mnoha dalším vlivům není jednoduché najít odpověď. K jejímu nalezení je třeba udělat krok zpět a podívat se znovu na kořeny a začátek japonských zahrad a japonské kultury.

3.2.1.3.1 Šintoismus a postoj k přírodě

Šintoismus byl prvním velkým vlivem na japonskou kulturu; jedná se o první náboženství, které bylo v Japonsku přijato. Podle Šintoismu se příroda rovná bohům a zároveň slouží jako nejdůležitější zdroj života. Obdiv k přírodě byl velmi silný, a dokonce ho následně podporovaly i další náboženství, které byly introdukovány do Japonska, jako jsou taoismus nebo buddhismus. Při vzniku japonských zahrad byl tento přístup přejat díky zahradníkům v Japonsku. Proto je často kladena otázka, zda je možné vytvořit tradiční japonskou zahradu mimo území Japonska, kde tento přístup k přírodě chybí či se odlišuje. Goto (2003) také zmiňuje, že japonská zahrada a náboženství jsou neoddělitelné.

V předchozích kapitolách byly popsány odlišné symboly mezi japonskými a evropskými tradicemi a mýty. S ohledem na rozdílnost a na odlišný přístup k přírodě je pravděpodobné, že osoba z Evropy bude vnímat japonskou zahradu jinak. Proto je správné předpokládat, že i vytvoření japonské zahrady z evropské perspektivy se bude vždy mírně odlišovat.

3.2.1.3.2 Autentičnost a údržba

Být zahradníkem v Japonsku bylo v minulosti vnímáno jako prestižní povolání. Zahradník měl po mnoha letech praxe roli designéra a staral se i o údržbu (Wiese 1982). Údržba byla považována za téměř stejně důležitou jako samotný design, i když zabírala hodně času. Tvorba japonských zahrad je vnímána jako umění, o které je třeba náležitě pečovat. Jedná se o proces, při kterém není důvod spěchat. O každý strom se zahradníci starají s trpělivostí a přesností, protože jsou přírodní prvky považovány za bytosti. I když by Evropané mohli vytvořit autentickou zahradu, je zřejmé, že japonská zahrada bez řádné péče nebude vypadat autenticky (Kuck 1984). Navíc se při vzniku zenových zahrad vyvinul ještě sofistikovanější styl údržby. V porovnání s předchozími zahradními styly a přístupy k údržbě, kdy byla údržba prací kvalifikovaných a pověřených zahradníku, nabyly se zenovými zahradami také meditačního charakteru. Údržba byla přímo vnímána jako jedna z buddhistických praktik mnichů, kteří se o zahrady starali (Keane 1997).

Wiese (1982) zdůrazňuje, že společnost se stává stále materialističtější a každý žije ve spěchu. Ve shrnutí lze říct, že s ohledem na přístup dnešní společnosti by bylo těžké si představit dostatečný počet lidí, kteří věnují tolik energie a času právě nastudování vhodné údržby a následně ještě času k jejímu pravidelnému vykonávání. Proto lze očekávat, že bude chybět důležitá část řetězce, skrze který je japonská zahrada udržována autentickou i po jejím vybudování.

3.2.1.3.3 Tradiční funkce

Je důležité mít na paměti, že každý typ japonské zahrady vznikl pro svůj účel, a proto jsou ke každému z nich přiděleny specifické tradiční funkce. Zahrady z období Heian (od roku 794 do 1185) byly určeny pro pořádání akcí a užívání si různorodých aktivit, například lukostřelbu, projížďky lodí, čtení básní, kopanou nebo lov (Keane 1997). Na druhé straně jsou zenové zahrady, které podporují meditační praktiky a aktivity zenových mnichů. Čajová zahrada je věnována čajovému obřadu, jenž je důležitou zenovou praktikou. Suchá zahrada, známá také jako kamenná zahrada, se zdá být přímo vybudována pro následnou údržbu, která slouží jako meditační technika (Harte 2000).

Obrázek 7: Tradiční funkce a použití japonských zahrad
Zdroj: Kacushika Hokusai

Funkce v japonských zahradách vždy zaujímala první místo, pak až bylo na řadě umění. S příchodem zenových zahrad zaujalo umění prioritní funkci a až poté byl brán zřetel na funkce. Přesto jsou však funkce nezbytné pro všechny typy japonských zahrad. Události a aktivity jsou důvody, proč jsou a byly japonské zahrady postaveny, a proč tam lidé přicházejí. Například čajová zahrada je vybudována pro čajový obřad, protože poskytuje specifickou atmosféru a již vstup do zahrady je začátkem samotného čajového obřadu (Saito et al 1989).

Lze tak předpokládat, že japonská zahrada je tvořena nejen designem či údržbou, ale také funkcemi, pro které byl právě takový design vytvořen. Je na místě mít na paměti, že s odlišným použitím a záměrem zahrady může tradiční design pozbývat smyslu, a tedy ztrácet na autentičnosti.

3.2.1.3.4 Materiály

Tibetský buddhismus a zen buddhismus učí, že všechno a všichni se rodí „Buddha Nature“ - Buddha od přírody – všechno na tento svět přichází jako Buddha, ten probuzený. Prostřednictvím zen buddhismu byla do japonské kultury přivedena kvalita umět ocenit přirozené hodnoty objektů. Podle japonského myšlení je tak každý obyčejný objekt považován za krásný a cenný. V propojení se šintoismem se tento pohled odráží při vnímání všech přírodních objektů, prvků a bytostí (Saito et al 1989). V důsledku zmíněné víry lze v tradičních japonských zahradách nalézt především přírodní materiály, které představují a odkazují na přírodní scenérie japonské krajiny. Hlavními prvky jsou voda, kameny a rostliny. Tyto materiály jsou obvykle doprovázeny pískem, dřevem nebo dokonce střešními taškami. Podobné materiály se používají i v tradiční japonské architektuře, zejména dřevo, například kryptomerie nebo japonský cypřiš. Díky velkému vlivu krajiny na architekturu se kámen používá již od 8. století a v té době se jednalo o druhý nejpoužívanější materiál vůbec (Futagawa 1963).

Podle tradičního učení mají při tvorbě japonské zahrady nejlepší atmosféru objekty pocházející z přírody. Cenné jsou především ty předměty, na kterých se viditelně podepsalo stáří a mající důkaz o existenci v přírodě, například kameny omleté proudem vody, kameny porostlé mechem nebo jen přirozená struktura či vzor z jakéhokoli jiného materiálu. Proto se v tradiční japonské zahradě nikdy neumísťoval uměle leštěný nebo lomový kámen, ale pouze kameny z údolí, břehů, řek nebo hor. V japonských zahradách se používají hlavně šterkové, ale také mramorové, čedičové nebo sedimentární horniny. Obecně by skály měly být šedé nebo mírně modré. Bílé a černé kameny byly umísťovány jen zřídka. To však neplatí o písku, který se vyskytuje v zahradách, hlavně v bílé a oblázkové, které se obvykle používají v tmavě šedém až černém pozadí (Mansfield 2017).

Využívá se také celá řada stromů a keřů – jehličnanů a listnatých stromů, stálezelených i listnatých keřů. Obecně se používají rostliny se symbolikou. Nejvýznamnější z listnatých jehličnanů je borovice, z listnatých stromů broskev, třešeň – zejména sakury, švestka, magnólie, javor a vrba. Dalšími důležitými rostlinami jsou chryzantéma, pivoňka, lotos, orchidej a kosatec. Zvláštní postavení má bambus, který se v zahradách vyskytuje jako keř, ale také jako materiál pro vytváření plotů, trubek nebo lehkých konstrukcí (Hrdličková & Trnka 2010).

Proto se jeví při tvorbě autentické japonské zahrady v prostředí České republiky a Německa důležité, dívat se na objekty, které mají být umístěny do japonské zahrady, z japonského estetického pohledu, nikoli z evropského. Oceňovat to přírodní a původní.

Juxtaposing

V literatuře o japonských zahradách se často zmiňuje kvalita zvaná rovnováha. Všechny prvky zahrady je třeba udržovat v rovnováze – od celkového návrhu až po každý detail. Jedná se o koncept, který byl přejat z učení feng-šuej a jenž se stal nepostradatelným v japonském zahradním designu (Lim 2001).

Při navrhování japonské zahrady jsou umístěny mezi stálezelenými keři keře se zářivě barevnými květy a zakřivená cesta z kamenů tobiishi je často napojena na zdánlivě rovnou cestou. V japonském umění vždy existuje vedle harmonie i kontrast, také nazývaný juxtaposing. Keane (1997) popisuje juxtaposing jako hravý vztah nebo polohu mezi přírodními a člověkem vytvořenými objekty. Jako příklad uvádí zahrady z období Heian. Umělé objekty tvořila architektura ve stylu Schinden a okolní zahrada představovala přirozený prvek. Tvrdí, že juxtaposing je pro japonské zahrady typický.

Dále byl v období Kamakura vytvořen nový estetický princip zvaný yohaku-no-bi, což znamená krása bílé. Může to doslova znamenat bílá na papíře, který zůstal nedotčen při malování nebo metaforicky, prázdné místo v zahradě. Jádrem yohaku-no-bi je umění ponechat některá místa nedotčená nebo vynechaná. Tento princip je spojen se zakořeněným zen buddhismem – prázdnotou a nicotou, ale také slouží jako estetický prvek při obohacování zahrad krásnou. Kromě zahradního umění byla prázdnota a nicota představena i v jiných formách japonského umění, například v literatuře a malbě. Prázdnotou je často docílen kontrast k výraznějším prvkům v umění, často tedy prázdnota a kontrast fungují společně.

Docílení kontrastu je možné v japonských zahradách mnoha způsoby, například tvarem, barvami, strukturami a materiály nebo vzájemnou polohou objektů. Kontrast je vysoce ceněn, protože umožňuje vyniknout oběma protikladům. Vede také zaměření pozornosti a činí scénérii zajímavějšími (Saito et al 1989). Tento princip se často používá při výběru charakteru kamenných cest. Cesta je často využívána k tomu, aby vedla nejen návštěvnické kroky, ale také pohled (Keane 2017). Proto, když je požadováno zaměření se na cestu, jsou často vybírány tobiishi kameny. Návštěvník musí vždy věnovat pozornost tomu, kam a jak kráčí. Na druhé straně jsou v okolí obvykle méně barevné stromy a méně zajímavé textury, protože by jejich přítomnost mohla strhnout pozornost (Hrdlička & Hrdličková 1998).

Při tvoření juxtapozice je důležité respektovat charakter kontrastu tak, jak se vyskytuje v japonské kultuře. Pravděpodobně to znamená naučit se vnímat jak prázdný, tak zaplněný prostor jako rovnocenný a ctít pravidla, podle kterých se umísťují v japonských zahradách jednotlivé prvky. Opustit tak například osovou harmonii, zrcadlení či příliš nápadný rytmus a opakování.

3.2.2 Zahrady s japonskými principy

Dosud se předchozí kapitoly zaměřovaly na tradiční japonské zahrady. Bylo vysvětleno, proč jsou japonské zahrady v centrální Evropě, především v České republice a Německu, tak populární. Byly popsány hlavní výzvy, které mohou snadno vést k nedorozumění při tvorbě japonské zahrady, a tedy také k nevěrnému provedení japonské zahrady. Poslední dobou je však možné pozorovat i odlišné názory na vnímání tradičních japonských zahrad. V posledním století se začaly objevovat nové styly japonských zahrad a zároveň i nové postoje k japonskému zahradnímu designu. S tím jde ale také ruku v ruce rostoucí kritika tradičních japonských zahrad a postupně roste diversifikace názorů na dané téma. V této kapitole jsou proto popsána nejkontroverznější témata o tradičních japonských zahradách a o vytváření nových japonských zahrad.

3.2.2.1 Omezení kreativity

Mirei Shigemori, slavný návrhář japonských zahrad 20. století, řekl, že umění, které se nevyvíjí, je mrtvé. Tento výrok poukazuje na jeden z klíčových bodů, proč jsou tradiční japonské zahrady kritizovány. Mirei Shigemori započal hnutí v Japonsku, které se nyní pomalu šíří mezi dalšími zeměmi a kontinenty (Tschumi 2005). Říká se, že největší kreativní posun v japonském zahradním designu přišel s kare-sansui, zenovými zahradami, v období Muromachi, v letech 1333-1568. Od té doby pak vzniklo mnoho dalších zahradních typů (Keane 1997). Podle názoru Mirei Shigemoriho se však japonské zahrady od období Edo (17. - 19. století) nevyvíjí a staly se pouze nostalgickým opakováním a stagnací (Tschumi 2005). Naopak, Nitschke (2003) definuje rané období Edo jako variaci předchozích stylů. Tento výrok by znamenal, že již období Edo postrádalo vývoj, kreativitu a inovace. Podobně Slawson (2001) popisuje znovu vytváření tradičních japonských zahrad jako spící tvořivost. Srovnává také tradiční japonské zahrady postavené v době jejich vzniku a tradiční japonské zahrady postavené v dnešní době, které lze nazvat pouze stereotypy. Další kritikou tradičních japonských zahrad v oblasti stagnace je, že by měla být japonská zahrad vnímána pouze „jediným okem“. Již při navrhování japonské zahrady je předem promyšlen způsob, kterým by se mělo na daný element v zahradě i na zahradu jako celek nahlížet. Zmíněný způsob může být považován za další omezení kreativity a lze jej považovat za dualistickou hranici. Za prvé jako omezení architekta při navrhování – vše je předem dané, a za druhé jako omezení návštěvníků japonských zahrad, kde předem určený způsob vnímání předurčuje směr, a tedy částečně může blokovat kreativní interpretaci (Nosé 2006).

Celkově jsou japonské zahrady od 20. století viděny některými designéry a nadšenci jako umění uvězněné v minulosti (Tschumi 2005). Důležitost kreativity byla pravděpodobně podceňována a překryta novými pravidly a zásadami. V 11. století byly napsány svitky Sakuteiki, kde jsou popsány principy navrhování japonských zahrad a na rozdíl od pravidel, je zde zmíněna důležitost kreativity zahradníka. Bylo řečeno, že kreativita by měla být vždy vtisknuta do samotného designu (Keane 1997). V důsledku toho je možné předpokládat, že nové styly moderních japonských zahrad jsou tím správným směrem pro rozvoj, protože kreativita se konečně vrací do umění japonských zahrad.

3.2.2.2 Autentičnost japonských zahrad mimo Japonsko

Při diskusi o pravosti japonských zahrad si obvykle každý představí tradiční japonskou zahradu. Důležitou otázkou však je, jak vypadá autentická japonská zahrada mimo Japonsko a jak ji lze popsat.

Podle předchozí kapitoly je jedním ze základních principů japonských zahrad jejich symbolika okolní přírody. Nicméně při představování tradiční japonské zahrady mimo Japonsko se každý návrhář snaží navrhnout japonskou zahradu právě tak, jak vypadá v Japonsku. Tato akce je obvykle prováděna hledáním japonských rostlin, materiálů či lamp. Vzhledem k tomu, že autentická japonská zahrada získává vyšší kvalitu a úroveň autenticity použitím materiálů přímo z přírody, vede k odesílání materiálů z Japonska a následně k vysokým dopravním nákladům. Přesto, po trávení času navrhováním a instalací všech prvků zahrady na jejich místě, je nutné se ohlédnout. První otázka by měla být, zda tato zahrada dodržuje všechny základní principy tradiční japonské zahrady. Japonské zahrady pocházejí z Číny, Japonci si však našli vlastní cestu a nechali se inspirovat svou vlastní specifickou přírodou – kopcovitou krajinou celého souostroví. Naopak, tradiční japonská zahrada situovaná v krajině střední Evropy může jen velmi zřídka – pokud vůbec – odrážet stejnou kvalitu okolní krajiny (jako v Japonsku) s ohledem na místní rostliny a také krajinný ráz.

Někteří autoři (Slawson 2001; Tschumi 2005) tvrdí, že zavedení tradičních japonských zahrad mimo Japonsko je chyba. Jednou z definic japonské zahrady podle Mirei Shigemori je, že zahrada je odrazem času a místa a vyjádření umění. Při analýze tradiční japonské zahrady bylo zjištěno, že by vždy měla odrážet či zrcadlit japonskou krajinu. Kameny byly často metaforou pro kopcovitou krajinu Japonska a jezera a ostrovy symbolizovaly oceán s ostrovy, kameny a loďmi. Podobně Goto (2003) popisuje japonskou zahradu jako odraz přírody ve větším nebo menším měřítku a Engel et al (1980) klasifikuje japonskou zahradu jako reprodukovanou a symbolizovanou přírodu.

Jako extrémní příklad byly ve starých japonských zahradách někdy použity kousky krajiny a postaveny znovu v palácových zahradách (Hrdlička & Hrdličková 1998). Stejně tak Slawson (2001) považuje tradiční japonské zahrady mimo Japonsko za nevhodné kvůli jejich odlišnému charakteru od okolí. Vysvětluje také, že je to jeden z důvodů, proč vypadá tradiční japonská zahrada mimo území Japonska uměle. Jako řešení uvádí, že v autentické japonské zahradě mimo Japonsko by měly být použity místní přírodní materiály a místní rostliny. Rovněž přímo kritizoval dovoz japonských luceren do zenových zahrad.

Zenový buddhistický mnich a současný japonský zahradní architekt Shunmyo Matsuno tvrdí, že je opravdu důležité, aby byla zahrada vytvořena se správným záměrem a energií. Když tato energie chybí, zahrada zůstává prázdná a v krátkém časovém úseku je zapomenuta. Jedním z důvodů je způsob, jakým jsou japonské zenové zahrady navrhovány na Západě – i když se zdají být z estetického hlediska stejné jako ty v Japonsku, kvůli nedostatku porozumění nemají tu správnou atmosféru a náboj, zůstávají prázdné. Je to důsledek přístupu k zahradám na Západě. Shunmyo tvrdí, že jsou zahrady na Západě vnímány jako místnosti, a proto vyjadřují jen vnitřní myšlenku a celkové propojení a záměr chybí (Locher 2012).

3.2.2.3 Funkčnost

O zahradách kare-sansui se říká, že byly vytvořeny z nutnosti. Zpočátku se budovaly kolem klášterů s nedostatkem vody a v důsledku jejího nedostatku jsou používány kameny a písek jako metaforický způsob, jak vytvořit vodní prvky a napodobit rozmanitost vody. Podobně – z nutnosti – byly také poprvé použity létající kameny v čajových zahradách. Poskytly řešení pro blátivou půdu a způsob, jak projít zahradou bez mokrých nohou a uklouznutí (Hrdlička & Hrdličková 1998). Slawson (2001) popisuje opakování těchto prvků v zahradách v dnešní době jako cestu od funkčního prototypu k ozvěnovému stereotypu. Pokud jde o funkčnost, další z jeho obav je preference lidí. Kritizuje výběr tradičních prvků s historií nad objekty vhodnými pro konkrétní zahradu. Za předpokladu, že předměty, které nejsou tradičně používány, ale jsou do konkrétní zahrady vhodné, by mohly poskytnout lepší funkce v celkovém designu. Další výhodou těchto „přizpůsobených“ objektů může přinést více krásy z uměleckého hlediska. Nakonec doporučil používat v japonských zahradách mimo Japonsko pouze funkční a opravdu krásné objekty.

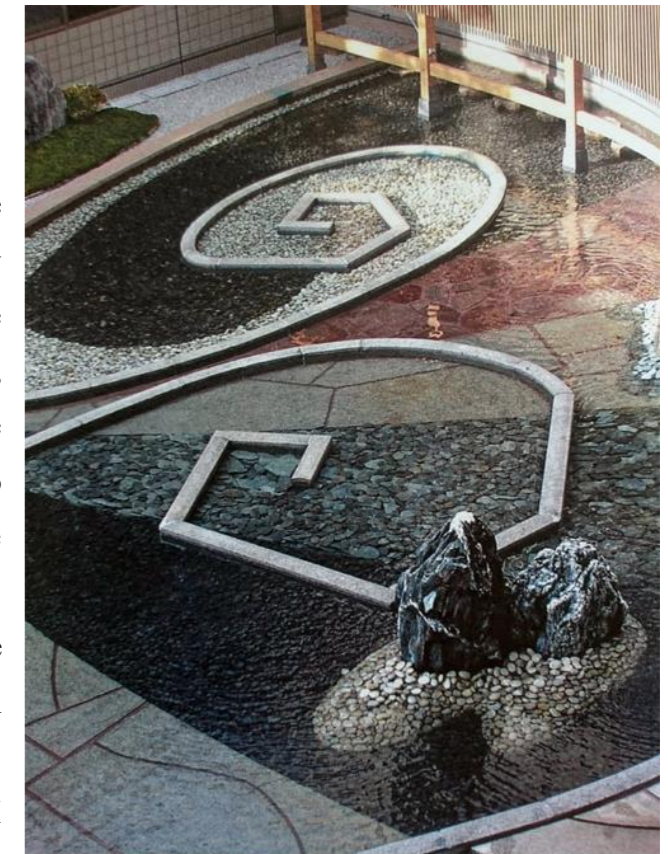
3.2.2.4 Nový vývoj japonských zahrad

Na začátku 20. století získalo odvětví japonských zahrad nový náboj a z tradičních japonských zahrad se postupně vyvinuly nové směry, moderní japonské zahrady. Následující kapitoly jsou věnovány tomuto vývoji, jednotlivým směrům a jejich analýze. Dále se kapitoly zabývají autenticitou moderních zahrad.

3.2.2.4.1 Moderní japonské zahrady

Na konci 20. století a na začátku 21. století se Japonsko začalo rychle propojovat se zbytkem světa. Nejen že Západ začal zavádět prvky z Japonska, ale také v Japonsku byly prvně ve větší míře používány prvky ze Západu. Někdy byly převzaty celé fragmenty kultury, které dříve nebyly dostupné, například v literatuře nebo divadle. Kromě ryze japonských fragmentů bylo do japonštiny přeloženo mnoho literatury nebo divadelních her, v literatuře zejména knihy z romantismu (Mayer & Pohl 1995). V architektuře došlo po přelomu století k velké inklinaci k brutalismu, někteří říkají, že během socialismu byla tato vlna ještě silnější než v Evropě. Kolem roku 1980 zažívalo Japonsko období ekonomického růstu a japonské umění se začalo rychle rozvíjet. Zdá se, že tendence připodobnit se západu rostla. Byly tak introdukovány nové styly, materiály a technologie (Nosé 2000). Japonsko bylo vždy inovativní. Část populace se plně rozhodla pro západní styl žití a moderní pojetí; druhá část populace nadále ctí tradice, zažité způsoby a kulturu. Proto někteří říkají, že se Japonsko nachází na hranici – jedním krokem v tradici a druhým krokem k tomu, aby se stala společnost ještě více západní. Často je současná situace v Japonsku nazývána jako období hledání identity (Mayer & Pohl 1995).

Ve 20. století se změnilo obecné vnímání japonského umění a japonské zahrady nebyly výjimkou. Jednou z prvních a nejdůležitějších osobností tohoto hnutí byl Mirei Shigemori (1896–1975). Snažil se vytvořit japonské zahrady jako živé umění – umění, které se vyvíjí. Jeho myšlenkou bylo uchovat tradiční japonské zahrady, „ověžít“ je a zároveň rozvíjet dál. Jeho rozhodnutí bylo založeno na argumentu, že žijeme nyní – v této době.

Obrázek 8: Yurin no Niwa, Mirei Shigemori
Zdroj: Markuz Wernli Saito

Tvrdil, že v dnes vytvořených zahradách nemá smysl zachovávat ducha starých časů (Tschumi 2005). Podobně bylo 20. století považováno za experimentální čas v zahradní architektuře obecně a oblast japonských zahrad nebyla výjimkou. Design se však nezměnil pouze kvůli experimentálním potřebám, ale také kvůli nutnosti reagovat na nové sociální výzvy. Vzhledem k tomu, že moderní japonské zahrady pocházejí z Japonska, jednou z hlavních výzev se stal nedostatek prostoru (Nosé 2006).

Principy moderních japonských zahrad

Když se vátíme zpět k Shigemoriho idejím, jeho cílem bylo osvěžit tradiční japonské zahrady. Řídil se základními principy tradičních japonských zahrad, ale zároveň chtěl přinést něco nového. Vždy zdůrazňoval důležitost porozumění kořenům tradičních japonských zahrad při zakomponování nových proudů a nápadů.

Většina ze zahradních architektů, kteří jsou v této kapitole dále zmíněni, respektuje pravidla pro tvorbu tradičních japonských zahrad v maximální možné míře: například Mirei Shigemori zdůrazňoval jednoduchost, mohli bychom říct minimalismus (Tschumi 2005), Suiko Nagakura ctil propojení domu a zahrady (Nosé 2006) nebo Hoichi Kurisu používá ve svých návrzích princip *ma* – prázdnota a *ki-sei* – tendence toku energie *chi* (Kurisu 2019). Většina architektů dodržuje původní kompoziční zásady a pak aplikují do svých návrhů například nové materiály: leštěný kámen, beton, textil, sklo, železo, nerez, uhlíkové vlákno a další. Na nové materiály navázala také inovace v tvarech (Nosé 2006). Na rozdíl od organických tvarů tradičních japonských zahrad, moderní japonské zahrady často inklinují k použití rohů – k obdélníkům a čtvercům. Skutečnou inovací je použití linky jako samotného prvku návrhu, který představil Mirei Shigemori, jenž také způsobil revoluci v používání barev. Proto lze v moderních japonských zahradách pozorovat nové barevné vzory na chodnicích nebo dokonce barevné stěny z betonu a kamene (Tschumi 2005).

Styly v moderních japonských zahradách

Po Shigemorim si začalo více zahradních architektů volit směr moderních japonských zahrad, a následně také vytvořili větší rozmanitost, která se rozvinula v jednotlivé styly. Shigemori dal vznik stylu zvanému současné japonské zahrady – *contemporary* (Tschumi 2005). Často jsou vidět hravé vzory, jako je šachovnicový vzor nebo barevné cesty z betonu a kamenů, zdobené stále přítomnou linií z různých materiálů. Dalším slavným architektem 20. a 21. století, často považovaného za současného nejvýznamnějšího architekta, je zen buddhistický mnich Shunmyo Masuno. Jeho návrhy jsou často plně moderních tvarů, ale stále se řídí hlavně tradičními principy. Pod vlivem buddhistické tradice zen považuje Shunmyo japonské zahrady za spojení duší zahradních prvků a architekta.

Obrázek 9: Moderní japonská zahrada,
Denso Sagiura
Zdroj: Michael Freeman

daleko od vyhynutí – budou se dále rozvíjet (Mansfield 2017).

Dalším zajímavým konceptem nebo stylem japonských zahrad jsou *léčivé zahrady*. Jedním ze současných architektů tohoto proudu je Hoichi Kurisu. V japonských zahradách vidí léčivé aspekty a současně také vliv a velký potenciál pro 21. století. Japonská zahrada je vnímána jako potenciál být zakotven v přírodě a žít ve spojení s přírodou. Je to přirozený způsob, jak obnovit energii těla, mysli a ducha. Doporučuje léčivé aspekty japonských zahrad všem jako prevenci, ale také nemocničním komplexům nebo domům pro seniory – s hlavním zaměřením na nemocné nebo staré lidi (Kurisu 2019). Podobně vidí Nosé (2006) potenciál léčivých prvků a energií v japonských zahradách jako lék na spěch moderní společnosti, stejně jako to Kuck (1984) očekával a doporučil již před 35 lety.

Nosé (2005) uvádí odlišnou klasifikaci moderních japonských zahrad. Popisuje čtyři základní směry a styly v moderním vývoji japonských zahrad: *Tradice v nové podobě*, *Miniaturní krajina*, *Sochařství a textura* a *Nově vysázená zahrada*. Rovněž rozdělil vývoj moderní japonské architektury do tří obdobných kategorií: *Obnovený zájem o tradici*, *Přírodní materiály a řemeslné výrobky* a *Neshoda – hledání individuálního vyjádření* (Nosé, 2000).

Podle tradice by mělo být okolí domu a samotný dům navrženo a postaveno jako jeden celek. I v moderní japonské zahradní architektuře je propojení architektury s okolím, v tomto případě zahrada, nezbytná (Seligmann 2016). Když se nahlíží na architekturu a zahradní architekturu jako na komplexní systém, jedním ze zajímavých vývoju v designu je dům Suiko Nagakury. Jedná se o spojení směrů „*Tradice v nové podobě*“ v moderním zahradním japonském designu a „*Přírodní materiály a řemeslná výroba*“ v moderní architektuře. V designu je dům spojen se zahradou doslova přivedením rostlin, mechu a kapradin přímo do domu, rostliny jsou tak zasazené v podlaze v kuchyni či obývacím pokoji (Nosé 2006).

Dalším zajímavým směrem moderních japonských zahrad je *Miniaturní krajina*, také přímo propojena s architekturou obydlí. V tomto stylu se často používá jeden dominantní prvek v kombinaci s průhlednou fasádou domu nebo velkými okny. Výběr dominantního prvku se liší v závislosti na návrháři; často se však používají solitérní stromy, vzory, jedna výrazná barva nebo dokonce zajímavá socha. Solitérní stromy někdy vytvářejí program napříč všemi patry, ale v každém patře je vidět jiná část stromu, a proto také vytváří jinou atmosféru, jež je dotvořena dalšími prvky v okolí. Nosé (2006) zahrnuje do této kategorie také některé návrhy Shunmya Masuna.

3.2.2.4.2 2 Japonská zahrada jako metafora

V předchozích kapitolách již bylo definováno, že v tradiční japonské zahradě by se měla dodržovat všechna pravidla a zásady podle svitků Sakuteiki. Moderní japonská zahrada se nachází na pomezí západního umění a japonskou tradicí, někteří designéři dávají přednost více japonským principům před moderními prvky, jiní naopak. Přesto se tendence přiklání stále více k dodržování zásad tvorby tradičních japonských zahrad.

V článku od Slawsona (2001) je kritizován způsob vytváření tradičních japonských zahrad mimo Japonsko, jenž je tématem znepokojujícím také další autory a instituce (Locher 2012; Japanese Garden Society). Slawson je však také jedním z mála autorů, kteří nabízejí řešení, jež popisuje jako metaforický přístup. Jedná se o reakci na tradiční japonské zahrady mimo Japonsko, které charakterizuje jako doslovnou interpretaci, stagnaci a spící kreativitu. Metaforická japonská zahrada by měla reagovat na okolní situaci, nabízet kreativní přístup k designu a při navrhování je cílem myslet spíše obrazně. Jeho ideou je najít rovnováhu mezi svobodou, kreativitou a pravidly.

Podle Slawsona by měl zahradní architekt začít navrhovat od požadavků majitele zahrady od nároků lidí, kteří ji budou v budoucnu používat. Dalším krokem by bylo analyzovat přírodu okolo a prvky okolí pak začlenit japonskou zahradu. Důsledkem by bylo používání odlišných rostlin a materiálů než tradičně – je

třeba reagovat na specifika a tradice okolí. Jinými slovy, v metaforické japonské zahradě by se měly používat místní přírodní materiály a lokální rostliny. Jeho idejí je také přemýšlet o japonské zahradě nejprve jako o krásném prostoru a až druhotně jako o reflexi kultury a osobního života.

Jako existující příklad lze zmínit Franka Lloyda Wrighta a jeho dům Falling water house. Frank Lloyd Wright se inspiroval japonskou kulturou a ve svém návrhu se inspiroval mnoha principy Japonsku vlastní. Stejně jako Japonci, Wright zasvětil svou práci estetice a kráse. Věřil, že všechno je integrované – lidské bytosti, zvířata, rostliny, budovy a mnoho dalšího. Proto jednou z jeho hlavních myšlenek byla budova v souladu s prostředím. Navrhoval a rozvíjel ve spojení s okolím a krajinou, ale také s ohledem na dobu, ve které navrhoval, na lidi a společnost (Nadace Frank Lloyd Wright Foundation).

Přístup F. L. Wrighta souvisí s myšlenkou Slawsona (2001). Slawson doporučoval používat stejné principy jako Wright, akorát konkrétně při tvorbě japonské zahrady mimo území Japonska. Pokud je Slawsonův a Wrightův přístup přesný, existuje v budoucnu možnost, že autentická japonská zahrada mimo Japonsko nemusí být vnímána pouze v její tradiční a doslovné podobě. Je možné, že práce s domácími rostlinami, materiály a scénériemi by mohla usnadnit pochopení základních principů japonského zahradnictví a navrhování, a tak usilovat o vyšší hodnotu autentičnosti. V další části práce jsou představeny různé názory na to, jaké jsou základní principy japonského zahradního designu.

4 Vlastní projekt

Projektová část přímo navazuje na předchozí kapitoly literární rešerše a jednotlivé závěry, které z kapitol vyplývají a jež jsou výše zmíněny. Projekt je rozdělen na dvě hlavní části: první část je rozbor principů, podle kterých fungují japonské zahrady, jež slouží nadále jako metodika pro část druhou, koncepční návrh japonské zahrady.

4.1 Základní principy tvorby japonských zahrad

Když se vedou diskuze o principech designu japonských zahrad, Sakuteiki by měly být vždy uváděny jako tradiční příklad. Lze také očekávat, že všechny ostatní spisy a pokyny se budou řídit právě Sakuteiki, prvním průvodcem. Při srovnání různých zdrojů se však zdá, že existuje nejednota autorů o tom, co jsou hlavní principy pro tvorbu japonských zahrad. Jednou z příčin může být stáří původních svitků. Sakuteiki pochází z 11. století a byly věnovány zahradám z období Heian. Zahrady Heian byly exkluzivní, hlavně navštěvované a využívané šlechtou (Nitschke 2003). Japonské zahrady se však od 11. století rozvinuly do mnoha různých stylů. Proto je nepravděpodobné, že by bylo ve svitcích možné najít přímou odpověď na tvorbu všech nových prvků a stylů japonských zahrad. Další patrnou příčinou by mohlo být opakované přepisování svitků a jejich principů, přičemž mezitím každý autor či architekt přidal k principům ještě svůj vlastní názor. Podle všeho je nevyhnutelné, že mohly být některé části Sakuteiki dle potřeby změněny, vypuštěny a některé nové přidány. Podle Sakuteiki je vhodné přidání vlastní zásahu (vlastní intervence) a právě díky této radě mohlo dojít ke změně některých základních principů při tvorbě japonských zahrad, anebo mohla být přidána jiná hodnota či zdůraznění odlišné priority od předchozí varianty.

Tato kapitola je tedy výsledkem srovnání různých pohledů na design a estetické principy v japonských zahradách. Za účelem vytvoření jednotného seznamu principů je každý princip stručně popsán, aby mezi nimi bylo možné najít korelace. Při studování jednotlivých principů od různých autorů bylo také zjištěno, že se některé principy shodují v popisu, ale odlišují v názvech. Proto jsou termíny v práci vysvětleny pro snazší orientaci. Dále jsou principy a názvy estetických principů ponechány v angličtině či japonštině s dodatečným českým překladem, aby v jejich překladu nezmizela podstata jejich významu (pro některé názvy neexistuje přesný překlad).

Na začátek je důležité zmínit práci o principech japonského designu ve sbírce děl od Hume (1995), kde Donald Keen popsal čtyři hlavní principy japonské estetiky a kultury. Ojedinelý estetický koncept v Japonsku je součástí tamější kultury po staletí, a proto se odráží také ve všech druzích umění, včetně umění japonských zahrad.

- princip suggestion – (návrh, podnět, náznak) je popisován jako prostor pro představivost nebo nakouknutí za to, co je „zřejmým“. Spočívá také v očekávání nového začátku. V evropském pohledu by synonymem byla symbolika.
- princip irregularity – (nepravidelnost) je vysvětlen jako asymetrie, ale také jako důsledek ponechání věcí neúplných. Ve srovnání s evropskými zahradami, v japonských zahradách například neexistují osy symetrie.
- princip simplicity – (jednoduchost) dává dostatek prostoru pro žití a také vnáší element živosti.
- princip perishability – (zánik, pomíjivost) je popisován jako touha po nestálosti nebo místo pro změnu. Je také nezbytnou součástí japonské definice pro „krásné“.

Oproti tomu Mansfield (2017) uvádí již mnohem více hlavních principů pro tvorbu japonských zahrad:

- princip esoteric refinement – je popisován jako vědomé použití estetiky do japonské zahrady
- princip yugen – nepochopitelná hloubka
- princip seijaku – absolutní ticho
- princip kukoko – vzácná jednoduchost
- princip Yoha ku – no – bi – se překládá jako asymetrie bílé, ale v metaforickém smyslu znamená prázdnotu (ku) a nicotu (mu)
- princip stone cluster – (seskupení kamenů) v japonských zahradách se často používají trojice či seskuení po sedmi, například sedm kamenů
- princip the beauty of age - (krása věku) vyjadřuje zrání materiálů nebo uměleckých děl a ocenění času.
- princip following horizontals, verticals (řízení se horizontálami a vertikály)
- princip following natural forms (sledování a následování přírodních forem)
- princip altered perspective – (změněná perspektiva) zvýraznění nebo potlačení perspektivy umístěním prvku v zahradě nebo použití vypůjčených pohledů jako pozadí pro zahradní scénérii.

Engel a kol. (1980) popsali nejen hlavní principy, které by se měly dodržovat v případě navrhování japonské zahrady, ale také vytvořili průvodce o tom, jak začít se samotnou fází návrhu japonské zahrady.

- princip asymmetry – (asymetrie) uplatňuje se hlavně v kompozicích za použití lichého počtu objektů. Asymetrie by měla pomoci přinést do zahrady pocit přirozenosti.
- princip contrast – (kontrast) je vysvětlen jako výběr protichůdných struktur, polohování, textur, vzorů nebo tvarů.
- princip seasonal changes – (sezónní proměnlivost) je snahou o živé a viditelné změny během roku.
- princip empty areas – (prázdná místa) znamená, že se celá zahrada nenaplní programem, ale některá místa zůstanou „prázdná“.
- princip no vista - (žádná osa) - další konstrukční princip, kterým se odlišují japonské zahrady od jiných tradičních zahrad po celém světě. Japonská zahrada není postavena na principu osovosti.
- princip revealing garden – (zahrada, která se odhaluje/odkrývá) v japonské zahradě není vše zobrazeno najednou, ale jsou vytvořeny skryté sekce. Podél cesty se s novými kroky postupně objevují nové body zájmu a další scenérie.
- princip artful placement framing – (umělecké rámování) - při odhalování scenérií je důležitou vlastností vytvoření přirozených ohraničení pohledu – rámečku. Často se zde používají větve nebo jiné přírodní prvky zahrady.

Další principy napsal Keane (1997), který charakterizuje hlavně principy zenových zahrad – kamennou a čajovou zahradu. Většina těchto principů je od té doby zakořeněna i v moderním japonském zahradním umění.

Principy kamenné zahrady:

- princip yugen – překládá se jako estetika času. Popisuje pravou podstatu předmětů, která je skryta očím. Obvykle se yugen považuje za něco tajemného a cenného uvnitř.
- princip yohaku no bi – také známý jako krásu bílé nebo popisovaný jako „méně je více“. Část je přeložena jako prázdnota (mu).

Principy čajové zahrady:

- princip wabi sabi – popisováno jako uctívání jednoduchosti, skutečné povahy a času v každém objektu. Běžné předměty a materiály jsou proto považovány za cenné. Je zde také skrytý určitý smutek v reflexi patiny času a pomíjivosti.
- princip suki a sakui – přeloženo jako znalectví a osobní tvořivost.

Podobně se Saito et al (1989) zaměřují také pouze na čajovou zahradu. Nicméně všechny tyto zásady platí i pro jakýkoli jiný druh japonské zahrady, pravděpodobně proto, že částečně odkazuje na Sakuteiki.

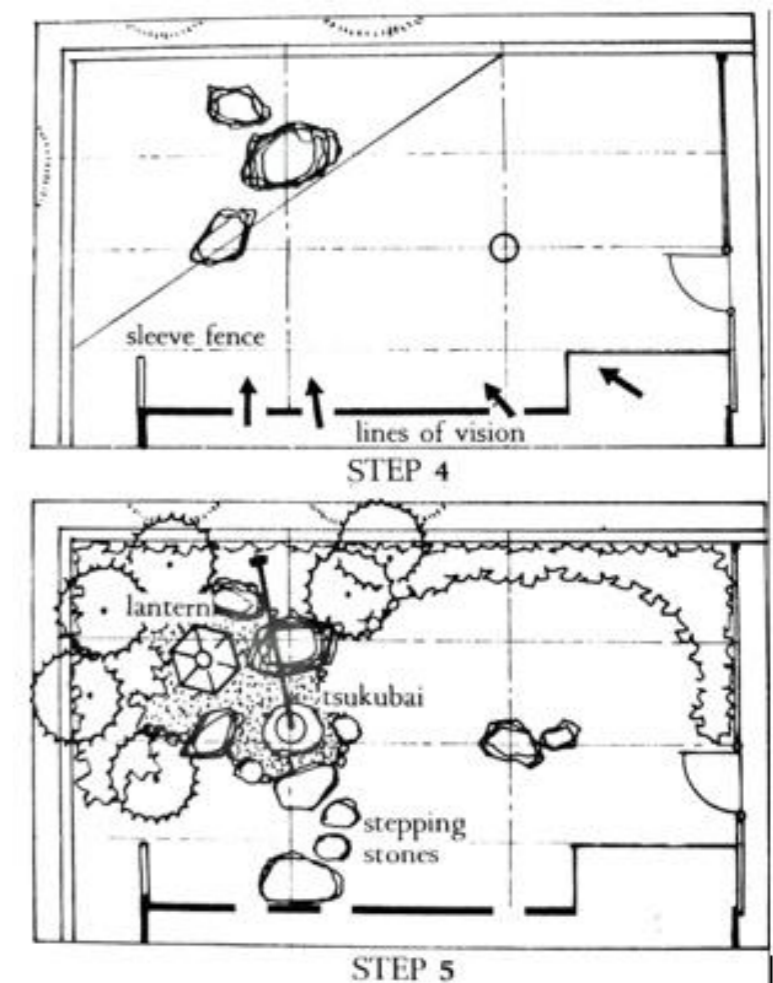
- princip scenic effect - (scénický efekt) - měl by být vytvořen atmosférou a vyvoláním emocí

- princip reproducing of a view - (znovuvytvoření pohledu/výhledu) - japonská zahrada by měla být reprodukcí určitého pohledu, ne však doslova – hlavně přenesením jeho atmosféry a emocí. Proto je tento princip spojen se scénickým efektem.

- princip harmony – (harmonie) - je princip, který stojí za vytvořením modelu krajiny. Vše funguje v rovnováze.

- princip following the request – je tradičně metoda nebo princip pro výběr a umístění kamenů; lze jej použít v měřítku uspořádání, ale také v měřítku celé zahrady. „Požadavek“ v tomto případě znamená hlavní podstatu dominantního objektu, který by měl být doprovázen dalšími objekty, nejlépe kontrastním způsobem (juxtaposing) pro zvýraznění podstaty a jedinečnosti všech přítomných prvků.

- princip juxtaposing – kontrastování – způsob, jak dosáhnout rovnováhy v zahradě.
- princip way of pruning – (způsob řezu) - je důležitý estetický charakter japonských zahrad. Je založen na vylepšování přirozených tvarů zeleně a dalších důležitých vlastností prostřednictvím eliminace nadbytečných částí. Cílem prořezávání je zdůraznit pravou podstatu rostliny.

Obrázek 10 a 11: Juxtapozice kamenů a asymetrie
Zdroj: Engel et al.

Nitschke (2003) uvádí jako nejdůležitější estetické zásady zejména ty, které jsou popsány již v Sakuteiki.

- princip shotoku no sansui – japonská zahrada by měla být vytvořena podle přírodních scénérií.
- princip following the request – sledovat, co se již v lokalitě nachází a být kreativní.
- princip suchigaete – je popisován jako asymetrie nebo nevyváženost, která je přítomna pro vytvoření pocitu přirozenosti.
- princip furei – je přeložen jako zavanutí pocitu. Cílem je znovu vytvořit genius loci přírodního místa (které je inspirací) také v zahradě.

Nitschke také se odkazuje na Shinichi Hisamatsu, který definoval japonskou estetiku v následujících principech:

- princip asymmetry (asymetrie)
- princip simplicity (jednoduchost)
- princip austere sublimity of loft dryness (strohá vznešenost)
- princip naturalness (přirozenost, přírodno)
- princip subtle profundity of deep reserve (jemná hloubka)
- princip freedom from attachment (osvobození od závazků)
- princip tranquility (klid)

Většina termínů však není dále vysvětlena, a proto zůstává metaforický význam skrytý.

Goto (2003) se řídí pouze hlavními principy Sakuteiki:

- Respektovat a dodržovat přirozené podmínky lokality
- Navrhovat podle přírodních scénérií
- Aplikovat své nápady společně s nápady majitele
- Reprezentovat osobnost každého prvku

Engel (1961) popisuje hlavní estetické a konstrukční principy zahrad obecně, ale zdůrazňuje také specifika japonských zahrad:

- principy asymmetry and symmetry (asymetrie a symetrie)
- princip naturalness (přirozenost, přírodno)

• princip lines and mass vs. colours – linky a hmota vs. barvy – Japonská zahrada je především osázena jehličnany, které vytvářejí převažující hmotu a linie zahrady. Tato hmota zůstává po celý rok většinou stejná, obvykle dominují zelené, hnědé, béžové nebo šedé barvy. Výrazné barvy se používají v menší míře.

• princip the static quality and evergreens – statická kvalita a vždyzelené rostliny – Hlavní kostra japonské zahrady je tvořena stálezelenými rostlinami, proto většina zahrady zůstává statická – stejná. Jehličnany a listnatá stálezelená výsadba jsou často doprovázeny ovocnými stromy, například třešněmi nebo švestkami.

• princip jin a jang – jsou principy, které zajišťují hloubku a harmonii japonské zahrady. Jsou si navzájem opakem a v zahradě musí být přítomni společně, aby nastolili rovnováhu.

• Symbolismus – pochází z přírodních materiálů, tvarů a forem, které představují nejen umění, ale i kulturní přesvědčení. Díky evoluci se kruh, trojúhelník a obdélník staly primárními formami japonského zahradního umění.

Obrázek 12: Prázdnota
Zdroj: Engel et al.

Od středověku je výuka feng-šuej důležitou součástí japonských zahrad. Již zmíněný princip jin a jang je jedním z nástrojů a principů výuky, ale samotné učení sestává z mnohem více. Reichert de Palacio (2008) popisuje čtyři hlavní nástroje a principy estetiky feng-šuej:

- princip jin a jang – protichůdné vlastnosti, které přinášejí princip duality, přičemž se vzájemně doplňují a koexistují.
 - Jin – je čchi (univerzální energie) země. V zahradě se to může projevit v klidu, stálosti, měkkosti a v mírně proměnlivých prvcích, například stojatá voda (tůň a jezera), stín, střížená zeleň do kulata, světlá barva a variabilita prvků během roku.
 - Jang – je čchi oblohy. Její symboly jsou stabilita, vysoké prvky, pohyb a růst, například přítomnost zářivých barev, vysoký kontrast mezi světlem a stínem nebo vždyzelené stromy.
- princip pět zvířat – je nástroj, ve kterém jsou zvířata symbolizována světovými stranami – drak, fénix, tygr, želva a had.
- princip pět prvků a cyklů – ve starověkém Japonsku se věřilo v sílu pěti hlavních prvků – vody, dřeva, ohně, země a kovu. Ke každému z těchto prvků patří charakteristický tvar, barva, vůně nebo dokonce zvíře z výše uvedeného principu Pěti zvířat. Tyto prvky vytvářejí dva cykly – cyklus podpory, který ukazuje, jak může jeden prvek zvýšit sílu jiného. K dosažení rovnováhy existuje také cyklus kontroly, pomocí kterého je zajištěno, že žádný z těchto prvků není nadřazený.
- princip pa-kua – je schématem a nástrojem zároveň. Jedná se o obdélník, který se skládá z 9 dalších obdélníků. Každý obdélník představuje jednu z nejdůležitějších částí lidského života, jako je bohatství, zdraví, vztahy a více.

Estetické principy	Hume (1995)	Mansfield (2017)	Engel et al (1980)	Keane (1997)	Saito et al (1989)	Nitschke (2003)	Hisamatsu (Nitschke, 2003)	Goto (2003)	Engel (1961)	Reichert de Palacio (2008)	Σ
Symbolism	✓								✓		2
Simplicity	✓			✓			✓				3
Asymmetry	✓	✓	✓			✓	✓		✓		6
Contrast			✓		✓				✓	✓	4
Harmony					✓		✓		✓	✓	4
Creativity				✓		✓					2
Stillness		✓							✓		2
Emptiness		✓	✓	✓							3
Emotions, atmosphere					✓	✓					2
Perishability	✓	✓									2
Appreciation of time and essence		✓		✓			✓	✓			4
Following natural form		✓			✓	✓	✓	✓	✓		6
Following request					✓	✓					2
Revealing garden sceneries		✓	✓						✓		3
Esoteric refinement		✓									1
Following horizontals, verticals		✓									1
Seasonal changes			✓								1

✓ Princip byl zmíněn tímto autorem

Estetické principy	Hume (1995)	Mansfield (2017)	Engel et al (1980)	Keane (1997)	Saito et al (1989)	Nitschke (2003)	Hisamatsu (Nitschke, 2003)	Goto (2003)	Engel (1961)	Reichert de Palacio (2008)	Σ
No vista			✓								1
Artful framing			✓								1
Connoisseurship				✓							1
Way of pruning					✓						1
Freedom from attachment							✓				1
Sublimity of loft deepness							✓				1
Ideas of owner and designer								✓			1
Line and mass vs. colour									✓		1
Five elements and cycles										✓	1
Five animals										✓	1
Pa-kua										✓	1

✓ Princip byl zmíněn tímto autorem

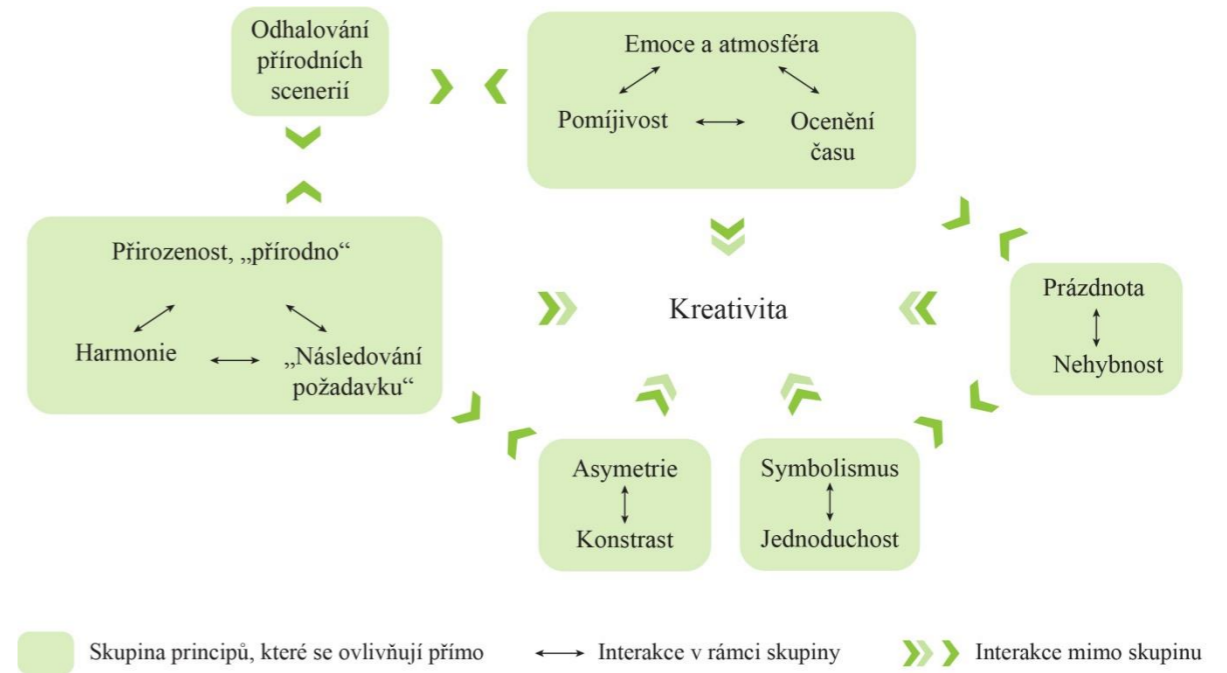
Tabulka 2: Četnost a opakování estetických principů v jednotlivých literárních pramenech

V Tabulce 2 jsou zmíněny všechny principy designu a estetiky, které byly nalezeny v literárních zdrojích a již výše vysvětleny. Tabulka zobrazuje opakování jednotlivých principů, aby bylo možné rozlišit, které jsou považovány za nejdůležitější a které jsou považovány za méně důležité. V tabulce je uvedeno 28 různých principů estetiky a designu v japonských zahradách. Schéma však ukazuje, že právě 50 % principů bylo považováno za hlavní nebo velmi důležitý princip pouze jedním autorem. Zbývajících 50 % se opakuje nejméně dvakrát a nejvýše šestkrát, což znamená, že 6 autorů z 10 se na tomto termínu shoduje. Nakonec byly kvantitativní metodou vybrány principy, které se v tabulce vyskytují alespoň dvakrát.

Hlavní estetické principy v japonské zahradě jsou:

1. Asymetrie (assymetry)
2. Přírozenost / „přírodno“ (naturalness)
3. Kontrast (contrast)
4. Harmonie (harmony)
5. Ocenění času a skutečné podstaty (appreciation of time and true essence)
6. Jednoduchost (simplicity)
7. Prázdnota (emptiness)
8. Odhalení přírodních scenérií (revealing natural sceneries)
9. Symbolismus (symbolism)
10. Nehybnost (stillness)
11. Kreativita (creativity)
12. Pomíjivost (perishability)
13. „Následování požadavku“ (following request)
14. Emoce a atmosféra (emotions and atmosphere)

Z teoretické části práce vyplývá, že by se jednotlivé elementy v japonských zahradách neměly oddělovat; a stejně tak je vhodné nahlížet i na estetické principy v japonských zahradách. Některé zásady se při podrobném studiu jejich významů překrývají, a dále byly také zjištěny podobnosti a užší interakce mezi některými principy. Proto byl vytvořen Obrázek 13, kde jsou principy rozděleny do skupin podle podobných charakteristik. Celkově vzniklo sedm skupin. Kreativita stojí uprostřed diagramu jako klíčový princip, jež ovlivňuje ostatní skupiny a principy.

Obrázek 13: Vztahy a interakce mezi nejdůležitějšími estetickými principy pro tvorbu japonských zahrad

Výše zmíněná pravidla a principy pro tvorbu japonských zahrad tvoří pro následující část práce metodiku. Jedná se o manuál s praktickými i teoretickými principy, které jsou někdy přímo a jindy metaforicky přeneseny do návrhu v další kapitole projektu.

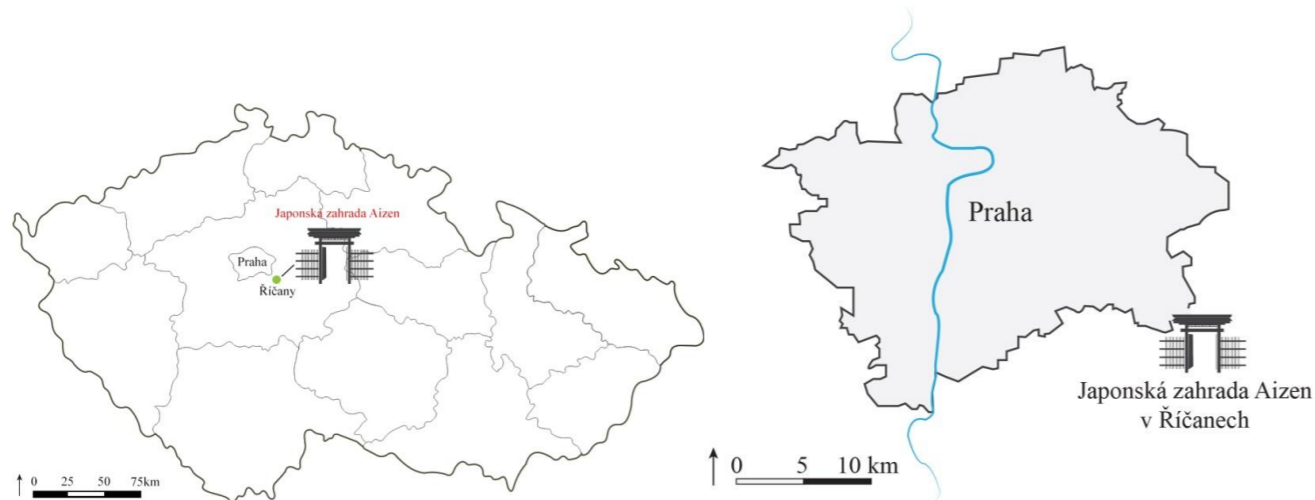
4.2 Návrh na místě japonské zahrady Aizen

Pro design byla vybrána Japonská zahrada Aizen v Říčanech. Jeden z důvodů pro výběr byl zájem majitelů o neustálé vylepšování zahrady a vyhledávání spolupráce s externisty. Proto byla již stávající zahrada vybrána jako vhodným místo pro vytvoření nového návrhu tradičních japonské zahrady podle metodiky vzniklé v předchozí kapitole. Zahrada také zaujímá rozlohu 12 ha, což je pro japonskou zahradu v evropských podmínkách ojedinělé a celková plocha tak nabízí možnost realizace různorodých elementů v zahradě.

Metodika použita pro design japonské zahrady se zabývá především kompozicí a principy. Je proto nutno zmínit, že se nejedná o klasický návrh zahrady, ale především o kompoziční řešení. Z toho důvodu je důležité brát na vědomí, že byly provedeny analýzy území pro kompozici, nikoli pro detailní návrh zahrady a stejně tomuto typu návrhu byly uzpůsobeny i výstupy.

4.2.1 Lokace

Japonská zahrada Aizen se nachází v České republice, ve středních Čechách ve městě Říčany, přibližně 20 km od hlavního města Prahy. Zahradu založil v roce 1998 Ing. Petr Tylep a vytvořil ji podle návrhu architektů Takumi Mizokumi a Osamu Okamury. Od založení zahrady se struktura vedení změnila a zahrada je nyní provozována neziskovou organizací – je vedena dobrovolníky. Považuje se za jednu z největších japonských zahrad v Evropě. Zahrada byla otevřena pro veřejnost v roce 2007 a od té doby se jedná spíše o japonský park, který je místem pro akce spojené nejen s japonskou kulturou (Aizen – Japonská zahrada v Říčanech, 2018).

Mapa 1, 2: Lokace japonské zahrady Aizen v České republice a přiblížení

Upraveno podle: mapy.cz

4.2.2 Historie místa

První zmínka o Říčanech pochází z roku 748. V roce 1260 byl v Říčanech postaven hrad, jenž byl atraktivním místem k dobývání, a protože byl hrad několikrát dobyt, pánové hradu se rychle měnili v několika následujících letech. Důležitou historickou zínkou jsou také dvě války, během kterých byly říčany výrazně zničeny – v 15. století během husitských válek a podruhé v 17. století během třicetileté války.

Od té doby město prosperuje a roste, jedním z důkazů bylo postavení nové železnice spojující Vídeň a Prahu během průmyslové revoluce v roce 1869. Tato železnice dnes téměř sousedí s japonskou zahradou Aizen i Říčanským lesem, který zůstal podle 1. vojenského mapování rozlohou téměř nedotčený (Město Říčany).

Mapa 3: První vojenské mapování, Říčany

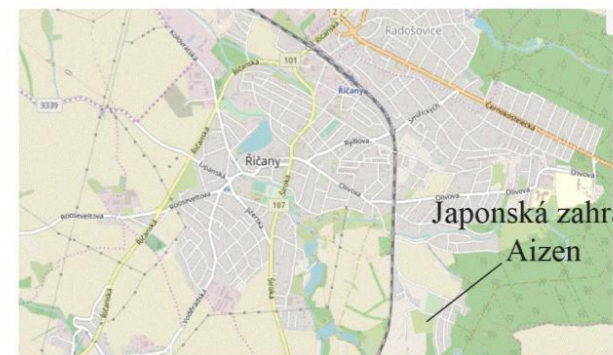

Mapa 4: Druhé vojenské mapování, Říčany

Mapa 5: Třetí vojenské mapování, Říčany

Zdroj: mapire.eu

Mapa 6: Současná mapa Říčany

Zdroj: openstreetmap.org

4.2.3 Širší vztahy

4.2.3.1 Zelená a modrá infrastruktura

Mapa 7: Zelená a modrá infrastruktura v okolí japonské zahrady Aizen

Zelená infrastruktura

Přibližně polovina plochy znázorněné na mapě 7 zaujímá zemědělská půda, většinou se jedná o pole a méně již o pastviny. Zbytek mapy pokrývají rodinné domy se soukromými zahradami a Říčanský les. Japonská zahrada Aizen je jediným veřejným parkem v této oblasti. Samotná zahrada je obklopena soukromými zahradami a společně vytvářejí široký koridor. Koridor zahrad tak propojuje Říčanský les a doprovodnou liniovou zeleň podél nedaleké železnice.

Modrá infrastruktura

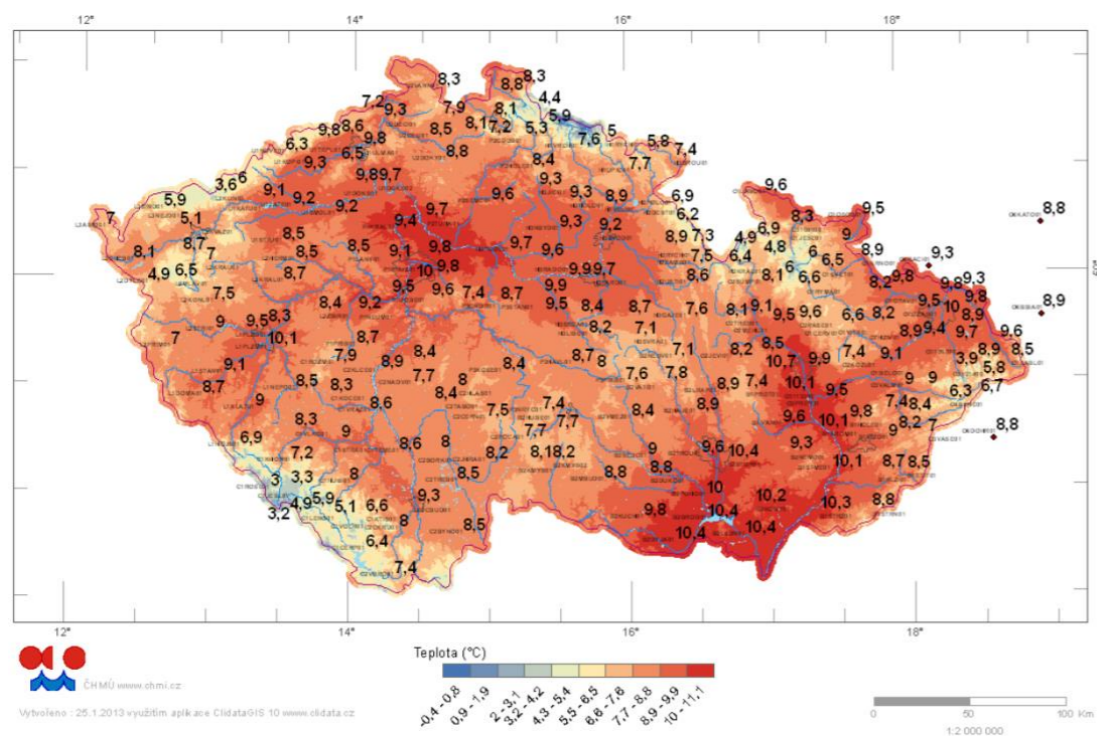
Z vodních prvků existuje v okolí pouze umělé jezero, které je součástí japonské zahrady. Dříve se na území nacházel drobný potůček, ale v posledních letech po něm zbylo pouze suché koryto. Jakákoli konektivita skrze modrou infrastrukturu (vodní prvky) tak v území chybí.

4.2.3.2 Šedá infrastruktura

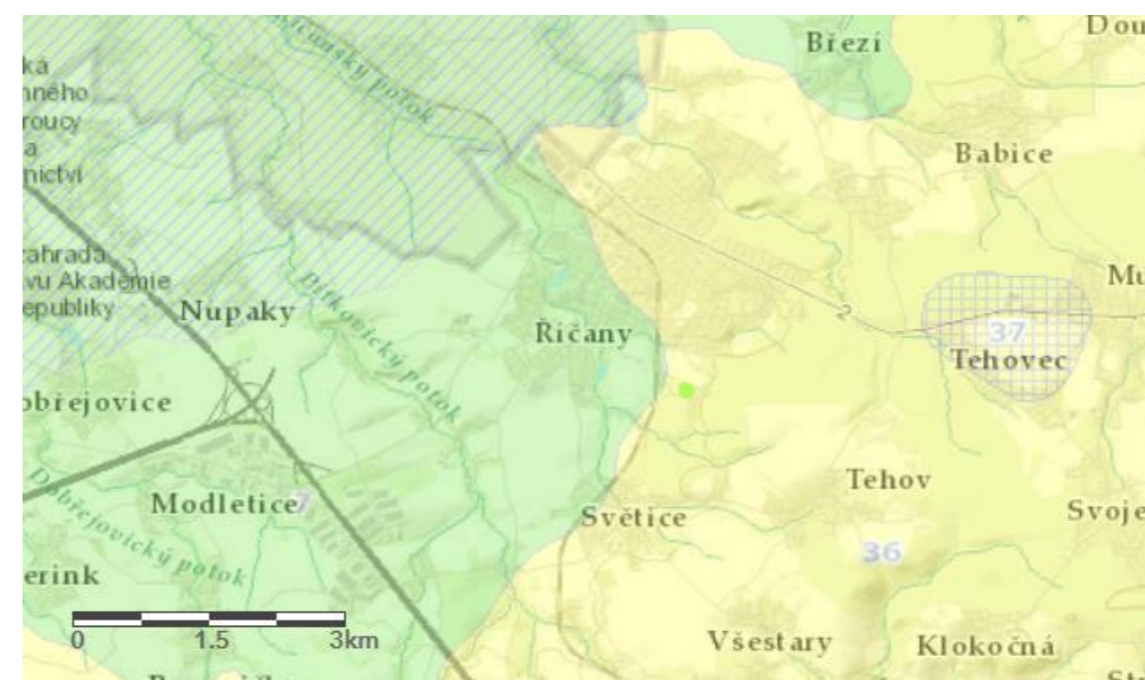

Mapa 8: Šedá infrastruktura v okolí japonské zahrady Aizen

Z prvního pohledu na mapu 8 vyplývá, že japonská zahrada přímo sousedí se silnicemi třetí třídy. Nachází se také v blízkosti železniční trati mezinárodního významu, ale nejbližší železniční stanice leží uprostřed města. Další možností dopravy je autobus, přesto se nejbližší autobusová zastávka nachází více než 1 km od japonské zahrady, což lze považovat za nepřívětivou pěší vzdálenost. Vedle samotné zahrady se nachází několik míst na stání pro auta, která jsou také nejlepším dopravním prostředkem do dané lokality.

Mapa 12: Roční průměrné teploty v České republice (°C) Zdroj: ČHMÚ

Mapa 13: Potenciální přirozená vegetace Říčany Zdroj: CENIA

4.2.3.5 Potenciální přirozená vegetace

Území japonské zahrady Aizen patří do fytoecologické třídy zvané *Luzulo albidae-Quercetum petraeae*, *Abieti-Quercetum* (CENIA).

4.2.4 Současný stav japonské zahrady Aizen

Mapa 14: Současný stav japonské zahrady Aizen

Popis prvků

Vstup do zahrady se nachází na západní straně zahrady a je ztvárněn v podobě japonské brány s odlehčeným japonským plotem. Na bránu navazuje cesta, která netvoří okruh přes celou zahradu, jak je tomu zvykem; ale vine se v malou smyčku vedoucí k jihovýchodnímu rohu zahrady. Hned u vstupu se nachází vysoká japonská lucerna a obdélníkové suché moře. Cesta vede k jezeru, které lze považovat hlavní prvek celé zahrady, hned vedle terénních modelací a suchého říčního koryta, které propojuje západní a východní část zahrady. Kolem jezera jsou vysázeny především nižší keře a barevné javory.

Vodní ploše dominuje ostrov se solitérní borovicí, který se nachází zhruba uprostřed. Vedle jezera je situována ovocná a zeleninová zahrada s posezením pro návštěvníky. Podél cesty na západ se vyjímá kamenný vodopád s několika kamennými skupinami a symbol jin a jang. Ve středu východní části zahrady se nachází největší kamenná skupina. Pohledem také zaujme model hory Fuji a divočejší část zahrady.

Obrázek 14: Brána do zahrady

Obrázek 15: Kamenná lampa u vstupní brány

Obrázek 16: Kamenné moře

Obrázek 17: Jezero před rekonstrukcí

Obrázek 18: Pohled na kamenné koryto, pohled na východ

Obrázek 19: Pohled od jezera na severovýchod

Obrázek 20: Rekonstrukce jezera a pohled na horu Fudži

Obrázek 21: Rozcestí a terénní modelace v severovýchodní části zahrady

Obrázek 22: Detail kamenné lucerny

Obrázek 23: Ostrov se solitérní borovicí

Zdroj Obrázek 14 – 23: archiv autorky

Vegetace a materiály

Vegetace v zahradě je pestrá. Nachází se zde například borovice, japonské javory, magnólie, břízy, tisy, smrky, buky, třešně a meruňky. V zahradě je vysazeno také mnoho keřů, převážně buxusy, japonské javory, rododendrony a azalky. Pro potřeby návrhu byla vytvořena inventarizace, jež se nachází v Příloze 2 na konci práce. V zahradě je použito mnoho různorodých materiálů například kámen, šterk, dřevo a beton.

Kompozice zahrady a estetické principy

V současném stavu jsou v zahradě k vidění některé estetické principy japonských zahrad, avšak jen málo z nich je použito správně. V zahradě například není přítomen princip postupného **odkrývání scenerií**, protože chybí vzrostlé stromy a další vizuální „bariéry“. Většina zahrady je viditelná z jakéhokoli bodu pozorování a ze zahrady se tak vytrácí odlišná tématičnost. Zdá se, že je v celkové kompozici zahrady přítomno více **kontrastu** než harmonie. Tento princip je možné pozorovat na ponechání **prázdných ploch** v porovnání s plochami s programem. Jedná se o velmi zahuštěné výsadby, anebo naopak o úplně prázdný prostor bez jakéhokoli prvku. V zahradě je možné pozorovat četný výskyt **asymetrie**, například v různorodosti vegetace, použití tvarů, seskupení či v počtu elementů.

Princip **přírodního** či přirozeného je možný vidět v některých částech zahrady – kolem hory Fuji je divoká část zahrady s poměrně vzrostlými jedinci, na druhé straně jsou ale v zahradě použity i kousky betonu – umělého materiálu. V zahradě se nacházejí **symbolické objekty** – ostrov uprostřed jezera nebo některé rostlinné druhy, které odpovídají výběru rostlin pro tradiční japonskou zahradu. I když jsou prvky jako takové symbolické, nejsou však tradičně, a tedy symbolicky umístěny v kontextu zahrady. *Ticho* je přítomno v celé zahradě, není však žádným způsobem vyváženo. V zahradě chybí dynamické zvukové

prvky jako je například tekoucí potok, šumění bambusových listů či zpěv ptáků. V zahradě je tak vytvořena **disharmonie**. Protože je japonská zahrada Aizen poměrně nová zahrada a stále je v procesu vzniku, pomíjivost a atmosféra stále chybí v celé koncepci.

4.2.5 Nový design japonské zahrady

Japonská zahrada Aizen se rozkládá na nezvykle rozlehlé ploše přibližně 12 hektarů. Protože má tradiční japonská zahrada vždy určité funkce a náplň, dělí se do určitých typů. I pro návrh nové japonské zahrady byl vybrán typ japonské zahrady: procházková zahrada.

Procházková zahrada, původně stavěná v období Edo, se také někdy nazývá parková zahrada, protože je věnována procházení. Hlavním prvkem zahrady je proto stezka, která ovíjí celou zahradu jako smyčka. Dalšími důležitými prvky procházkové zahrady jsou jezera, potoky, zenová zahrada, čajová zahrada a vypůjčené scenerie. Mohou být doplněny také mosty, vodopády, kamenná seskupení či pergoly s vistárií (Chesshire 2011). Tradičně se jedná o rozlehlou zahradu, stejně takový prostor nabízí současná dispozice zahrady Aizen, která dále umožňuje použít v návrhu různorodé náplně, právě jak tomu bylo v tomto typu zahrady původně.

Podle Sakutei-ki je před návrhem japonské zahrady doporučeno pozorování přírodních scenerií. Protože se jedná o návrh tradiční japonské zahrady, vhodnou inspirací se stává japonská krajina a její scenerie. Pro načerpání atmosféry a analýzu tamější krajiny proto byly použity fotografie významných krajinných typologií Japonska.

Obrázek 24: lesní krajina, les Yakushima
Zdroj: Wil Kuan

Obrázek 25: lesní krajina, klášter Yamadera
Zdroj: Aurélie Roperch

Obrázek 26: hornatá krajina, Osumi Islands
Zdroj: Telegraph

Obrázek 27: hornatá krajina, Alpine Route
Zdroj: Maria Wulff Hauglann

Obrázek 28: hora Fuji
Zdroj: Phil Nguyen

Obrázek 29: přírodní potok, Yakushima
Zdroj: Anita Brechbühl

Obrázek 30: pobřeží, Cape Hed v Okinawě
Zdroj: Navonoco

Obrázek 31: pobřeží v Japonsku
Zdroj: tabippo.net

Na fotkách je zobrazen různorodý charakter lesní krajiny, diverzní hornatá krajina a dále vodní prvky v krajině – řeka, potok a mořské pobřeží. Jednotlivé krajinné charakteristiky v podobě fotografií byly následně uspořádány do koláže a půdorysu zahrady, jako metaforická mapa pro tvorbu následné kompozice. Zároveň je důležité si uvědomit, že již zde je použit první princip – přírodno – inspirace přírodou ve spojení s kreativitou.

Obrázek 32: Koláž z inspiračních fotek krajiny Japonska v půdorysu zahrady

Následující design byl vytvořen na základě analýzy, inspirace z koláže a fotografií japonských krajinných scénérií, pravidel pro vytváření procházkové zahrady a estetických principů.

4.2.5.1 Kompoziční řešení

Zahrada je přístupná z parkoviště, které se stejně jako vstupní brána nachází v jihozápadním rohu zahrady. Od vchodu se vine hlavní cesta skrze zákoutí a různé scenérie zahrady. Hned za vstupem do zahrady se nachází kamenné uskupení buddhistická triáda, jež je doplněno japonskými javory v pozadí. V zatáčce cesty se vyjímá jemná sakura, která se stává jak jedním z úvodních prvků zahrady, tak zároveň závěrečným, neboť se zde okruh spojuje a končí.

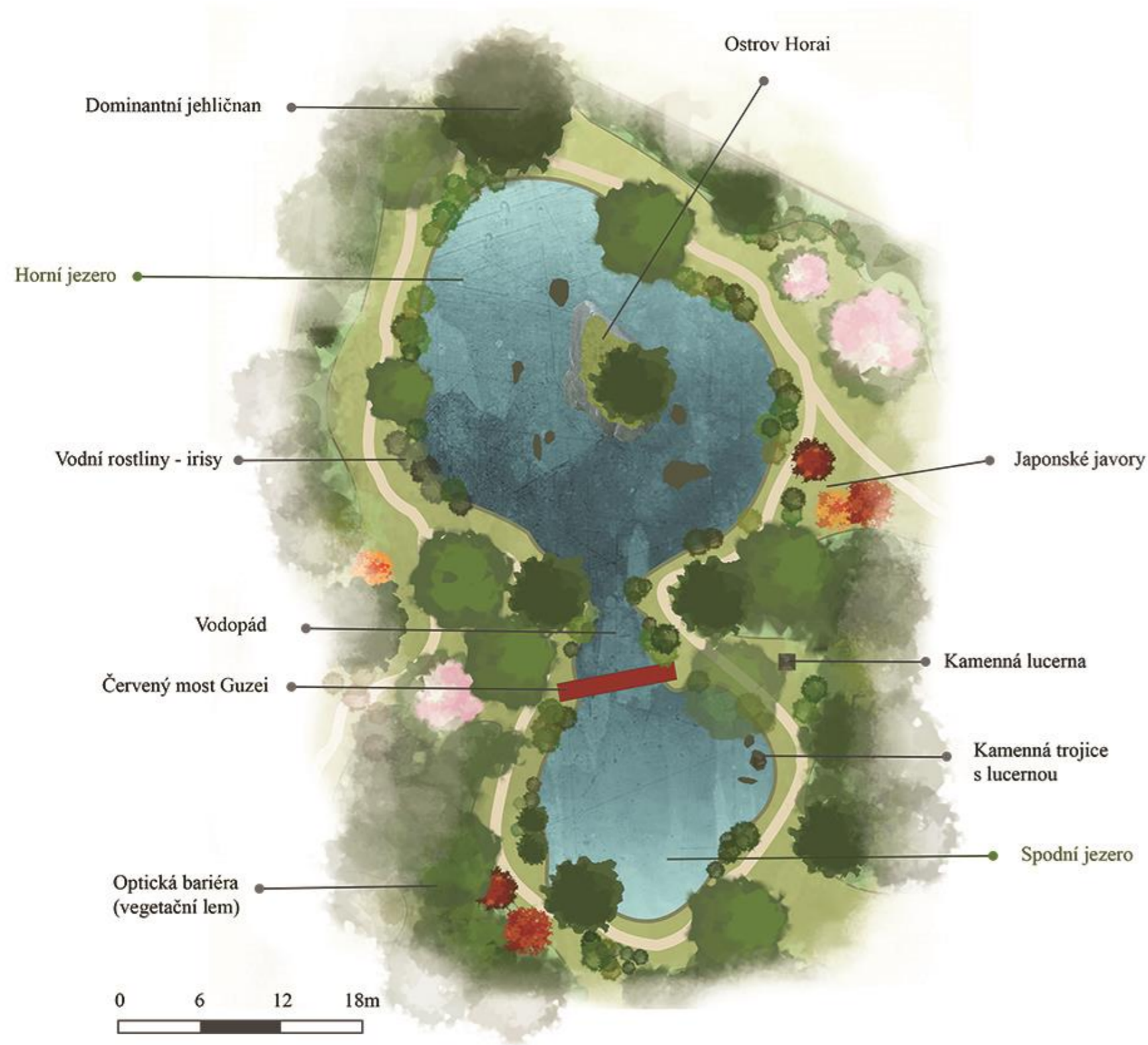
Obrázek 33: Pohled z mostu nad vodopádem na horu Fuji, který je lemovaný a vedený vegetací

Za dvěma následujícími zatáčkami se otevírá nejrozsáhlejší scénérie zahrady – velké jezero. Samotné jezero je obklopeno cestou a protilehlé břehy jsou spojeny obloukovým mostem. Vodní plocha se dělí na horní a dolní část, do které voda přitéká z horní části jezera. Zde bylo částečně využito terénu a modelace původní zahrady. Jezero je vizuálně izolováno okolní zelení a podobně se i části a detaily kolem jezera zdají být na první pohled skryté. Z určitého místa na mostě je vidět část hory Fuji průhledem mezi zelení. Kruhová cesta kolem jezera je dále spojena zpět s hlavní cestou. K této křižovatce přitahují pohled pestře probarevné javorové keře.

Cesta se dále ubírá do východní části zahrady skrze vegetační lemy, kde se příležitostně vyskytují neočekávané výhledy do krajiny. Cesta se uzavírá fyzicky a vizuálně před vstupem do severovýchodního rohu zahrady. Zde se nabízí překvapivý pohled do klidné zenové zahrady. Jedná se o kamenné moře se symbolikou ostrova Horai, kde je tato legenda symbolizována právě většími a menšími kameny.

Za zenovou zahradou se zeleň opět uzavírá a za zatáčkou se nabízí vstup do čajové zahrady. Čajovou zahradou vede kamenná cesta do čajového domku a k malému jezírku. Styl zahrady se odlišuje od okolí – zahrada je uzavřenější než zbytek zahrady, ale uvnitř je mnoho prostoru, který navozuje pocit svobody a otevřenosti.

4.2.5.2 Detail návrhu jezera

Rozlehlé jezero je jedním z hlavních prvků procházkové zahrady. Proto se nachází v blízkosti vchodu a bylo vybráno jako první velká scenérie, která se návštěvníkovi otevírá. Z principů jsou zde použity přirozenost, odhalování přírodních scenerií, kontrast, harmonie, symbolismus, emoce a atmosféra a jednoduchost.

Částečně je skryto za stromy a vyššími keři. Při navrhování jezera byla částečně respektována již stávající terénní modelace, a proto se jezero nachází ve dvou výškových polohách, které jsou spojeny vodopádem. Kolem jezera vede stezka, která je uprostřed spojena červeným obloukovým mostem.

Horní jezero je obklopeno vysokými stromy a v západní části barevnými japonskými javory. Stálezelené keře sledují tvar jezera s vynechanými místy pro výhledy. Tam jsou také zasazeny kosatce, které zajišťují barevný akcent a proměnlivost prvků v okolí jezera během roku. Uprostřed horního jezera se vyjímá ostrov, který je obklopen šesti kameny. Spolu symbolizují legendu o ostrově Horai. Jedná se o ostrov nesmrtelnosti a okolní kameny symbolizují loď plující na bájném místě hledat elixír. Ostrov se svým tvarem podobá želvě, protože želva je symbolem dlouhého života a nesmrtelnosti.

Dolní jezero je představeno malým vodopádem. Oba břehy spojuje most Guzei, z jehož nejvyššího bodu je možné ocenit divoký vodopád i obě statické vodní plochy. Most také nabízí výhled na jednu z následujících scenerií – na část hory Fuji. V zeleném oblouku jezera se dále nachází větší kamenná lucerna. V mělké části dolního jezera se nachází kamenná trojice s malou kamennou lucernou. Jedná se o buddhistický symbol.

Obrázek 34: Čajová zahrada – cesta z kamenů tobiishi a čajový domek s jezírkem

Z čajové zahrady je možné se vydat dvěma cestami – první cesta vede do divoké části zahrady, do lesa; druhá cesta směřuje ke středu zahrady.

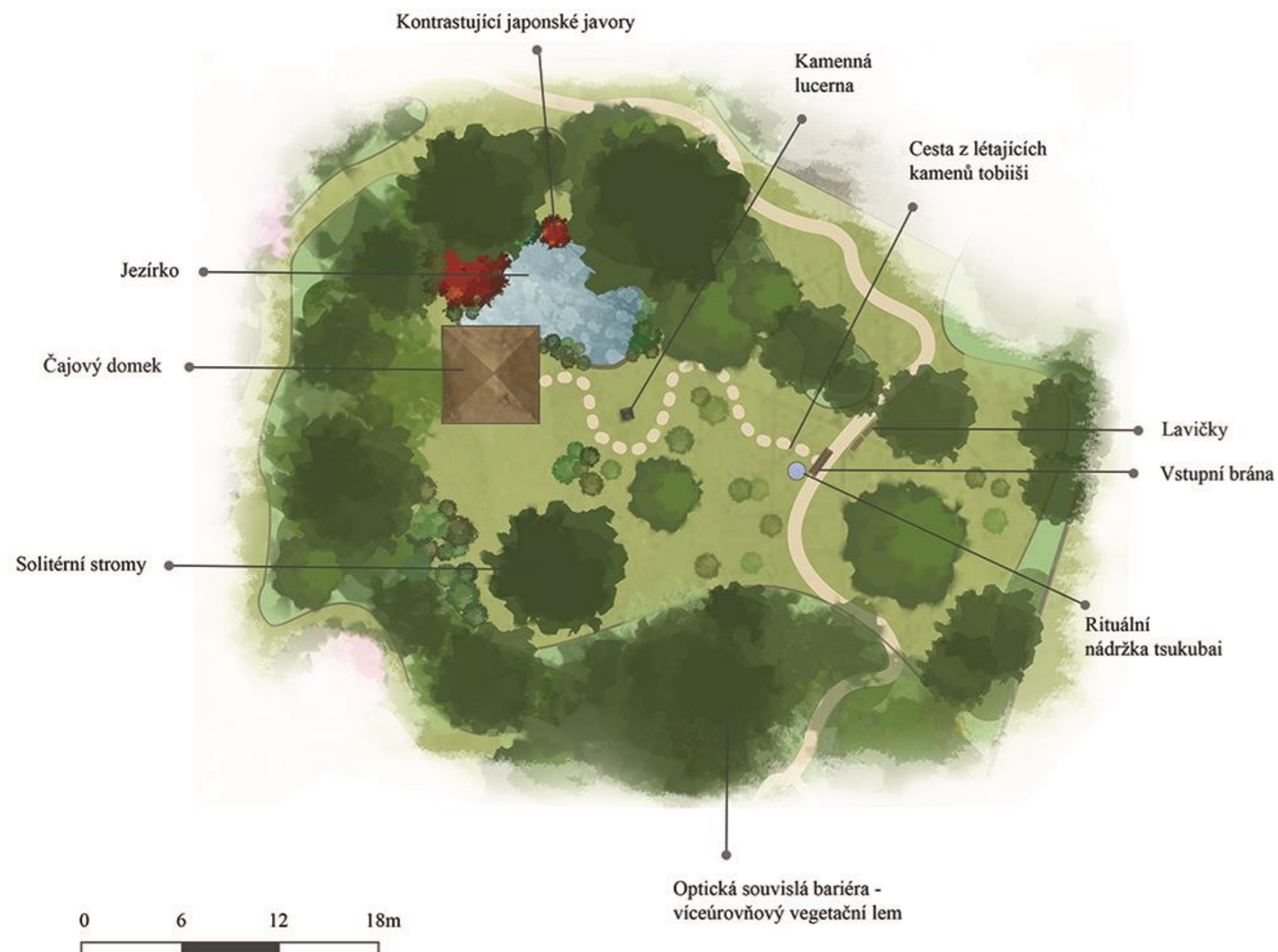
V lese se nachází vegetační prvky v menších sponech než v jiných částech zahrady a tím tvoří dojem hustého porostu. Zároveň tento typ vegetace poskytuje více stínu, jenž vytváří tajemnou atmosféru. Lesem vede malá řeka, která je dvakrát překlenuta cestou. Tato místa jsou řešena malými kamennými mosty. Malá řeka je na některých místech viditelná a někdy se skrývá v doprovodné divoké vegetaci.

Cesta směřující do centra celé zahrady se stáčí okolo hory Fuji. Krajina je v tomto místě zahrady většinou otevřená a samotnou horu obklopují skupiny keřů. Prostřednictvím vegetace je také možné vidět první scenérii zahrady – část velkého jezera.

Cesty se znovu setkávají v místě malého vyvýšení se solitérní borovicí. Za ohybem cesty se pak vyjímá pergola s vistárií. Jedná se o další klidné místo v zahradě, neboť je částečně oddělené od zbytku zahrady. Cesta se vine také kolem „japonského pobřeží“, jež je ztvárněno kamenným mořem s pískem. Okruh zahradou končí za další zatáčkou a kroky jsou opět vedeny podél sakury ke vstupní bráně.

Rovněž je důležité říci, že z původního návrhu bylo zachováno následující: poloha vstupu, většina terénních modelací v severní části podél plotu, hora Fuji a některé terénní modelace v jižní části zahrady. Z vegetačních prvků a materiálů nemohl být zachován žádný, neboť stávající druhy neodpovídají tradiční japonské zahradě, vegetace není dobře zapěstovaná a povětšinou ani dobře rozmístěná po zahradě.

4.2.5.3 Čajová zahrada

Ve východní části zahrady se rozkládá čajová zahrada. Celá zahrada je obklopena vyšší zelení, aby bylo zajištěno soukromí v rámci kompozičního celku.

Při navrhování byl kladen důraz na princip jednoduchosti, protože čajová zahrada by měla vytvářet pozadí - atmosféru a soukromí pro čajový obřad, jenž je v prostoru čajové zahrady tradičně prioritou. Zahrada byla navrhována i s principem prázdnoty - osamělé stromy a malé skupinky se proto střídají s prázdnými prostory. Kontrast doplňuje kompozici a harmonizuje tak prázdnotu a strohost. Každé ohnisko kontrastu a zájmu bylo pečlivě vybráno, aby přitáhlo dostatečnou pozornost k objektu, který se pak stává jemnou dominantou dané části zahrady a pohledovým bodem. Již zmíněnými dominantami, kontrastními body, čajové zahrady jsou kamenná lucerna, japonské javory, jezírko a architektura čajového domku, který je však ze všech dílčích dominant nejvýraznější.

Před vchodem do čajové zahrady se nachází dvě lavice. Slouží pro odpočinek hostů, jež čekají na zahájení čajového obřadu. Vstup do zahrady pak tvoří bambusová brána, která je doplněna o tsukubai. Jedná se o rituální nádržku, která se používá k omývání veškeré temné a nežádoucí energie před vstupem do posvátného prostoru čajové zahrady (Hrdlička, Hrdličková 1998). Zahradou se vine stezka vedoucí až do čajového domku. Je složena z kamenů tobiiši.

Osamělé stromy a malé skupiny nízkých keřů doprovázejí organickou křivku cesty. V zatáčce je umístěna vysoká kamenná lucerna, která osvětluje cestu a při chůzi zatáčkou může být oceňována její krása. Do zahrady byla přidána klidná, stojatá voda. Jezírko tak umocňuje atmosféru ticha a klidu. Pro kontrast je doplněno několika barevnými japonskými javory. Na konci cesty se vyjímá čajový domek, kde se konají samotné čajové obřady.

4.2.5.4 Rostlinný materiál

Koncept zeleně udržuje zahradu bezpečnou a vizuálně oddělenou od okolí spolu s bambusovým plotem. Pestrost zeleně vytváří svou hustotou, barvami, strukturou a polohou různé atmosféry v zahradě.

V kompozici jsou navrženy především stromy a keře. Celkově převažují stálezelené keře nad opadavými. Naopak ve stromovém patře dominují opadavé stromy nad neopadavými jehličnany. Použití různých druhů zajišťuje také různé působení v zahradě. Druhy mohou podpořit koncept zahrady v průběhu roku prostřednictvím barvy, například: sakury, magnólie a meruňky tvoří jarní efekt; japonské javory nebo zmarličník přivádí barvy podzimu.

Vybrané jehličnany a stálezelené rostliny tvoří kostru zahrady a udržují ji pohledově atraktivní a kompozičně stabilní po celý rok. Většinou jsou doporučovány stálezelené druhy jako borovice, kryptomerie, jalovec, zimoztráz nebo cesmína.

Rostliny vybrané pro tuto zahradu podle tradičního využití v tradičních japonských zahradách a podle zón mrazuvzdornosti v České republice jsou následující:

Jaro: *Camellia japonica*, *Chaenomeles speciosa*, *Chaenomeles japonica*, *Kerria japonica*, *Magnolia stellata*, *Magnolia x soulangeana*, *Rhododendron 'Praceox'*, *Prunus x yedoensis*, *Rhododendron neriiflorum*, *Rhododendron makinoi*, *Rhododendron ponticum*, *Rhododendron indicum*, *Rhododendron obtusum*, *Prunus mume*, *Prunus persica*, *Prunus serrulata*

Pozdní jaro/časné léto: *Clematis species*, *Cornus cousa*, *Detuzia crenata*, *Paeonia suffruticosa*, *Wisteria floribunda*, *Iris ensata*, *Iris japonica*

Léto: *Magnolia grandiflora*, *Spiraea japonica*, *Hydrangea macrophylla*, *Ipomea alba*, *Ipomea nil*, *Hydrangea quercifolia*

Podzim: *Cercidiphyllum japonicum*, *Styrax japonica*, *Chrysanthemum grandiflorum*, *Miscanthus sinensis*, *Acer ginnala*, *Acer japonicum*, *Acer palmatum*, *Acer rufinerve*

Stálezelené: *Aucuba japonica*, *Buxus microphylla* var. *japonica*, *Aridisia japonica*, *Eleagnus spp.*, *Ilex crenata*, *Fatsia japonica*, *Ilex rotunda*, *Ilex serrata*, *Mahonia japonica*,

Pieris japonica

Jehličnany: *Tsuga sieboldii*, *Cryptomeria japonica*, *Juniperus chinensis*, *Pinus pumila*, *Pinus densiflora*, *Pinus parviflora*, *Pinus thunbergii*, *Podocarpus macrophyllus*

Bambusy: *Phyllostachys edulis*, *Pleioblastus variegates*, *Chimonobambusa quadrangularis*, *Chimonobambusa marmoreal*, *Pseudosasa japonica*

Kapradiny a trávy: *Acorus gramineus*, *Miscanthus sinensis*, *Zoysia japonica*, *Zoysia matrella*

4.2.5.5 Stavební materiály

Vybrané materiály pro návrh jsou jednoduché a přírodní. Jedním z dominantních materiálů je kámen. V návrhu jsou různé typy a tvary kamenů, včetně šterku pro některé úseky cest. Na cesty jsou dále navrženy solitérní kameny i kameny ve tvaru mozaiky. Kolem jezera, řeky nebo na důležitých místech kolem cesty stojí kamenné skupiny a solitéry. Písek se v zahradě vyskytuje společně s kameny, jako je tomu v zenové zahradě či v zobrazení pobřeží v jihozápadní části zahrady. Hojně je navržen také bambus. V zahradě se vyskytuje jako živý, rostoucí materiál a také jako již neživý stavební materiál pro plot kolem zahrady, ploty kolem menších zelených ploch, jako podpora japonského způsobu prořezávání či vstupní brány. Vedle bambusu se v zahradě nachází i dřevo, a to převážně v konstrukcích, jako jsou brány, čajový domek, pergola či červený most Guzei.

4.2.5.6 Estetické a kompoziční principy v návrhu

Asymetrie v této zahradě je patrná z různých měřítek. Nejvýznamnějšími prvky jsou obrovské jezero a hora Fuji. Tam, kde velké jezero dosahuje několik metrů pod zemí, je hora Fuji na druhé straně vyvýšená nad zemí. Nepravidelně se střídají prázdné oblasti s oblastmi naplněné programem, oba póly se vyskytují v nepravidelných tvarech i různorodých velikostech. Obecné tvarosloví zahrady je organické a tvary se v zahradě neopakují. Zahrada není komponována podle os a v celé zahradě se nachází pouze jeden hlavní výhled, který umožňuje prohlednutí si větší části kompozičního celku.

Nepravidelnost či asymetrii je také možné pozorovat v podrobnějším měřítku. Jedná se například o použití lichých čísel prvků v kamenných či vegetačních kompozicích či o použití solitéry.

Asymetrie je dále úzce propojena s principem **kontrastu**, a právě proto se v kompozicích obvykle vyskytují obě zákonitosti. V zahradě se mezi pásy zeleně, které tvoří pozadí, používají často zářivé a komplementární barvy, jako jsou červená, oranžová či růžová. Rovné plochy kontrastují s terénem, stojatá voda s vodopádem, otevřené scenérie s uzavřenými a mnohem více.

Na koláži z fotografií japonské krajiny a scenerií je vidět, jak byly **přírodní scenérie** použity jako inspirace pro celý design. Kromě toho jsou do návrhu zahrnuty pouze přírodní materiály, aby byla zachována přirozenost zahrady. Byly také sledovány další organické tvary a v návrhu se počítá pouze s tradičními japonskými rostlinami. Rostliny použité v návrhu zachovávají přirozené změny a paletu barev v průběhu roku.

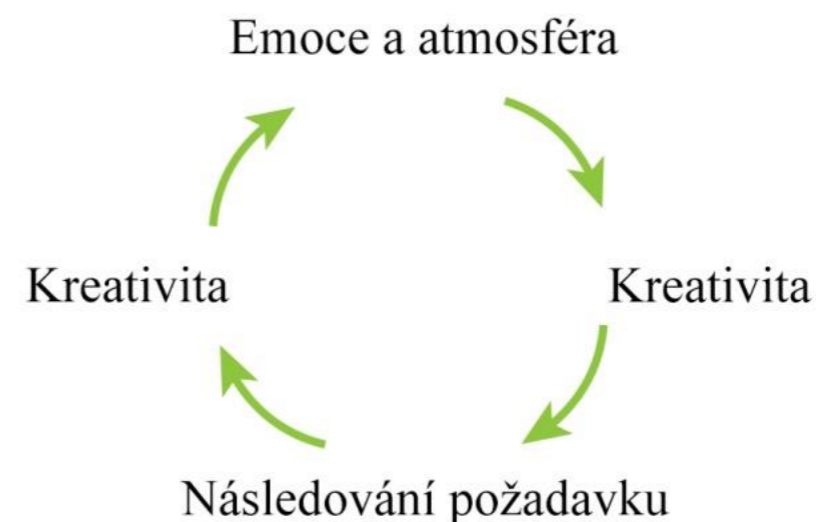
Dalším důležitým aspektem designu je **jednoduchost**. V zahradě se projevuje čistotou tvarů, orientací v zahradě, inspirací přírodními scenériemi a použitím pouze několika přírodních materiálů. Navazujícím principem je **prázdnota**. V zahradě zůstalo mnoho „nevyplněných“ míst. V celé zahradě se vyskytují tři hlavní prostory bez programu – kolem velkého jezera, okolo hory Fuji a čajové zahrady. Každá ze scenerií se tak skládá z dominantního prvku a obklopujícího „nic“. Prázdnota je v těchto případech nezbytná, aby vyvolala dostatečný kontrast a nechala vyniknout dominantní prvek dané scenerie.

Podél cesty se nachází mnoho míst skrytých v křivkách cesty a zeleně. Po minutí různorodých záhybů se v zahradě odhalují různé objekty. Důležité prvky by měly být umístěny do křivek cesty, protože podle tradičního přístupu jsou tam nejvíce viditelné (Hrdlička & Hrdličková 1998). V těchto místech se tedy nacházejí rostlinné druhy s výraznými květy či zbarvením listů, seskupení kamenů nebo japonské lucerny. Stejným způsobem jsou **odhaleny i celé scenérie**. Odhalování scenerií se v zahradě děje především za použití pásů zeleně či vzrostlých solitér.

Celý návrh je protkán japonskou **symbolikou** a symbolickými objekty. Samotná zahrada je symbolem ideální krajiny, a proto jsou scenerie uvnitř inspirovány typologií japonské přírodní krajiny. Jednou z inspirací je kopec, který symbolizuje posvátnou horu Fuji, jež je místem propojení mezi lidmi a bohy. Další legenda je metaforicky přenesena do zahrady jako ostrov Horai, který se nachází v horním jezeře. V zenové zahradě symbolizuje kámen ostrovy nebo pobřežní čáru a písek kolem je metafora vody. Dále jsou do zahrady vybrány symbolické rostliny, například borovice, javor, sakura, magnolie, pivoňky nebo kosatce.

Princip, jenž se pojí s prázdnotou, která byla již výše zmíněna, je **nehybnost**. V zahradě je přítomna prostřednictvím kompozic jehličnanů, které se během roku nemění; projevuje se také ve stabilitě prvků, jako jsou kameny či hora Fuji, v klidu vodní hladiny, nebo v přítomnosti staveb. Opakem nehybnosti může být **pomíjivost**. Nehybnost znamená vytrvat a pomíjivost zmizet. Mohl by to být vítr v zahradě, který přichází a odchází, stejně jako sezónní změny, jako jsou jarní květy, padající listy na podzim nebo tající sníh v zimě. Pomíjivost je patrná také v objektech s patinou času, například kameny s mechem nebo staré stromy přivezené z japonské přírody.

Všechny poslední tři principy slučují ostatní zásady dohromady a každý z nich byl během procesu návrhu aplikován mnohokrát. Těmito třemi principy jsou **kreativita**, „**následování požadavku**“, **emoce a atmosféra**. Nejprve je důležité pocítit atmosféru či vyvolat emoce například celou přírodní scenerií nebo konkrétním objektem. V souladu s tím může být použita kreativita k nalezení skutečné podstaty objektu nebo krajiny a pak je vhodné ji dále následovat – „následování požadavku“. V tuto chvíli by měla opět nastoupit kreativita, jež je použita jako další krok k vytvoření inspirovaných scenerií a kompozic. Výsledek by měl být tak výrazný, že opět vyvolává emoce a je cítit atmosféra místa.

Obrázek 35: Použití tří principů během procesu navrhování

Kreativita prochází celým návrhem. Již na začátku byla použita při hledání inspirace, během převádění inspirace do designu, při umísťování scenerií a hledání přesných tvarů. Tvořivost byla cestou k vybrání nejdůležitějších estetických principů, k jejich následnému propojení a zkombinování a také k zapojení jednotlivých objektů do celého konceptu zahrady.

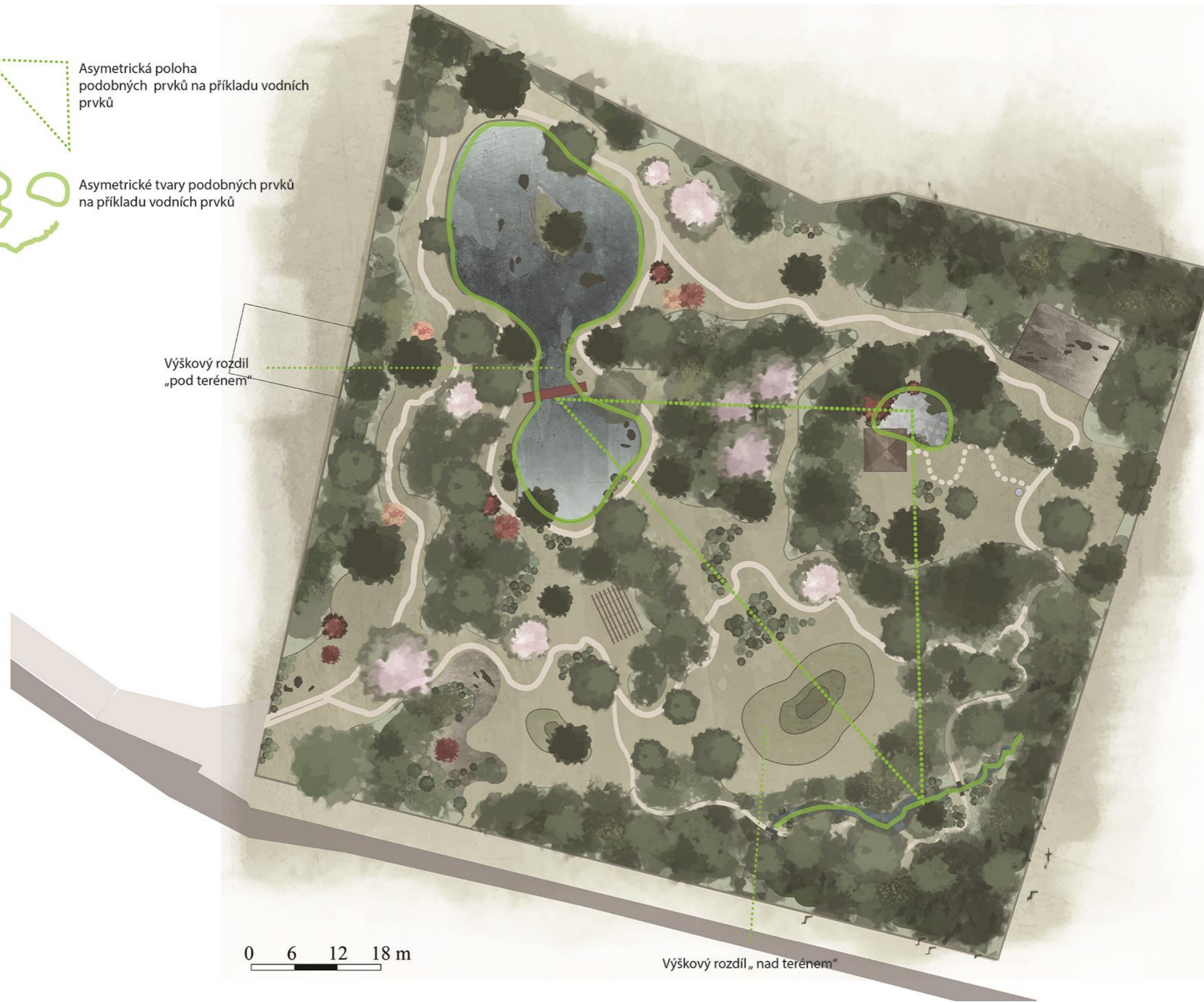
Princip kreativity může být úzce propojen s principem „**následování požadavku**“. Doporučuje se používat to, co již na místě existuje. V tomto případě byly pro návrh použity některé stávající modelace terénu. Původně „následování požadavku“ znamená sledovat pravou podstatu kamene a podle toho ji umístit. Tato zásada je však rozšířena na nalezení skutečné podstaty každého objektu. Tento princip lze využít hlavně při realizační fázi.

V návrhu mohou být pocíťovány různé **atmosféry a emoce**. V návrhu jsou kombinovány úzké klikaté cesty doplněné zelení s omezeným rozhledem, které navazují na velké otevřené scenerie, které přináší pocit bezpečí a uvolnění. Zahrnuty byly také prvky silně spojené s japonskou symbolikou a náboženstvím, jako je například hora Fuji, klidné, majestátné a posvátné místo. Různou kvalitou uvolnění a klidu navozují zenové zahrady – suchá zahrada a čajová zahrada. Odlišná atmosféra se nachází v hustém přírodním lese, který může vyvolat například pocity divokosti a tajemství.

Dále navazují mapy, ve kterých je graficky znázorněno, jak jednotlivé principy v zahradě fungují a příklady umístění těchto prvků.

Princip asymetrie

- Asymetrická poloha podobných prvků na příkladu vodních prvků
- Asymetrické tvary podobných prvků na příkladu vodních prvků

Princip kontrast

Opticky uzavřená místa

Místa vynechaná
pro zajímavé průhledy

Nižší javory v komplementárních barvách k zelené
(červená, oranžová)

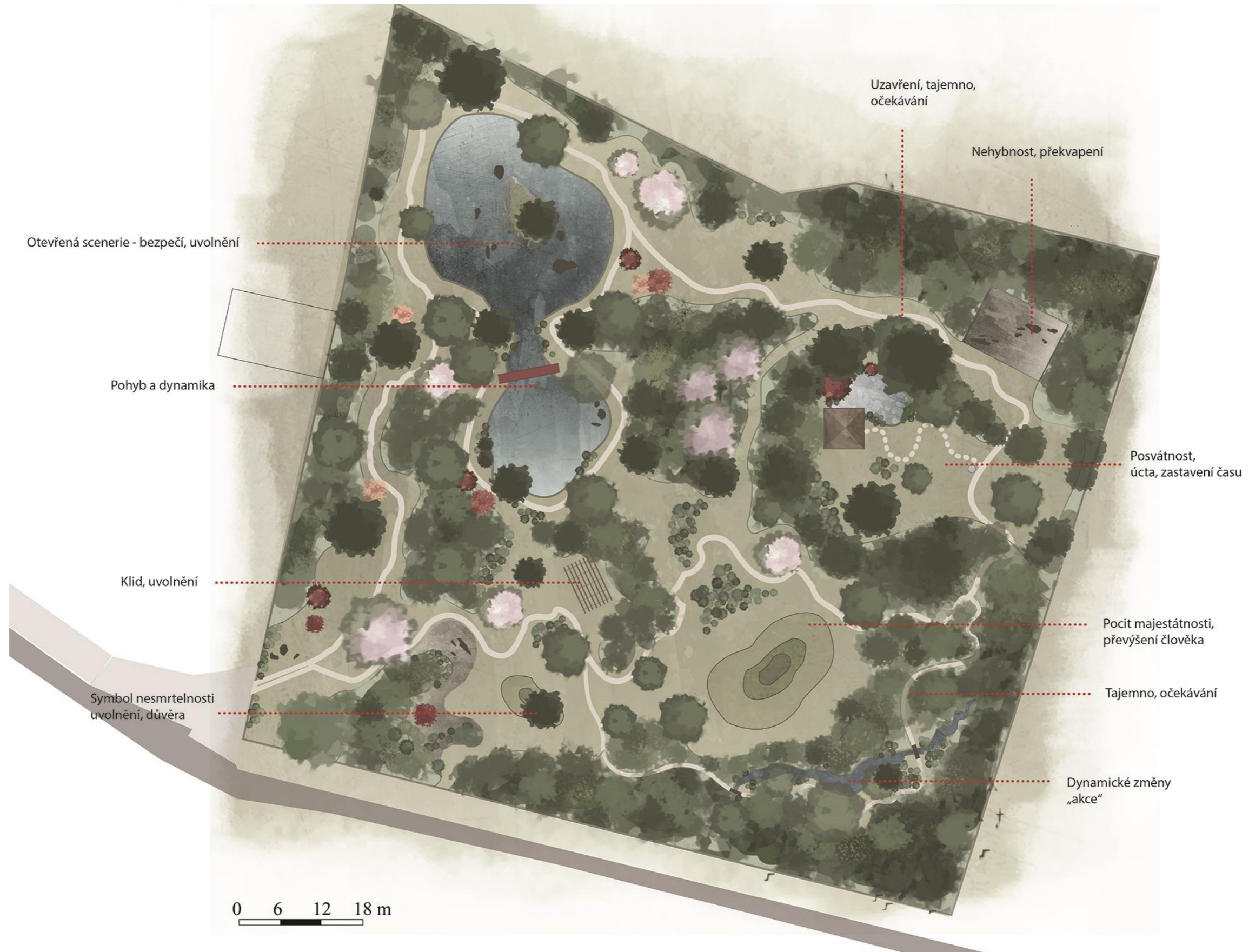
Zelený pás tvořící pozadí

Kontrastní plocha
s programem
(jezíčko, domek)

Prázdňější plocha
bez programu

0 6 12 18 m

Princip atmosféra a emoce

Princip odhalování přírodních scenerií

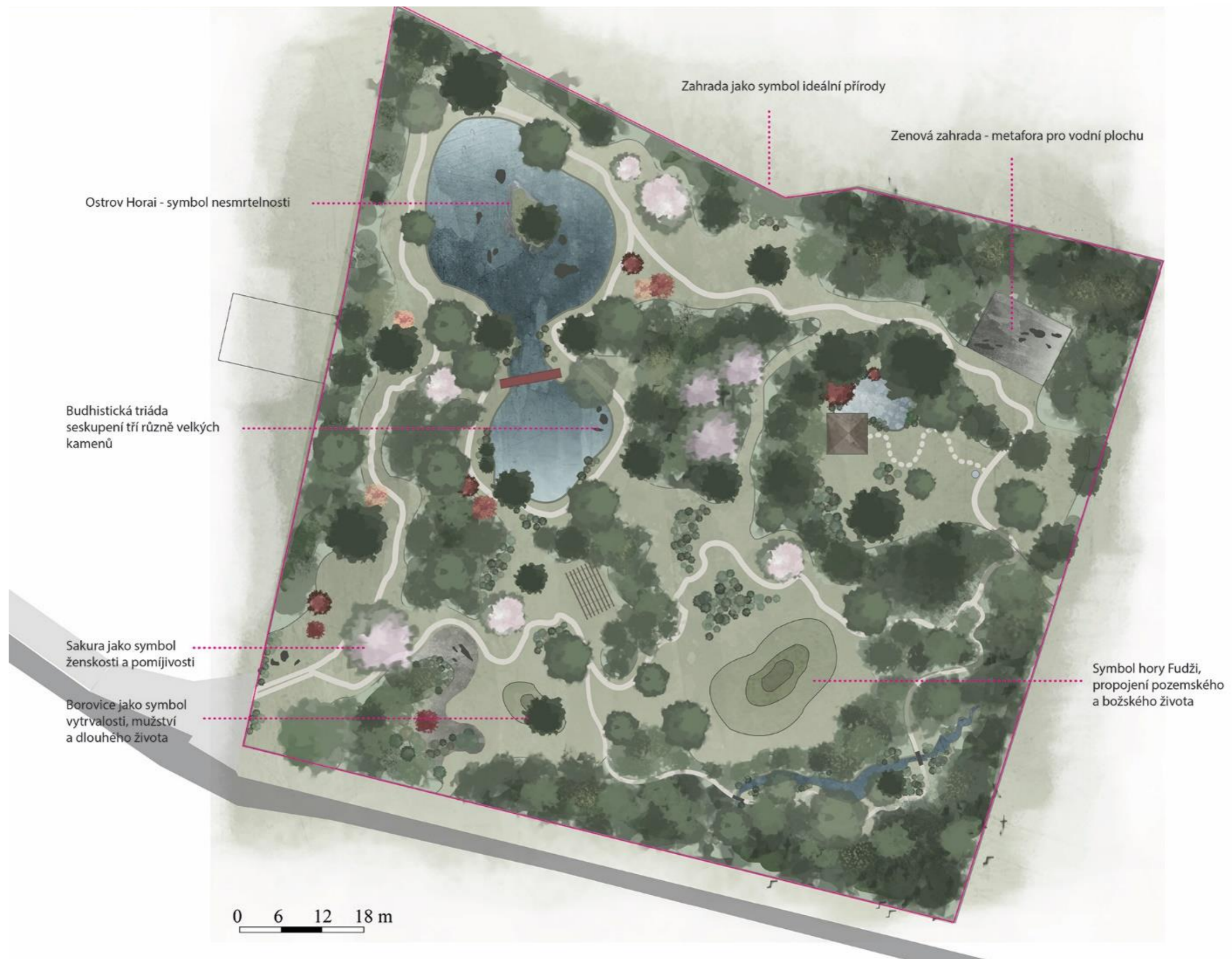
Princip prázdno

Princip přírodno a přírodní scenerie

Princip symbolismus

5 Diskuze

Výsledky ukázaly, že Japonská zahrada v České republice a Německu může být definována dvěma hlavními směry. Jedná se o tradiční proud autentických japonských zahrad, který je také obvykle diskutován. Je definován pravidly, která se v návrzích „doslovně“ dodržují. Druhým autentickým a zároveň kontroverzním směrem je nový rozvoj japonských zahrad, které nabírají novou formu a podobu, ale základní principy designu tradičních zahrad zůstávají. Analýza však ukazuje, že odborníci jako vedoucí skupina se jednotně neshodují na hlavních pravidlech a principech pro design japonských zahrad. V důsledku toho pouze design založený na principech zdánlivě nezaručuje 100% autentičnost, autentickou realizaci japonské zahrady ani budoucí údržbu.

V souladu s hypotézou o existenci více typů autentičnosti japonských zahrad pro Českou republiku a Německo byly ve skutečnosti nalezeny další perspektivy na toto téma a následně také dva hlavní směry autentičnosti. Experiment tak přináší nový pohled na téma autentičnosti ve střední Evropě, protože většina literaturární zdrojů je do dnešní doby zaměřena hlavně na autentičnost japonských zahrad v tradičním směru.

Objevila se také zajímavá korelace mezi oběma směry autentičnosti. Nový vývoj autentických japonských zahrad je stále postaven na původních pravidlech tradiční japonské zahrady. Zásady (principy) by proto měly být v budoucnu sjednoceny, aby se vybuodovala stabilní základna i pro nový vývoj. Další důležité spojení lze spatřit mezi popularitou japonských zahrad a dvěma typy autentičnosti. Japonské zahrady jsou populární kvůli velké rozdílnosti v prvcích, funkcích a celkovém pozadí kultury. Ve skutečnosti by to mohlo znamenat, že metaforické japonské zahrady s místními rostlinami a materiálem by mohly ztratit některé atraktivní faktory, jako jsou výrazně kvetoucí keře nebo exotické materiály. Základ by však měl být stále stejný – způsob řezu, asymetrie, přirozenost, prázdnota či kontrast. Všechny tyto principy jsou ve srovnání se standardy navrhování v celé střední Evropě docela odlišné. V důsledku toho mohou stále dosáhnout určité úrovně popularity.

Při analýze údajů o tradičních japonských zahradách byly zjištěny i překvapivé a neočekávané výsledky. Jeden z poznatků je, že japonské a čínské zahrady nebyly nejprve považovány za přírodní, ale vysoce umělé. Dalším neočekávaným výsledkem bylo, že ne všichni autoři zmínili původní svitky Sakuteiki jako původ hlavních principů pro design japonských zahrad. Někteří autoři navíc při navrhování japonské zahrady neoceňují a nehodnotí jednotlivé principy stejnou měrou. Pravděpodobně na základě této skutečnosti byly v části práce hlavních estetických principů, zjišťovaných pomocí kvantitativní metody,

zmíněny některé významné principy pouze jednou, například japonský způsob zapěstování a řezu, sezónní změny a „esoterické zdokonalování“. Autoři popsali tyto prvky jako důležité v jiných kapitolách, nikoli však v nejdůležitější kapitole – v kapitole o estetických principech a principech navrhování v japonské zahradě. Zajímavé je, že sezónní změny v zahradách se doposud v japonské zahradě tradičně slaví a esoterické zdokonalování je hlavním účelem zenových zahrad, přesto však byly vynechány z většiny seznamů o principech a estetice japonských zahrad. Tyto výsledky neodpovídají očekávání.

Data celkově přispívají k jasnějšímu pochopení vztahu mezi japonskou kulturou a uměním a jeho vnímáním ve střední Evropě. Dále práce poskytuje lepší porozumění při propojování cizích prvků a jejich aplikaci do různorodých podmínek, což je tradiční japonská zahrada v podmínkách střední Evropy – v České republice a Německu. Pravděpodobně z důvodu kritičtějšího pohledu na téma autentičnosti se zdá, že se výsledky práce odlišují od tradičních spisů na dané téma. Avšak cíl nalezení různých hledisek a možností byla motivace výzkumu. V důsledku toho by tyto výsledky, jako například více možností autenticity, mohly být pro některé zastánce tradičního proudu japonských zahrad považovány za provokativní nebo troufalé. Na jedné straně výsledky potvrzují tradiční teorii, ale také ukazují nové možné směry.

Vzhledem k nedostatku dostupných údajů a literatury vyadané po roce 2000 (novodobější literatury) nemohou výsledky potvrdit, že existují pouze dva směry autentičnosti. Dále byl výběr metodiky omezen nedostatkem údajů a nekonzistentností autorů při zmiňování důležitých principů. Pro principy návrhu byla zvolena kvantitativní metoda výzkumu. Podle výsledků by byla vhodnější kombinace kvalitativní a kvantitativní metody. Nicméně nesoulad mezi zdůrazňováním důležitých principů pro japonské zahrady v různých kapitolách autorů a následné vyjmenování jiných principů v kapitole o důležitých principech byl považován za zavádějící. Tyto údaje proto nebyly ohodnoceny jako přiměřené údaje pro kvalitativní typ výzkumu. V tomto výzkumu byly definovány dva typy autentičnosti a metodika složená z estetických a kompozičních principů, které byly dále použity pro návrh. Je však nad rámec této studie, aby kromě principů poskytla také přesný návod „jak navrhnout autentickou japonskou zahradu“. Rovněž kroky od autentického návrhu k autentické realizaci a pozdější údržbě, které by společně měly zajistit funkční autentickou japonskou zahradu, jsou mimo rozsah tohoto výzkumu.

6 Závěr

Cílem práce bylo především zjistit, jak vypadá autentická japonská zahrada v Německu a České republice. Na základě kvantitativní a kvalitativní analýzy je závěrem, že byly nalezeny dva hlavní typy autentických japonských zahrad – tradiční a moderní japonské zahrady, které jsou rovněž důležitými faktory pro budoucí vývoj japonských zahrad. Výsledky ukazují, že v oblasti japonských zahrad ve střední Evropě, především v České republice a Německu, může být použito a dosaženo větší rozmanitosti a zároveň zachovat vysoký level autentičnosti. Avšak pro pevný základ a fungování je potřeba objasnit, v čem spočívají hlavní estetické a kompoziční principy, na kterých je možné dále stavět. Kromě toho bylo po provedení návrhu zjištěno, že vytvoření autentické japonské zahrady v České republice vyžaduje kromě autentického návrhu a pravidel také další kroky.

Další otázka v tématu autentičnosti byla na prvky a vlastnosti autentické japonské zahrady. Z práce vyplývá, že tradiční autentická japonská zahrada je postavena podle přírodních scénérií, v harmonii, za použití přírodních japonských materiálů a původních rostlin a také podle všech estetických a kompozičních principů, nejen těch, které byly vybrány pro návrh. Vybudování autentické japonské zahrady v České republice a Německu by mělo být umožněno také kvůli klimatickým podobnostem, jak bylo vysvětleno v kapitole 3.2.1.2. Výsledky ukazují, že některé z tradičních japonských rostlin mohou být použity i v klimatických podmínkách České republiky či Německa. Nový směr vývoje autentické japonské zahrady je rozdělen do dvou dalších kategorií: moderní japonské zahrady a metaforické japonské zahrady. V obou by měly být opět použity všechny estetické a kompoziční principy, ale v moderní japonské zahradě jsou dále přítomny také nové materiály a tvary, například sklo, dlaždice, železo a nové tvary jako jsou linie a pravoúhlé objekty. Metaforická japonská zahrada by naopak měla být složena z tradičních, ale lokálních materiálů v konkrétním místě včetně rostlin. Měla by také více odrážet majitele zahrady a místní tradice.

Následující dílčí otázka na téma autenticity byla zaměřena na různé pohledy na japonské zahrady. Většina autorů zastává tradiční názor, že tradiční japonská zahrada může být jedinou autentickou. Někteří jako Shunmyo Matsuno se však domnívají, že není vůbec možné vybudovat autentickou japonskou zahradu mimo Japonsko (Locher 2012); Slawson (2001) konstatuje, že postavit tradiční japonskou zahradu mimo Japonsko je nevhodné a nehodí se do jakéhokoli kontextu.

V rámci tohoto výzkumu byla analyzována i popularita japonských zahrad a historie jejich zavedení do Evropy. Hlavním důvodem popularity je obrovský rozdíl mezi japonskou a evropskou kulturou, ať už se jedná o návyk používání různých tvarů, odlišnou historii, symboliku, spojení mezi architekturou a zahradou, různé rostliny nebo odlišný přístup k přírodě a krásu. Odlišnosti byly pro lidstvo vždy zajímavé, stejně jako mají lidé tendenci tíhnout k magickému a tajuplnému. Dalším důvodem pro atraktivitu u japonských zahrad v moderní době je reakce japonských zahrad na potřeby moderní společnosti. Jedná se o spojení s populárním, ale smysluplným minimalismem nebo nabídkou klidného místa k úniku z každodenního spěchu. „Japonské vlny“ přišly do Evropy ve správný čas, kdy se Evropa zotavovala z válek. V důsledku toho byly japonské umění, architektura a zahradní architektura přijaty a začleněny do evropského moderního umění a v důsledku toho se staly populární.

Na základě této studie je zapotřebí dalšího výzkumu, který by stanovil jasné a jednotné principy pro navrhování tradičních japonských zahrad. Jedním z řešení by mohla být debata mezi současnými odborníky a profesionály na japonské zahrady a následný výsledek by pomohl současné i budoucí generaci. Stanovení jasných principů by pak mohlo pomoci nejen odborníkům a profesionálům, ale také pochopení problematiky mezi širší veřejností a laiky.

Nové publikace o japonských zahradách z dnešního hlediska a o novém vývoji japonských zahrad by mohly pomoci ukázat ještě více nových perspektiv a přesněji definovat, jestli existuje více typů autenticity nebo jestli se s množstvím dostupných informací bude klasifikace lišit. Spolu s novými perspektivami mohou být tyto publikace také cestou, jak představit nejdůležitější estetické a kompoziční principy pro tvorbu japonských zahrad s jejich hierarchií, širší veřejnosti.

7 Literární zdroje

- CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS. Minimalism. [online]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/minimalism> [Accessed 1.2.2019].
- CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS. Authenticity. [online]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/authenticity> [Accessed 4.2.2019].
- CENIA. Potenciální přirozená vegetace (CENIA). [online]. Dostupné z: <https://www.arcgis.com/home/webmap/viewer.html?layers=27e49a83231043a480bd61ed5210bcc1> [Accessed 12.06.2019].
- CHESSIRE, CH. 2011. Creating a Japanese garden: A step-by-step guide to pond, dry, tea, stroll and courtyard gardens. Annes Publishing Ltd. Wigston. 96 p. ISBN:
- CÍLEK, KUBÍKOVÁ, LOŽEK ET AL. Podnebí. [online]. Dostupné z: <http://priroda.kr-stredocesky.cz/article.asp?id=35> [Accessed 12.6.2019].
- ČESKÁ GEOLOGICKÁ SLUŽBA. Půdní mapa 1:50 000. [online]. Dostupné z: <https://mapy.geology.cz/pudy/> [Accessed 13.06.2019].
- ČESKO-JAPONSKÁ SPOLEČNOST. (2011). Japonské zahady. Japonská zahrada. Dostupné z: http://www.japonska-zahrada.cz/?page_id=168 [Accessed 14.12.2018].
- ČHMÚ. Průměrná roční teplota v roce 2012. [online]. Dostupné z: <http://www.infomet.cz/pix/pix1359754316-1.jpg> [Accessed 13.06.2019].
- ČÍHAL, R., ČÍHALOVÁ, P. 2004. Zahrady v japonském stylu. Grada publishing a.s. 112 p. ISBN: 80-247-0837-X.
- EARLE et al. 2013. Infinite Spaces: The Art and Wisdom of the Japanese Garden; Based on the Sakuteiki by Tachibana No Toshitsuna. Tuttle Publishing. 125 p. ISBN: 978-4805312698.
- ENGEL, D. 1961. Japanese Gardens for Today. Charles E. Tuttle Company of Rutland, Vermont & Tokyo. Japan.
- ENGEL et al. 1980. A Japanese touch for your garden. Kodascha International. Tokyo, New York. ISBN: 0-87011-391-7.
- FRANK LIOD WRIGHT FOUNDATION. Philosophy. [online]. Dostupné z: <https://franklloydwright.org/frank-lloyd-wright/> [Accessed 2.2.2019].
- FUTAGAWA, Y. 1963. Roots of Japanese architecture. Harper & Row. New York. 208 p. ISBN: 978-0060113902.
- GEOLOGY UPOL. [online]. Dostupné z: https://www.geology.upol.cz/upload/studijni_materialy/ostatni_texty/Regionalne_geologicka_klasifikace_Ceskeho_Masivu.pdf [Accessed 13.06.2019].
- GOOGLE MAPS. Japan garten. [online]. Dostupné z: <https://www.google.com/maps/search/japan+garten/@48.6723386,8.2875852,7z/data=!3m1!4b1!4m2!2m1!6e1>, <https://www.google.cz/maps/search/japonsk%C3%A1+zahrada/@49.6797501,14.3939524,8z> [Accessed 5.12.2018].
- GOTO, S. 2003. The Japanese Garden, Gateway to the human Spirit. Peter Lang Publishing. New York. p 1-5. ISBN: 0-8204-6870
- GOTO, S. 2007. The first Japanese garden in the Western world: the garden in the Louisiana Purchase Exposition, Studies in the History of Gardens & Designed Landscapes, 27:3, 244-253. [online]. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14601176.2007.10435951> [Accessed 1.03.2020].
- HARTE, S. 2000. Zen im Garten. Verlag Eugen Ulmer GmbH&Co. Stuttgart. 160 p. ISBN: 3-8001-3109-9.
- HRDLIČKA, Z., HRDLIČKOVÁ, V. 1998. Umění japonských zahrad. Agro. Praha. 159 p. ISBN: 80-7203-191-0.
- HRDLIČKOVÁ, Z., TRNKA, A. 2010. Rostlina jako symbol v čínské a japonské kultuře. Grada. Praha. 33-37 p. ISBN: 978-80-247-1985-6.
- HUME, N.G. 1995. Japanese Aesthetics and Culture. SUNY Press. 398 p. ISBN: 978-0791424001
- JAPANESE GARDEN SOCIETY. Cultural borrowing. [online]. Dostupné z: <https://www.jgs.org.uk/gardens/cultural-borrowing/> [Accessed 14.12.2018].
- KATO, S. 2001. Geheimnis Japan. Orbis Verlag für Publizistik. München. p 17 – 45. ISBN: 3-572-01265-1.
- KEANE, M.P. 1997. Japanese Garden Design. Tuttle Publishing. 200 p. ISBN: 978-0804820714.
- KEANE, M.P. 2017. Japanese Garden Notes. Stone Bridge Press. Berkley. ISBN: 978-1611720358.
- KEANE, M.P., TAKEI, J. 2008. Sakuteiki: Visions of the Japanese Garden. Tuttle Publishing. 272 p. ISBN: 978-0804839686.
- KLABZUBA J., KOŽNAROVÁ, V. 2010. Aplikovaná meteorologie a klimatologie VI. Díl. Česká zemědělská univerzita v Praze. Praha. ISBN: 978-80-213-1123-7.
- KUCK, L. 1984. The World of the Japanese Garden. 2nd ed. Weatherhill: Tokyo. p 5- 48.
- KURISU, LLC. (2019). Philosophy. [online]. Dostupné z: <https://www.kurusu.com/about/philosophy> [Accessed 10.05.2019].
- LEVY-YAMAMORI, TAAFFE. 2004. Garden plants of Japan. Timber Press Portland, Cambridge. Hong Kong. 415 p.
- LIM, JES T.Y. 2001. Tao-, Zen- und Fengshui-Gartendesign: Grundlagen, Anwendungen, Praxisbeispiele. Econ Ullstein List Verlag GmbH und Co. München. 143 p. ISBN: 3-7787-9096-X.

- LOCHER, M. 2012. Zen Gardens: The Complete Works of Shunmyo Masuno, Japan's Leading Garden Designer. Tuttle Publishing. 224 p. ISBN: 978-4805311943
- MANSFIELD S. 2017. Japanese Stone Gardens. Tuttle Publishing. 160 p. ISBN: 978-4805314272
- MAPY.CZ. Měření vzdálenosti . [online]. Dostupné z: <https://mapy.cz/letecka?mereni-vzdalenosti&x=14.6729841&y=49.9820208&z=17&rm=9hm0VxXRtug6gI5OGUhf18QB> [Accessed 10.06.2019].
- MAYER H. J., POHL M. 1995. Länderbericht Japan. Wissenschaftliche Buchgesellschaft. Darmstadt. ISBN: 3-534-12743-9.
- MĚSTO ŘÍČANY. Historie města. [online]. Dostupné z: <https://info.ricany.cz/mesto/historie-mesta> [Accessed 8.06.2019].
- NITSCHKE G. 2003. Japanese Gardens: Right Angel and Natural Form. Taschen. Köln. ISBN: 3-8228-2035-0.
- NOSÉ M.R. 2000. Japan Modern: New Ideas for Contemporary Living. Tuttle Publishing. Japan. ISBN: 978-4629-0666-6.
- NOSÉ M.R. 2006. Der modern japanische Garten: Von der Schönheit der Leere. 2nd ed. Deutsche Vertrags-Anhalt. China. 178 p. ISBN: 3-421-03404-4.
- OTRUBA, I. a kol. 2009. 101 našich nejkrásnějších zahrad a parků. Pavel Dobrovský - Beta. Praha. 210 p. ISBN 978-80-7306-320-7.
- PLANT MAP. Plant Hardiness Zone Map [online]. Dostupné z: <https://www.plantmaps.com/interactive-czech-republic-plant-hardiness-zona-map-celsius.php> , <https://www.plantmaps.com/interactive-japan-plant-hardiness-zona-map-celsius.php> a <https://www.plantmaps.com/interactive-germany-plant-hardiness-zona-map-celsius.php> [Accessed 28.12.2018].
- REISCHAUER,E., CRAIG A. 2000. Dějiny Japonska. Lidové noviny. Praha. 476 p. ISBN: 80-7106-391-6.
- SAITO et al. 1989. Chanoyu Quarterly No.83. Urasenke.
- SELIGMANN, A. 2016. Japanese Modern Architecture 1920-2015: Development and Dialogues. The Crowd Press. s 128 . ISBN: 978-1785002489.
- SLAWSON, D. (2001). Authenticity in Japanese Landscape Design. *Gardening How to articles*, [online] Dostupné z: https://www.bbg.org/gardening/article/authenticity_in_japanese_landscape_design [Accessed 19.4.2019]
- ŠTELCL, J., VÁVRA V. Středočeský plutonický komplex. [online]. Dostupné z: http://pruvodce.geol.cechy.sci.muni.cz/regionalni_geol/stredocesky_pluton.htm [Accessed 10.6.2019].
- TSCHUMI, CH. 2005. Mirei Shigemori: Modernizing the Japanese garden. Stone Bridge Press. Berkley. 128 p. ISBN: 1-880656-94-9.
- UN FAO Sustainable development department. World climate maps. [online]. Dostupné z: <https://www.climate-charts.com/World-Climate-Maps.html#rain> [Accessed 1.2.2019].
- VACEK, O. et al. 2014. Tvorba krajiny. Česká zemědělská univerzita v Praze. Praha. s 97. ISBN: 978-80-213-2462-6.
- WEBSTER, R. 2010. Zahrada podle feng-šuej. Knižní klub. Praha, 149 p. ISBN: 978-80-242-2692-7.
- WIESE, K. 1982. Gartenkunst und Landschaftsgestaltung in Japan. Verlag Ernst Wasmuth. Tübingen. ISBN: 3-8030-0136-6.
- WILHELM, R. 2018. Laotse Tao Te King: Das Buch vom Sinn und Leben. Nikol Verlagsgesellschaft mbH & Co. Hamburg. 142 p. ISBN: 978-86820-055-3.
- WINKELHÖFEROVÁ, V. 1999. Dějiny odívání: Díl 4 Japonsko. Lidové noviny. Praha. s 325 . ISBN: 80-7106-297-9.

8 Vizuální zdroje

Obrázky

Obrázek 1 – Keane (1997). *Shoin Architecture*. Keane, M.P. 1997. Japanese Garden Design. Tuttle Publishing. 200 p. ISBN:978-0804820714.

Obrázek 2 – prague.eu. *Wallenstein Garden (Valdštejnská zahrada)*. [ONLINE]. Dostupné z: <https://www.prague.eu/en/object/places/526/wallenstein-garden-valdstejnska-zahrada> [Accessed 7.5.2019].

Obrázek 3 – Alex Ramsey (2008). *Das Bergmotiv*. Chessire Ch. 2008. Japanische Gärten gestalten: inspirierende Fotos und Gartenpläne. Christian Verlag. ISBN: 978-88472-728-7.

Obrázek 4 – Alex Ramsey (2008). Chessire Ch. 2008. Japanische Gärten gestalten: inspirierende Fotos und Gartenpläne. Christian Verlag. ISBN: 978-88472-728-7.

Obrázek 5 – Keane, Takei (YEAR). *Building of a lake*. Keane, M.P., Takei, J. 2008. Sakuteiki: Visions of the Japanese Garden. Tuttle Publishing. 272 p. ISBN: 978-0804839686.

Obrázek 6 - PRISM Climate Group - Oregon State Universit, (2019), *Average Annual Extreme Minimum Temperature 1976-2005* [ONLINE]. Dostupné z: https://planthardiness.ars.usda.gov/phzmweb/images_ui/map_interactive/phm_legend_trim.png [Accessed 3.2.2019].

Obrázek 7 – Kacushika Hokusai (1883). *Zahradní lampa, detail ze série obrazů Třicet pohledů na Fudži*. Hrdlička & Hrdličková. 1998. Umění japonských zahrad. Agro. Praha. 159 p. ISBN: 80-7203-191-0.

Obrázek 8 - Markuz Wernli Saito. *Yurin no Niwa*. Tschumi, C. 2005. Mirei Shigemori: Modernizing the Japanese garden. Stone Bridge Press. Berkley. 128 p. ISBN: 1-880656-94-9.

Obrázek 9 - Michael Freeman (2006). *Vertikale mit Bambus*. Nosé M.R. 2006. Der modern japanische Garten: Von der Schönheit der Leere. 2nd ed. Deutsche Vertrags-Anhalt. China. 178 p. ISBN: 3-421-03404-

Obrázek 10 a 11 – Engel et al. 1980. A Japanese touch for your garden. Kodascha International. Tokyo, New York. ISBN: 0-87011-391-7.

Obrázek 12 - Engel et al. 1980. A Japanese touch for your garden. Kodascha International. Tokyo, New York. ISBN: 0-87011-391-7.

Obrázek 24 – Wil Kuan (2017). *The Fairytale Forests of Yakushima* [ONLINE]. Dostupné z: <https://www.atlasobscura.com/articles/yakushima-island-hikes-japan> [Accessed 22.6.2019].

Obrázek 25 – Aurélie Roperch (2017). *[Heisei#30] Yamadera, a thousand steps temple in Tohoku* [ONLINE]. Dostupné z: <https://nippon100.com/en/yamadera-tohoku-yamagata> [Accessed 22.6.2019].

Obrázek 26 – Telegraph (2017). *13 strange and beautiful Japanese islands you must visit*

[ONLINE]. Dostupné z: <https://www.telegraph.co.uk/travel/destinations/asia/japan/galleries/strange-and-beautiful-japanese-islands-that-you-must-visit/japan-islands11/> [Accessed 22.6.2019].

Obrázek 27 – Maria Wulff Hauglann (2019). *Climbing The Roof Of Japan – The Ultimate Guide To Tateyama-Kurobe Alpine Route* [ONLINE]. Dostupné z: <https://nerdnomads.com/alpine-route-japan> [Accessed 22.6.2019].

Obrázek 28 – Phil Nguyen (2019). *Mount Fuji Japan* [ONLINE]. Dostupné z: <https://www.pinterest.com/pin/395964992238673932/> [Accessed 22.6.2019].

Obrázek 29 – Anita Brechbühl (2018). *Japan Geheimtipp: Das grüne Paradies auf Yakushima* [ONLINE]. Dostupné z: <https://www.travelita.ch/japan-geheimtipp-yakushima/> [Accessed 22.6.2019].

Obrázek 30 – Navonco (2006). *Cape Hedo, Okinawa, Japan* [ONLINE]. Dostupné z: <https://www.flickr.com/photos/21890511@N06/7276273106/> [Accessed 22.6.2019].

Obrázek 31 – tabipoo.net [ONLINE]. Dostupné z: <https://tabippo.net/japan-landscapes/> [Accessed 22.6.2019].

Grafy

Graf 1: Klabzuba, Kožnarová (2010). *Geographical distribution of average annual real evaporation amounts in the northern hemisphere depending on latitude (mm/year)*. Klabzuba & Kožnarová. 2010. Aplikovaná meteorologie a klimatologie VI. Díl. Česká zemědělská univerzita v Praze. Praha. ISBN: 978-80-213-1123-7.

Mapy

Mapa 1 – Mapy.cz, (2019), *Japonská zahrada Aizen* [ONLINE]. Dostupné z: <https://mapy.cz/zakladni?x=15.0191675&y=48.9331153&z=7&q=zahrada%20aizen> [Accessed 8.6.2019].

Mapa 2 - Mapy.cz, (2019), *Japonská zahrada Aizen* [ONLINE]. Dostupné z: <https://mapy.cz/zakladni?x=15.0191675&y=48.9331153&z=7&q=zahrada%20aizen> [Accessed 8.6.2019].

Mapa 3 - Mapire – Historical maps. *Königreich Böhmen (1764–1767) - First Military Survey, Říčany* [ONLINE]. Dostupné z: <https://mapire.eu/en/map/firstsurvey-bohemia/?bbox=1625041.754397774%2C6442158.71135705%2C1639555.2351434221%2C6446936.025624873&map-list=1&layers=osm%2C141> [Accessed 9.6.2019].

Mapa 4 – Mapire – Historical maps. *Bohemia (1842–1853) - Second military survey of the Habsburg Empire, Říčany* [ONLINE]. Dostupné z: <https://mapire.eu/en/map/secondsurvey->

bohemia/?bbox=1625041.754397774%2C6442158.71135705%2C1639555.2351434221%2C6446936.025624873&map-list=1&layers=osm%2C7 [Accessed 9.6.2019].

Mapa 5 - Mapire – Historical maps. *Habsburg Empire (1869-1887) - Third Military Survey (1:25000)*, *Říčany* [ONLINE]. Dostupné z:

<https://mapire.eu/en/map/thirdsurvey25000/?bbox=1625041.754397774%2C6442158.71135705%2C1639555.2351434221%2C6446936.025624873&map-list=1&layers=osm%2C129> [Accessed 9.6.2019].

Mapa 6 - Mapire – Historical maps. *Habsburg Empire (1869-1887) - Third Military Survey (1:25000)*, *Base map Říčany* [ONLINE]. Dostupné z:

<https://mapire.eu/en/map/thirdsurvey25000/?bbox=1625041.754397774%2C6442158.71135705%2C1639555.2351434221%2C6446936.025624873&map-list=1&layers=osm> [Accessed 9.6.2019].

Mapa 10 – Česká geologická služba. *Půdní mapa 1:50 000* [ONLINE]. Dostupné z: <https://mapy.geology.cz/pudy/> [Accessed 13.6.2019].

Mapa 11 - ČHMÚ. *Průměrný roční úhrn srážek* [ONLINE]. Dostupné z: <https://www.in-pocasi.cz/media/images/archiv/srazkyp2a.png> [Accessed 13.06.2019].

Mapa 12 - ČHMÚ. *Průměrná roční teplota v roce 2012* [ONLINE]. Dostupné z: <http://www.infomet.cz/pix/pix1359754316-1.jpg> [Accessed 13.06.2019].

Mapa 13 – CENIA. *Potenciální přirozená vegetace (CENIA)* [ONLINE]. Dostupné z: <https://www.arcgis.com/home/webmap/viewer.html?layers=27e49a83231043a480bd61ed5210bcc1> [Accessed 12.06.2019].

9 Samostatné přílohy

PŘÍLOHA 1: Rostliny vybrané dle zón mrazuvzdornosti a tradičního použití v japonských zahradách pro prostředí České republiky a Německa Stromy a keře

<i>Acer japonicum</i>	zóna 5	<i>Ilex rotunda</i>	zóna 6	<i>Prunus persica</i>	zóna 5
<i>Acer palmatum</i>	zóna 5	<i>Ilex serrata</i>	zóna 6	<i>Prunus serrulata</i>	zóna 5 - 6
<i>Ardisia crenata</i>	zóna 7	<i>Juniperus chinensis</i>	zóna 4	<i>Prunus x yedoensis</i>	zóna 5
<i>Aridisia japonica</i>	zóna 7	<i>Kerria japonica</i>	zóna 8	<i>Prunus zipelliana</i>	zóna 7
<i>Acucuba japonica</i>	zóna 7	<i>Lespedeza thunbergii</i>	zóna 5	<i>Pseudocydonia sinensis</i>	zóna 6
<i>Camelia japonica</i>	zóna 8	<i>Magnolia kobus</i>	zóna 5	<i>Quercus myrsinifolia</i>	zóna 7
<i>Cercidiphyllum japonicum</i>	zóna 6	<i>Magnolia grandiflora</i>	zóna 6	<i>Quercus phillyreoides</i>	zóna 7
<i>Chaenomeles speciosa</i>	zóna 5	<i>Magnolia stellata</i>	zóna 4	<i>Quercus serrata</i>	zóna 5
<i>Chimonanthus praecox</i>	zóna 7	<i>Mahonia japonica</i>	zóna 6	<i>Raphiolepis umbellata</i> ‘Minor’	zóna 9
<i>Cornus kousa</i>	zóna 5	<i>Malus halliana</i>	zóna 6	<i>Rhododendron aureum</i>	zóna 2
<i>Cornus officinalis</i>	zóna 6	<i>Metasequoia glyptostroboides</i>	zóna 5	<i>Rhododendron indicum</i>	zóna 6
<i>Corylopsis pauciflora</i>	zóna 6	<i>Nandina domestica</i>	zóna 7	<i>Rhododendron kaempferi</i>	zóna 5
<i>Cryptomeria japonica</i>	zóna 6	<i>Paeonia suffruticosa</i>	zóna 7	<i>Rhododendron linearifolium</i>	zóna 6
<i>Daphne odora</i>	zóna 7	<i>Philadelphus satsumi</i>	zóna 6	<i>Rhododendron x obtusum</i>	zóna 6
<i>Dendropanax trifidus</i>	zóna 6	<i>Pieris japonica</i>	zóna 6	<i>Rhododendron reticulatum</i>	zóna 6
<i>Deutzia crenata</i>	zóna 6	<i>Pinus densiflora</i>	zóna 5	<i>Spiraea thunbergii</i>	zóna 4
<i>Edgeworthia chrysanthea</i>	zóna 8	<i>Pinus parviflora</i>	zóna 5	<i>Styrax japonica</i>	zóna 5
<i>Eonymus alatus</i>	zóna 3	<i>Pinus pumila</i>	zóna 5	<i>Tsuga sieboldii</i>	zóna 6
<i>Exochorda racemosa</i>	zóna 4	<i>Pinus thunbergii</i>	zóna 5- 6	<i>Viburnum awabuki</i>	zóna 8 - 9
<i>Fatsia japonica</i>	zóna 8	<i>Podocarpus macrophyllus</i>	zóna 6	<i>Vitex agnus-castus</i>	zóna 7
<i>Forsythia viridissima</i>	zóna 5	<i>Prunus jamasakura</i>	zóna 5		
<i>Hamamelis japonica</i>	zóna 5	<i>Prunus sargentii</i>	zóna 4		
<i>Hydrangea macrophylla</i>	zóna 5	<i>Prunus mume</i>	zóna 4		
<i>Hydrangea quercifolia</i>	zóna 5	<i>Prunus japonica</i>	zóna 4		
<i>Ilex crenata</i>	zóna 6 - 9	<i>Prunus tomentosa</i>	zóna 2 - 3		

Popínavé rostliny		<i>Heloniopsis orientalis</i>	zóna 8	<i>Pseudosasa japonica</i>	zóna 6
<i>Campsis grandiflora</i>	zóna 7	<i>Hosta undulata</i>	zóna 7	<i>Semiarundinaria fastuosa</i>	zóna 8
<i>Podranea ricasoliana</i>	zóna 9	<i>Iris ensata</i>	zóna 6	Kapradiny	
<i>Ipomea nil</i>	zóna 9	<i>Iris japonica</i>	zóna 6	<i>Acorus gramineus</i>	zóna 5
<i>Ipomea alba</i>	zóna 9	<i>Lycoris radiata</i>	zóna 5	<i>Miscanthus sinensis</i>	zóna 4
<i>Wisteria floribunda</i>	zóna 5	<i>Nelumbo nucifera</i>	zóna 8	<i>Zoysia japonica</i>	zóna 7
		<i>Nymphaea tetragona</i>	zóna 2	<i>Zoysia matrella</i>	zóna 7
Bylinné patro		<i>Paeonia obvata</i> var. <i>japonica</i>	zóna 6		
<i>Aquilegia flabellata</i>	zóna 3	<i>Platycodon grandiflorus</i>	zóna 4	Mechy	
<i>Apidistra elatior</i>	zóna 7	<i>Primula sieboldii</i>	zóna 5	<i>Asplenium scolopendrium</i>	zóna 5
<i>Begonia grandis</i> subsp. <i>evansiana</i>	zóna 8			<i>Cyrtomium falcatum</i>	zóna 9
<i>Bletilla striata</i>	zóna 7	Bambusy		<i>Dryopteris erythrosora</i>	zóna 8
<i>Chrysanthemum grandiflorum</i>	zóna 4	<i>Bambusa multiplex</i>	zóna 9	<i>Osmunda japonica</i>	zóna 6
<i>Cosmos atrosanguineus</i>	zóna 8 - 9	<i>Chimonobambusa quadrangularis</i>	zóna 6	<i>Matteuccia struthiopteris</i>	zóna 2
<i>Cymbidium goeringii</i>	zóna 9	<i>Chimonobambusa marmorea</i>	zóna 6	<i>Polytrichum commune</i>	zóna 2-10
<i>Dianthus superbus</i> var. <i>longicalycinus</i>	zóna 4	<i>Phyllostachys edulis</i>	zóna 6	<i>Polytrichum formosum</i>	zóna 2 -10
<i>Equisetum hamale</i>	zóna 3	<i>Pleioblastus variegatus</i>	zóna 6		

Žádné rostliny odpovídající zónám mrazuvzdornosti a tradičnímu použití nebyly zároveň nalezeny v seznamu invazivních druhů pro Německo ani Českou republiku.

PŘÍLOHA 2: Krajinářská inventarizace zahrady Aizen

Vzhledem k rozloze zahrady Aizen (12 hektarů) byla provedena krajinářská inventarizace, kde jsou dřeviny inventarizovány po skupinách, ve kterých se nachází z kompozičního hlediska zahrady. Dřeviny jsou v rámci skupiny zaznačeny podle druhů a jejich množství v rámci skupiny je znázorněno procentuálním zastoupením. Skupiny dřevin jsou zaznačeny v příložené mapě.

Pro inventarizaci byla použita metodika Inventarizace Machove – Šonský ve zjednodušené verzi. Inventarizace v případě této práce není zaměřena na detailní záznamy o jednotlivých dřevinách jako jsou výška, věk, či obvod stromu. Inventarizace slouží především k určení druhů, které nadále rozhoduje, zdali je možné nadále uvažovat o zachování dřevin pro návrh a jejich přemístění na vhodné místo podle pravidel navrhování tradičních japonských zahrad či nikoli.

Z výsledků inventarizace (druhového určení) vyplývá, že se s většinou stávajících dřevin nemůže počítat pro nový návrh japonské zahrady. Důvodů pro takový závěr existuje několik. Tradiční japonská zahrada má obsahovat tradiční japonské druhy používané v japonských zahradách, a právě v japonské zahradě Aizen se jich vyskytuje minimální množství. Dále by měla být zahrada nejlépe koncipována z rostlin, které byly nalezeny v japonské přírodě a mají na sobě takzvanou patinu času. Avšak ani tomuto požadavku místní dřeviny neodpovídají. Dalším kritériem je, aby byly rostliny vhodně zapěstovány, ale z tohoto pohledu rostliny odpovídají běžnému tvaru druhu, nikoli zapěstování v japonském stylu. Posledním důvodem je také umístění v zahradě těch druhů, které by vyhovovaly pro tradiční japonskou zahradu. Každá rostlina je tradičně umísťována do určitých míst zahrady, především ze symbolického hlediska. A protože druhově vyhovují nejvíce borovice, které nesnáší dobře přesadbu nejedná-li se o mladé jedince, nový návrh s nimi také nepočítá.

V současné době se nachází v zahradě několik mladých borovic, které by možná ještě mohly být zapěstovány v japonském stylu, a zároveň mají aspoň určitý předpoklad, že přesadbu přežijí.

Označení vegetačního prvku v mapě č.	Druhovité složení		Krajinářské hodnocení				Poznámka		
	Český název	Latinský název	A	B	C	D			
1	tis červený	<i>Taxus baccata</i> (80 %)	x				skupina mladých stromů a keřů		
	dub lesní červenolistý	<i>Fagus sylvatica</i> 'Purpurea' (5 %)							
	pěníšník	<i>Rhododendron</i> spp. (15 %)							
2	zimostráz obecný	<i>Buxus sempervivens</i> (27 %)	x				skupina mladých jedinců v těsnějším zápoji		
	borovice lesní	<i>Pinus sylvestris</i> (14 %)							
	borovice černá	<i>Pinus nigra</i> (8 %)							
	borovice vejmutovka	<i>Pinus strobus</i> (9 %)							
	javor dlanitolistý	<i>Acer palmatum</i> (15 %)							
	borovice kleč	<i>Pinus mugo</i> (12 %)							
	jedle stříbrná	<i>Abies procera</i> 'Glauca' (3 %)							
	dub lesní červenolistý	<i>Fagus sylvatica</i> 'Purpurea' (5 %)							
	tis červený	<i>Taxus baccata</i> (5 %)							
	borovice ohebná	<i>Pinus flexilis</i> (1 %)							
	kalina burkwoodova	<i>Viburnum x burkwoodii</i> 'Anne Russel' (1 %)							
	3	ořešák královský	<i>Juglans regia</i> (1 %)		x				soliterní i skupinové výsady na terénech modelacích charakter ovocné zahrady
		borovice černá	<i>Pinus nigra</i> (3 %)						
javor dlanitolistý		<i>Acer palmatum</i> (2 %)							
zimostráz obecný		<i>Buxus sempervivens</i> (15 %)							
borovice lesní		<i>Pinus sylvestris</i> (6 %)							
broskvoň obecná		<i>Prunus persica</i> (15 %)							
borovice kleč		<i>Pinus mugo</i> (17 %)							
tis červený		<i>Taxus baccata</i> (22 %)							
borovice rumelská		<i>Pinus peuce</i> (4 %)							
meruňka obecná	<i>Prunus armeniaca</i> (15 %)								
4	tis červený	<i>Taxus baccata</i> (27 %)	x				skupina jehličnanů a nižších keřů se třemi dominantními borovicemi		
	borovice lesní	<i>Pinus sylvestris</i> (15 %)							
	škumpa orobincová	<i>Rhus typhina</i> (8 %)							
	borovice ohebná	<i>Pinus flexilis</i> (8 %)							
	zimostráz obecný	<i>Buxus sempervivens</i> (26 %)							
	cypřišek tupolistý	<i>Chamaecyparis obtusa</i> (16 %)							
5	borovice lesní	<i>Pinus sylvestris</i> (45 %)	x				mladá doprovodná vegetace podél kamenné vodoteče		
	borovice vejmutovka	<i>Pinus strobus</i> (15 %)							
	borovice černá	<i>Pinus nigra</i> (20 %)							
	dub lesní červenolistý	<i>Fagus sylvatica</i> 'Purpurea' (5 %)							
	šácholan hvězdnatý	<i>Magnolia stellata</i> (5 %)							
	dřín japonský	<i>Cornus cousa</i> (5 %)							
	borovice ohebná	<i>Pinus flexilis</i> (5 %)							
6	tavolník japonský	<i>Spirea japonica</i> 'Gold mound' (28 %)	x				velká skupina s mnoha druhy jednotliví jedinci jsou různého stáří		
	dub lesní červenolistý	<i>Fagus sylvatica</i> 'Purpurea' (2 %)							
	pěníšník	<i>Rhododendron</i> spp. (18 %)							
	dřín japonský	<i>Cornus cousa</i> (2 %)							
	ostružiník křovitý	<i>Rubus fruticosus</i> (2 %)							
	hortenzie velkolistá	<i>Hydrangea macrophylla</i> (6 %)							

	šácholan hvězdnatý	<i>Magnolia stellata</i> (2 %)					
	borovice ohebná	<i>Pinus flexilis</i> (12 %)					
	borovice kleč	<i>Pinus mugo</i> (20 %)					
	borovice černá	<i>Pinus nigra</i> 'Nana' (8 %)					
7	borovice ohebná	<i>Pinus flexilis</i> (16 %)			x		hustější skupina keřů a stromů, převládá listnatá výsadba
	borovice černá	<i>Pinus nigra</i> (8 %)					
	javor dlanitolistý	<i>Acer palmatum</i> 'Ryusen' (8 %)					
	meruňka obecná	<i>Prunus armeniaca</i> (6 %)					
	pěníšník	<i>Rhododendron</i> spp. (4 %)					
	bříza převislá	<i>Betula pendula</i> (14 %)					
	dříšťál Thunbergův	<i>Berberis thunbergii</i> 'Atropurpurea' (6 %)					
	borovice hustokvětá	<i>Pinus densiflora</i> (10 %)					
	tavolník japonský	<i>Spirea japonica</i> 'Gold mound' (8 %)					
	tis červený	<i>Taxus baccata</i> (18 %)					
	třešeň ptačí	<i>Prunus avium</i> (2 %)					
8	bříza převislá	<i>Betula pendula</i> (3 %)			x		mladá skupinka složená především z jehličnanů
	borovice ohebná	<i>Pinus flexilis</i> (84 %)					
	borovice černá	<i>Pinus nigra</i> (10 %)					
	jinan doulaločný	<i>Ginkgo biloba</i> (3 %)					
9	javor dlanitolistý	<i>Acer palmatum</i> 'Ryusen' (8 %)			x		malá skupinka
	broskvoň obecná	<i>Prunus persica</i> (92 %)					
10	šácholan Soulangeův	<i>Magnolia x soulangeana</i> (5 %)			x		různorodá vegetace i s částí, která se zdá být na stanovišti druhově i věkově původní
	trnovník akát	<i>Robinia pseudoacacia</i> (5 %)					
	javor dlanitolistý	<i>Acer palmatum</i> (8 %)					
	olše šedá	<i>Alnus incana</i> (35 %)					
	habr obecný	<i>Carpinus betulus</i> (25 %)					
	borovice ohebná	<i>Pinus flexilis</i> (15 %)					
	borovice černá	<i>Pinus nigra</i> (5 %)					
	borovice vejmutovka	<i>Pinus strobus</i> (2 %)					
11	borovice ohebná	<i>Pinus flexilis</i> (60 %)			x		
	šácholan hvězdnatý	<i>Magnolia stellata</i> (10 %)					
	borovice černá	<i>Pinus nigra</i> (30 %)					
12	pěníšník	<i>Rhododendron</i> spp. (70 %)			x		skupina především z pěnišníků, vysazeno v roce 2018/2019
	dub lesní červenolistý	<i>Fagus sylvatica</i> 'Purpurea' (2 %)					
	javor dlanitolistý	<i>Acer palmatum</i> 'Atropurpureum' (13 %)					
	javor dlanitolistý	<i>Acer palmatum</i> (15 %)					